

UTBILDNINGSMATERIAL FÖR ORDNINGSVAKTER

FÖR GRUND- OCH REPETITIONSUTBILDNINGAR

<p>Författare Överinspektör Pekka Mäkelä, Polisstyrelsen Överkommissarie Jari Kapiainen, Polisyркeshögskolan Överkommissarie Ari Taipale, polisinrättningen i Helsingfors Överkonstapel Ilari Saarikivi, polisinrättningen i Sydöstra Finland Äldre konstapel Jani Niemi, Polisyркeshögskolan</p> <p>Uppdaterad (31.3.2018) Överinspektör Pekka Mäkelä, Polisstyrelsen Överkommissarie Jari Kapiainen, Polisyркeshögskolan Äldre konstapel Jani Niemi, Polisyркeshögskolan</p>	<p>Typ av publikation Utbildningsmaterial</p> <p>Uppdragsgivare Polisstyrelsen</p> <p>Datum för tillsättandet av organet 17.4.2013</p>
<p>Publikation Utbildningsmaterial för ordningsvakter för grund- och repetitionsutbildningar</p>	
<p>Referat En arbetsgrupp tillsatt av Polisstyrelsen har förnyat utbildningsmaterialet för ordningsvakter. Det förnyade utbildningsmaterialet har uppdaterats så att det motsvarar den lagstiftning om privata säkerhetstjänster som trädde i kraft 1.1.2017. I utbildningsmaterialet beaktas även författningsändringar med anknytning till branschen.</p> <p>Utbildningsmaterialet ska användas i samband med grund- och repetitionsutbildning för ordningsvakter så att en pappersversion eller elektronisk version av materialet delas ut enligt önskemål till varje utbildningsdeltagare som eget inlärningsmaterial.</p> <p>Utbildningsmaterialet innehåller anvisningar till utbildaren om anordnandet av utbildningen och information om de ämnesområden som ska behandlas under utbildningen.</p> <p>Materialet innehåller ett paket med grundläggande information till utbildningsdeltagaren. Paketet ger deltagaren grundläggande information om författningar som gäller branschen och om ordningsvaktens arbete, information som är nödvändig i ordningsvaktens verksamhet.</p> <p>Polisyркeshögskolan ansvarar för uppdateringen av materialet och materialet publiceras på finska och svenska på de webbsidor som upprätthålls av Polisstyrelsens enhet för övervakning av säkerhetsbranschen.</p> <p>Uppdaterad (31.3.2018) Polisyркeshögskolan har tillsammans med Polisstyrelsen uppdaterat undervisningsmaterialet vad gäller de ändringar som orsakas av alkohollagen (1102/2017) som trädde i kraft den 1 mars 2018 och övriga lagändringar som ansluter till den.</p> <p>Polisstyrelsen fastställde det uppdaterade utbildningsmaterialet den 9 december 2016 genom sitt beslut POL-2016-17569</p>	
<p>Nyckelord ordningsvakt, utbildning, privata säkerhetsbranschen, säkerhetstjänst</p>	

Sidantal 128	Språk svenska	Konfidentialitet Offentlig
Utgivare Polisyarkeshögskolan		

INNEHÅLL

INLEDNING	10
I GENOMFÖRANDE AV UTBILDNINGARNA FÖR ORDNINGSVAKTER	12
Allmänt	12
Målen för grundutbildningen	12
Målen för repetitionsutbildningen	12
Utbildning för utbildare av ordningsvakter	13
Myndighetsövervakning och rätt att få information	13
Begränsad säkerhetsutredning	13
Anordnande av utbildning och utbildarverksamhet	13
Utbildningens längd, struktur och genomförande	14
Deltagande i utbildning	15
Genomförande av utbildningen i praktiken	15
Prov som ingår i grundutbildningen	16
Intyg	17
Respons av utbildningsdeltagarna	17
Ändringar i lagstiftningen och utbildningsinnehållet	18
Olycksfall och skador	18
II PLAN FÖR GENOMFÖRANDE AV UNDERVISNINGSHELHETERNA INOM GRUNDUTBILDNINGEN FÖR ORDNINGSVAKTER (40 LEKTIONER)	19
Undervisning i användning av maktmedel	20
Räddningsverksamhet	20
Livräddande första hjälpen	21
III PLAN FÖR GENOMFÖRANDE AV UNDERVISNINGSHELHETERNA INOM REPETITIONSUTBILDNINGEN FÖR ORDNINGSVAKTER (8 LEKTIONER)	22
1. ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER	23
1.1 Att vara verksam som ordningsvakt	23
1.2 Ordningsvaktsverksamhet i förvärvssyfte och uppdragsbaserad ordningsvaktsverksamhet	23
2. GODKÄNNANDE SOM ORDNINGSVAKT	25
2.1 Godkännande som ordningsvakt	25
2.2 Ansökan om godkännande som ordningsvakt	26
2.3 Återkallande av godkännande som ordningsvakt	27
2.4 Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt	28
2.5 Godkännande för en enskild tillställning eller tillställningsserie	29
2.6 Ordningsvaktskort och intyg över godkännande	30
2.7 Ordningsvaktens uppgifter och tjänstgöringsområde	32

2.8 Rätt att utse ordningsvakter	32
2.9 Ytterligare krav för att arbeta som ordningsvakt.....	34
2.10 Rätt att utse ordningsvakter som ska bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet.....	35
2.11 Ordningsvaktens igenkänningstecken och dräkt samt användningen av dem	36
3. BEAKTANDE AV DE GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETERNA I ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER	40
3.1 Jämlikhet	40
3.2 Rätt till liv, personlig frihet och integritet.....	41
3.3 Rörelsefrihet	41
3.4 Skydd för privatlivet	42
3.5 Yttrandefrihet och offentlighet.....	43
3.6 Mötes- och föreningsfrihet	43
3.7 Egendomsskydd	44
3.8 Ansvar för miljön.....	44
3.9 Tryggande av de grundläggande rättigheterna	45
4. PRINCIPER FÖR VERKSAMHETEN	46
5. ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER.	47
5.1 Ordningsvaktens anmälningsplikt och skyldighet att vidta åtgärder	47
5.2 Skyddande av utomstående och av miljön.....	49
5.3 Meddelande av grunden för en åtgärd	50
5.4 Händelserapport, LPST 33 §	50
5.5 Tystnadsplikt	51
5.6 Vägrande av tillträde.....	52
5.7 Avlägsnande och gripande av en person.....	54
5.8 Hållande i förvar ombord på fartyg och vid offentliga tillställningar.....	56
5.9 Bemötandet av personer som hålls i förvar och förfarandet vid hållande i förvar	59
5.10 Gripande av brottsmisstänkta	60
5.11 Allmän rätt att gripa	60
6. ORDNINGSVAKTENS STRAFFRÄTTSLIGA STÄLLNING	63
6.1 Ordningsvaktens ställning som anställd i anställningsförhållande samt arbets säkerhet	63
7. NÖDVÄRN OCH NÖDTILLSTÅND	67
7.1 Nödvärn.....	67
7.1.1 Den tidsmässiga dimensionen för nödvärn - påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp.....	67
7.1.2 Obehörigt angrepp	68
7.1.3 Nödvändig försvarshandling för att avvärja ett angrepp.....	68
7.1.4 Försvarlighet och helhetsbedömning	68
7.1.5 Försvar av rättsligt skyddade intressen genom nödvärn.....	69

7.1.6 Excess i nödvärn.....	70
7.2 Nödtilstånd.....	70
7.2.1 Omedelbar och trängande fara.....	71
7.2.2 Excess i nödtilstånd.....	71
8. BROTT I SAMBAND MED ORDNINGSOVERVAKNING	72
8.1 Utsättande.....	72
8.2 Diskriminering	72
8.3 Misshandel och lindrig misshandel	73
8.4 Ärekränkning	73
8.5 Olaga hot.....	74
8.6 Skadegörelse och lindrig skadegörelse	74
8.7 Bedrägeri och lindrigt bedrägeri.....	74
8.8 Förfalskning och lindrig förfalskning.....	75
9. ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL.....	77
9.1 Allmänt	77
9.2 Ordningsvaktens rätt att använda maktmedel.....	78
9.3 Maktmedelsredskap	79
9.4 Hur maktmedelsredskap ska bäras	79
9.5 Rätt att medföra hund.....	80
10. KONTROLL AV PERSONER OCH FÖREMÅL	81
10.1 Säkerhetsvisitation	81
10.2 Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen	82
11. HITTEGODS.....	84
12. TILLSTÄLLNINGAR OCH EVENEMANG SOM OMFATTAS AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER.....	85
12.1 Tillställningar och evenemang	85
12.2 Allmän sammankomst	85
12.3 Offentlig tillställning.....	86
12.4 Privat tillställning.....	88
12.5 Ordningen under allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och privata tillställningar	89
12.6 Polisens rätt att ge anvisningar och föreskrifter	90
12.7 Straffbestämmelser	91
13. INKVARTERINGS- OCH FÖRPLÄGNADSRÖRELSER.....	93
13.1 Lagar som gäller inkvarterings- och förplägnadsrörelser.....	93
13.2 Inkvarteringsverksamhet.....	93
13.3 Förplägnadsverksamhet.....	93
13.3.1 Öppettider	94

13.3.4 Val av kunder	94
14. UTSKÄNKNING AV OCH DETALJHANDEL MED ALKOHOLDRYCKER	95
14.1 Detaljhandelsställe för alkoholdrycker	95
14.2 Serveringsställe för alkoholdrycker	95
14.3 Detaljhandels- och serveringsförbud.....	95
14.4 Allmän övervakning	96
14.5 Styrkande av ålder	96
14.6 Serveringstider	97
14.7 Avvikelse från serveringstiden	97
14.8 Övervakning av servering i vissa fall	97
14.9 Rätt att utföra inspektioner och få information	98
14.10 Polisens förbud	98
15. CAMPINGPLATSER OCH PASSAGERARFARTYG	99
15.1 Campingplatser	99
15.1.1 Rätt att utse ordningsvakter.....	99
15.1.2 Skydd för hemfriden	100
15.2 Passagerarfartyg	100
15.2.1 Rätt att utse en ordningsvakt för ett passagerarfartyg	101
15.3 Universitet och yrkeshögskolor	101
16. RÄTT ATT UTSE ORDNINGSVAKTER FÖR ANDRA OMRÅDEN OCH PLATSER	103
16.1 Verksamhetsställe inom hälso- och sjukvården	103
16.2 Folkpensionsanstaltens verksamhetsställe	104
16.3 Arbets- och näringsbyrå.....	104
16.4 Köpcentrum	104
16.5 Trafikstation.....	104
16.6 Hamn.....	104
16.7 Flygplats.....	105
16.8 Kollektivt trafikmedel.....	105
16.9 Förläggning och flyktingsluss.....	105
17. PLANER OCH INSTRUKTIONER	108
17.1 Räddningsplan	108
17.2 Räddningsplan för en offentlig tillställning	109
17.3 Instruktioner.....	109
18. NÖDSITUATIONER	111
18.1 Nödanmälan	111
18.2 Eldsvåda	113
18.2.1 Åtgärder vid en eldsvåda.....	113

19. INSTRUKTIONER FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	115
19.1 Före tillställningen.....	115
19.2 Dagen för tillställningen	116
19.3 Under tillställningen	117
19.4 Efter tillställningen	118
20. ATT BEMÖTA EN AGGRESSIV PERSON	119
20.1 Bakomliggande faktorer vid aggressivt beteende.....	119
20.2 Identifiering av en aggressiv person	119
20.3 Växelverkan.....	120
20.4 Stresstålighet i en stressande situation.....	121
20.5 Man hinner inte alltid lugna ned	121
21. RUSMEDEL	123
21.1 Alkohol	123
21.2 Narkotika	124
21.3 Läkemedel.....	125
21.4 Tobak	125
21.5 Andra substanser	125
22. ORDNINGSLAGEN	127
22.1 Störande av den allmänna ordningen och äventyrande av säkerheten	127
22.2 Förtäring av rusmedel.....	127
22.3 Farliga föremål	127
22.4 Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan.....	128
22.5 Innehav av ämnen som lämpar sig för klottring.....	129
BILAGOR	130
Bilaga 1: Övningens inledning och säkerhetsbestämmelser	130

FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I UTBILDNINGSMATERIALET

I detta utbildningsmaterial används följande förkortningar av författningar:

Alkohollag - AlkohL
Ordningslag – OL
Lag om sammankomster - LS
Lag om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet - IFL
Lag om privata säkerhetstjänster - LPST
Sjömanslag – SML
Tvångsmedelslag - TvML
Polislag - PolL
Strafflag - SL
Finlands grundlag - GrL
Lag om friluftsliv - LOF

INLEDNING

Efterfrågan på privata säkerhetstjänster har ökat kontinuerligt i samhället. Tjänsterna har inte bara kompletterat polisens och andra myndigheters verksamhet, utan också svarat på sådana säkerhetsbehov hos privata aktörer, där myndighetsverksamheten i regel inte har haft någon central ställning.

Även om verksamheten inom privata säkerhetstjänster ofta har sammankopplats med bekämpning av brottsrisker och andra avsiktligt förorsakade säkerhetsrisker, har tjänsterna också haft stor betydelse för bekämpning av brandrisker och övriga risker. Således kan privata säkerhetstjänster inte granskas enbart ur ett brotts säkerhetsperspektiv, utan också andra delområden av säkerhet måste beaktas.

Med tanke på samhället är det viktigt att ansvarsfördelningen mellan polisen och de övriga myndigheterna och å andra sidan de privata säkerhetstjänsterna har reglerats noggrant och tydligt. I sådana uppdrag inom privata säkerhetstjänster som är förenade med en ensidig möjlighet att ingripa i människors grundläggande rättigheter genom att använda offentlig makt, ska man se till att aktörens befogenheter är noggrant avgränsade samt att de personer som utövar befogenheterna har fått vederbörlig utbildning. Den offentliga makten organisationer ska också ha kapacitet att övervaka verksamheten inom privata säkerhetstjänster på ett lämpligt sätt.

Detta utbildningsmaterial är avsett som källa till grundläggande information för såväl utbildare av ordningsvakter som ordningsvaktstuderande. Materialet vägleder utbildare i anordnandet av utbildning och undervisningen av ämnet. Utbildningsdeltagarna får en uppfattning om hur utbildningen ska framskrida och materialet är samtidigt en bra källa till grundläggande information om regleringen med anknytning till ordningsvaktens arbete.

Materialet för grund- och repetitionsutbildningen för ordningsvakter uppdaterades förra gången 7.2.2017. Ansvar för uppdateringen av utbildningsmaterialet överfördes till Polisyrkeshögskolan 2014. Riksdagen godkände 12.3.2015 lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015), där den tidigare spridda regleringen samlades inom ramen för en och samma

lag. Den uppdatering som nu gjorts tar alkohollagen (1102/2017) som trädde i kraft den 1 mars 2018 och ändringar i andra lagar i anslutning till den i beaktande.

Detta utbildningsmaterial har uppdaterats så att det motsvarar de förnyade bestämmelserna om ordningsvakternas verksamhet.

Polisstyrelsen har fastställt utbildningsmaterialet i enlighet med 111 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015).

I GENOMFÖRANDE AV UTBILDNINGARNA FÖR ORDNINGSVAKTER

Allmänt

Grund- och repetitionsutbildningen för ordningsvakter ska genomföras i enlighet med lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) och inrikesministeriets förordning om utbildning och utbildning i användning av maktmedelsredskap för väktare och ordningsvakter samt utbildning för ansvariga föreståndare hos innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen (878/2016), som utfärdats med stöd av lagen om privata säkerhetstjänster, samt i enlighet med det av Polisstyrelsen fastställda utbildningsmaterialet för ordningsvakter. Avsikten med utbildningsmaterialet är att säkerställa en högklassig utbildning och riksomfattande enhetlighet.

Målen för grundutbildningen

Grundutbildningen för ordningsvakter (40 lektioner) har som mål att ge den som avlagt utbildningen på ett godkänt sätt beredskap att vara verksam som ordningsvakt. Efter att grundutbildningen för ordningsvakter har avlagts är det möjligt att inhämta ytterligare yrkeskunskaper bl.a. genom utbildningarna i användningen av gasspray (5 h) och teleskopbatong (5 h) för ordningsvakter samt tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användningen av maktmedel. Andra tilläggsutbildningar som ordningsvakten kan ha nytta av i sina uppgifter är också utbildningar i första hjälpen och utbildning i trafikdirigering.

Polisinrättningen på den ort där evenemanget ordnas kan i vissa fall kräva att ordningsvakten förutom grundutbildningen även har avlagt tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användningen av maktmedel.

Arrangören av ett evenemang är alltid skyldig att orientera ordningsvakterna i särskilda frågor med anknytning till den plats där evenemanget ordnas och beslut och föreskrifter som har getts för ordnandet av evenemanget samt i evenemangets räddnings- och säkerhetsplaner.

Målen för repetitionsutbildningen

Ett förnyat godkännande av en ordningsvakt förutsätter repetitionsutbildning (8 lektioner). Målet är att säkerställa att ordningsvaktens yrkesskicklighet bibehålls. Under utbildningen repeteras centrala frågor med anknytning till ordningsvaktens verksamhet och informeras deltagarna om lagändringar som hänför sig till ordningsvaktens arbete. De praktiska övningarna under repetitionsutbildningen är inriktade på visitation av personer och kontroll av medförda föremål. I repetitionsutbildningen behandlas dessutom en case-studie som är baserad på händelser i det verkliga livet.

Utbildning för utbildare av ordningsvakter

Polisyreshögskolan anordnar sådana grundkurser för utbildare av ordningsvakter som avses i 58 § 1 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster och sådan repetitionsutbildning för utbildare av ordningsvakter som avses i 58 § 3 mom. i samma lag. Grundkursen för utbildare av ordningsvakter är en utbildning som omfattar 40 lektioner och inkluderar ett teoriprov. Repetitionsutbildningen för utbildare av ordningsvakter omfattar 16 lektioner.

En person som har avlagt kursen med godkänt resultat har möjlighet att hos Polisstyrelsen ansöka om att bli godkänd som utbildare av ordningsvakter. Efter godkännandet har personen rätt att ge grund- och repetitionsutbildning för ordningsvakter, med undantag av övningarna i användning av maktmedel som ingår i grundutbildningen.

Övningarna i användning av maktmedel som ingår i utbildningen för ordningsvakter i användning av maktmedel kan ledas endast av en sådan av Polisstyrelsen godkänd utbildare i användning av maktmedel som avses i 53 § i LPST.

Myndighetsövervakning och rätt att få information

Polisstyrelsen svarar för den allmänna tillsynen och styrningen i fråga om ordningsvakter, anordnare av utbildning för ordningsvakter och utbildare av ordningsvakter. Polisinspektionen övervakar verksamheten inom sitt verksamhetsområde.

Polisstyrelsen och polisinspektionerna har rätt att få för tillsynen behövlig information om bl.a. utförandet av ordningsövervakningsuppgifter, om anordnandet av utbildning och andra liknande omständigheter (LPST 85 §).

Begränsad säkerhetsutredning

När en person ansöker om att bli antagen som elev eller anställd som lärare har utbildningsanordnaren rätt att begära en begränsad säkerhetsutredning enligt säkerhetsutredningslagen (726/2014) om sökanden. (LPST 108 §)

Anordnande av utbildning och utbildarverksamhet

I 40 § i lagen om privata säkerhetstjänster definieras i en uttömmande lista de aktörer som får anordna grund- och repetitionsutbildning för ordningsvakter. Paragrafen innehåller dessutom krav som gäller utbildare.

Grundutbildning för ordningsvakter och repetitionsutbildning för ordningsvakter får anordnas av

1) en polisinspektion,

2) den med vilken examenskommissionen för säkerhetsbranschen har ingått ett avtal om anordnande av samtliga delar inom den i enlighet med lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning anordnade yrkesexamen för väktare eller grundexamen inom säkerhetsbranschen eller motsvarande examina,

3) den som har beviljats rätt att anordna utbildning för grundexamen inom säkerhetsbranschen eller för en motsvarande examen, i enlighet med lagen om grundläggande yrkesutbildning eller lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning,

4) den för vars räkning utbildaren, med undantag för utbildare i undervisningsämnena med anknytning till livräddande första hjälpen och räddningsväsendet, har ett giltigt godkännande som utbildare av ordningsvakter; utbildare i undervisningsämnena med anknytning till livräddande första hjälpen och räddningsväsendet ska ha yrkesskicklighet inom området i fråga och erfarenhet som utbildare.

Sådan utbildning i användning av maktmedel som ingår i grund- och repetitionsutbildningen för ordningsvakter, tilläggsutbildning i användning av maktmedel och sådan utbildning i användning av maktmedel som avses i 49 § 2 och 3 mom. får anordnas av sammanslutningar som avses i 1 mom. och av i 1 mom. avsedda andra aktörer som har utbildare med gällande godkännanden såsom i 54 § avsedda utbildare i användning av maktmedel.

Samma godkännande förutsätts inte i fråga om utbildare som undervisar i ämnena med anknytning till livräddande första hjälpen samt brand- och räddningsväsendet.

En utbildare inom ordningsvaktsutbildningen som är verksam som sakkunnig inom räddningsväsendet förutsätts ha avlagt manskaps-, underbefäls- eller befälsutbildning för personal i huvudsyssla vid räddningsväsendet enligt 6 § i statsrådets förordning om räddningsväsendet (407/2011) eller kursen för enhetschefer för personal i bisyssla och personer som hör till avtalsbrandkårer enligt 7 § 1 mom. 2 punkten eller kursen för avtalsbrandkårschefer enligt 3 punkten i samma paragraf (utlåtande av inrikesministeriets räddningsavdelning, SMDno/2014/96). Den utbildning enligt As 1 som ingår i utbildningshelheten kan också ges av andra utbildare än de som har godkänts av inrikesministeriets räddningsavdelning.

En utbildare inom ordningsvaktsutbildningen som undervisar i livräddande första hjälpen ska ha avlagt yrkesexamen inom hälsovårdsbranschen eller yrkesexamen för räddningsmän (eller motsvarande) och besitta tillräcklig kompetens och erfarenhet inom utbildning i livräddande första hjälpen. Detta krav på kompetens och erfarenhet uppfylls i utbildarberörighet som godkänts av till exempel Finlands Röda Kors, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland, Finlands Sjöräddningssällskap eller motsvarande organisationer som ger utbildning i första hjälpen eller utbildning för första hjälpare (Social- och hälsovårdsministeriets utlåtande, SHM/90/2014).

Utbildningens längd, struktur och genomförande

Utbildningen ska genomföras i enlighet med det utbildningsmaterial som bekräftats av Polisstyrelsen samt timplanen för varje kurs och undervisningsämne i detta material. Grundutbildningen ska omfatta minst 40 lektioner och repetitionsutbildningen minst åtta (8) lektioner. Minimiantalet lektioner kan inte till någon del ersättas med självstudier. Den ovan nämnda timplanen för undervisningsämnena ska följas så att alla undervisningsämnena som ingår i utbildningen genomgås under kursen åtminstone i den utsträckning de presenteras i utbildningsmaterialet.

För att säkerställa att utbildningsdeltagarna kan tillägna sig utbildningen på ett effektivt sätt samt att utbildningen håller hög kvalitet måste utbildningen genomföras mellan klockan 08.00 och 22.00. Under en dag kan högst åtta lektioner ordnas. En lektion ska vara minst 45 minuter lång.

För att kunna säkerställa att utbildningen genomförs utan störningar och är pragmatisk får undervisningsgruppen som utbildas bestå av högst 40 personer. Under de övningar i an-

vändningen av maktmedel och övriga praktiska övningar som ingår i grundkursen ska det finnas minst en utbildare för varje påbörjat 10-tal personer som deltar i utbildningen.

Tidsfristen för undantaget för antalet utbildare i användning av maktmedel, som tidigare föreskrivits i förordning 878/2016, har upphört den 31 december 2017.

Ordningsvaktsutbildningar med olika benämningar kan inte ordnas under samma utbildningsevenemang.

Deltagande i utbildning

Undervisning som ingår i minimiantalet timmar för utbildningen kan inte ersättas med distansstudier eller självstudier. Utbildningsdeltagaren ska delta i den anordnade utbildningen enligt planen för att kunna godkännas.

Den som utbildas ska delta regelbundet i utbildningen och vara närvarande under hela grund- och repetitionsutbildningen. Provet som ingår i grundutbildningen för ordningsvakter ska avläggas högst sex (6) månader efter att grundutbildningen inleddes. Repetitionsutbildningen ska slutföras senast en (1) månad efter att utbildningen inleddes.

Frånvaro av tvingande skäl under grundutbildningen ska kompenseras antingen i samband med en annan grundkurs eller i form av separat kompletterande undervisning som övervakas av utbildaren och genomförs senast sex (6) månader efter att grundutbildningen inleddes.

Om utbildningsdeltagarens utbildning inte genomförs inom de ovan nämnda tidsfristerna ska utbildningen betraktas som avbruten i sin helhet. Då kan tidigare lektioner inte räknas till godo och hela utbildningen måste avläggas på nytt (antingen grundutbildning eller repetitionsutbildning).

Utbildarna ska föra av Polisstyrelsen fastställd dagbok om deltagarna i grundutbildningen och deras deltagande i utbildningen. Utbildningsanordnarna ska spara dagboksuppgifter om enskilda grundutbildningar i minst ett (1) år efter att utbildningarna slutförts. Därefter ska dagboksuppgifterna förstöras. Dagboken ska på begäran förevisas för tillsynsmyndigheten.

Genomförande av utbildningen i praktiken

Undervisningen inom ramarna för utbildningen för ordningsvakter ska huvudsakligen ges i föreläsningsform och inkludera praktiska övningar.

Utbildningslokalerna ska vara ändamålsenliga och lämpa sig för att genomföra övningar på ett säkert sätt. De maktmedelsredskap som används i utbildningen ska granskas av en utbildare i användningen av maktmedelsredskap.

Utbildningslokalerna ska göra det möjligt att följa undervisningen utan störningar och föra anteckningar. Under utbildningen i föreläsningsform ska man sträva efter att i första hand använda klassrum eller andra motsvarande utrymmen. De praktiska övningarna som ingår i utbildningen ska genomföras i lokaler som lämpar sig för sådana övningar samt med vederbörlig övnings- och skyddsutrustning. Om maktmedelsredskap och/eller skyddsutrust-

ning används under praktiska övningar eller maktmedelsövningar, ska det finnas tillräckligt med redskap och utrustning så att alla som utbildas kan delta i övningen.

Utbildaren ska innan de praktiska övningarna inleds kontrollera att alla utbildningsdeltagare har vederbörlig klädsel och utrustning som lämpar sig för övningen. Utbildning i användningen av maktmedel får endast ges av en sådan utbildare i användning av maktmedel som avses i 53 § i LPST. Utbildaren ska kontrollera de maktmedelsredskap som används under övningarna.

Innan praktiska övningar och övningar i användningen av maktmedel inleds ska utbildaren ge alla utbildningsdeltagare säkerhetsanvisningar om övningarna på det sätt som lärts ut inom utbildningen för utbildare. Säkerhetsanvisningen för övningar har bifogats (bilaga 1).

Utbildaren ansvarar själv för det material som används inom den praktiska utbildningen.

Alla som deltar i utbildningen ska få det av Polisstyrelsen fastställda utbildningsmaterialet för ordningsvakter i skriftlig eller elektronisk form. Materialet ska fungera som underlag i undervisningen av de ämnen som utbildningen förutsätts omfatta. Utbildaren ansvarar för att materialet följs och inga ämnen lämnas utanför undervisningen. Polisyreshögskolan innehar upphovsrätten till utbildningsmaterialet i fråga.

Utbildaren väljer den case-studie som ingår i repetitionsutbildningen på Polisstyrelsens webbsidor (www.polisen.fi / Tillstånd / Den privata säkerhetsbranschen / Utbildningsmaterial för den privata säkerhetsbranschen). Utbildningsmaterialets placering på webbsidorna kan förändras på grund av uppdateringar av webbsidorna.

Prov som ingår i grundutbildningen

De kunskaper och färdigheter som utbildningsdeltagaren förväntas behärska efter grundutbildningen säkerställs med ett teoriprov som avläggs i del 8 av genomförandeplanen. För att kunna delta i provet förutsätts deltagande i utbildningen. De serier med provfrågor som har sammanställts för ändamålet av Polisyreshögskolan och godkänts av Polisstyrelsen ska användas under provet. Frågor som ingår i utbildningsmaterialet får inte ges till utbildningsdeltagarna före provet och frågor får inte heller behandlas som sådana i undervisningen.

Varje prov innehåller 50 påståenden som ska besvaras med rätt/fel. För ett godkänt prov förutsätts rätt svar på minst 38 påståenden samt att provdeltagaren har fått minst en poäng för varje skriftlig fråga.

Ett underkänt prov kan avläggas på nytt tre gånger utan att grundutbildningen avläggs på nytt. Provet kan avläggas på nytt på grund av underkännande tidigast dagen efter det underkända provet. Provet ska avläggas på nytt senast sex månader efter att grundutbildningen inleddes.

Mottagaren av ett prov som avläggs på nytt behöver inte nödvändigtvis vara den utbildare som ansvarar för grundutbildningen, utan provet kan tas emot också av en annan utbildare som har rätt att utbilda ordningsvakter. I ovan nämnda fall ska den som avlägger provet på nytt framställa ett intyg över deltagande i den underkända kursen. Vid behov ska motta-

garen av ett prov som avläggs på nytt skriva ett intyg över godkänt eller underkänt förnyat prov till provdeltagaren och utfärdaren av kursbetyget.

I ett prov som avläggs på nytt på grund av underkännande får inte tidigare använda serier med provfrågor användas. Utbildaren ska samla in provfrågorna och dokument med anknytning till provsvar av provdeltagarna. Utbildningsarrangören ska spara provdeltagarnas svarsdokument i ett (1) år. Därefter ska dokumenten förstöras.

Ett förnyat prov beaktas inte i timplanen för genomförandet av grundkursen för ordningsvakter.

Som prov i grundkursutbildningen för ordningsvakter som ingår i yrkesexamensutbildningen för väktare eller grundexamensutbildningen för ordningsvakter kan godkänt avläggande av det fristående yrkesprovet inom den yrkesinriktade grund- eller tilläggsutbildningen användas.

Intyg

Utbildningsarrangören ska utan dröjsmål ge den som fullgjort utbildningen på ett godkänt sätt ett intyg om avlagd utbildning enligt den modell som fastställts av Polisstyrelsen.

Namnen på alla utbildare som gett utbildning ska framgå av intyget. I fråga om personer som har godkänts som utbildare av ordningsvakter och personer som har godkänts som utbildare i användningen av maktmedel ska beslutsuppgifter om godkännandet (beslutsnummer och datum) finnas med på intyget. Utbildningsarrangören eller dennes representant samt utbildaren ska datera och underteckna intyget.

Utbildningsarrangören ska på begäran ge den som deltar i grundutbildningen ett deltagarintyg också när personen har deltagit i hela utbildningen, men inte avlagt det prov som ingår i utbildningen med godkänt resultat.

Utbildningsarrangören ska också ge ett deltagarintyg för en grundutbildning som avbrutits av godtagbara skäl eller en grundutbildning som har avlagts i flera delar. Utbildaren ska i deltagarintyget anteckna lektioner som har avlagts inom ramarna för en avbruten utbildning samt lektioner som har avlagts som delprestation.

Respons av utbildningsdeltagarna

Utbildaren ska be utbildningsdeltagarna om respons på genomförandet av utbildningen. Responsen ska ges med en blankett som är utformad enligt Polisstyrelsens modell. Utöver de frågor som ingår i den ifrågavarande responsblanketten kan utbildningsarrangören/utbildaren också inkludera andra frågor till utbildningsdeltagarna på den blankett som används.

Syftet med responsblanketten är att utveckla kursarrangörernas och utbildarnas yrkeskunskap samt utveckla genomförandet av grundkursen för ordningsvakter som en helhet.

Utbildningsarrangören ska spara responsdokumenten i ett (1) år. Därefter ska dokumenten förstöras.

Ändringar i lagstiftningen och utbildningsinnehållet

Utbildningsarrangören och utbildarna ska se till att eventuella lagstiftningsändringar beaktas i det praktiska genomförandet av utbildningen. Det är i första hand utbildarens ansvar att följa och beakta sådana faktorer i utbildningen.

Polisstyrelsens tillsynsenhet för säkerhetsbranschen informerar utbildare och aktörer som ger ordningsvaktsutbildning om eventuella förändringar i utbildningsmaterialet som kan påverka ordningsvaktsverksamheten och utbildningen för ordningsvakter.

Polisyreshögskolan uppdaterar utbildningsmaterialet för ordningsvakter och Polisstyrelsen ser till att det uppdaterade materialet är tillgängligt för utbildare och aktörer som anordnar undervisning på Polisstyrelsens webbsidor www.polisen.fi / Tillstånd / Den privata säkerhetsbranschen / Utbildningsmaterial för den privata säkerhetsbranschen / Utbildningsmaterial för ordningsvakter. Utbildningsmaterialets placering på webbsidorna kan förändras på grund av uppdateringar av webbsidorna.

Polisstyrelsen kan vid behov göra ändringar i timplanerna för utbildningen för ordningsvakter, undervisningens innehåll och provprestationer med anknytning till undervisningen.

Olycksfall och skador

Utbildningsarrangörerna, utbildarna och utbildningsdeltagarna bör förbereda sig på eventuella olycksfall och andra skador som kan förekomma i utbildningen genom att beakta bestämmelserna i skadeståndslagen och olika försäkringsmöjligheter.

II PLAN FÖR GENOMFÖRANDE AV UNDERVISNINGSHELHETERNA INOM GRUNDUTBILDNINGEN FÖR ORDNINGSVAKTER (40 LEKTIONER)

DEL 1 4 X 45 min.	Kursens öppnande, kursarrangemang, innehåll och mål för grundkursen för ordningsvakter Allmänt om ordningsvaktens uppgifter Godkännande som ordningsvakt Ordningsvaktskort Ordningsvaktens uppgifter och tjänstgöringsområde Ordningsvaktens igenkänningstecken
DEL 2 4 x 45 min.	Ordningsvaktens allmänna principer och beaktande av grundläggande rättigheter Ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter Hindrande av tillträde till och avlägsnande från tjänstgöringsområdet
DEL 3 4 x 45 min.	Ordningsvaktens straffrättsliga ställning, skydd, rättsskydd och övervakning Nödvärn och nödtillstånd Allmän rätt att gripa Brott i samband med ordningsövervakning
DEL 4 2 x 45 min.	Användning av maktmedel, teori.
DEL 5 3 x 45 min.	Kontroll av personer och föremål. Hittegodslagen Kontrollövningar
DEL 6 6 x 45 min.	Grunderna i användningen av fysiska maktmedel. (inkl. säkerhetsföreskrift, övningsredskap samt öppnande av övningarna)
DEL 7 4 x 45min.	Tillställningar och evenemang som omfattas av lagen om sammankomster Inkvarterings- och förplägnadsrörelser Campingplatser och passagerarfartyg Planer och instruktioner
DEL 8 4 X 45 min.	Aggressiv person Alkohol, narkotika och tobak Ordningslagen Slutprov och ifyllnad av respons
DEL 9 5 X 45 min.	Räddningsverksamhet
DEL 10	Livräddande första hjälpen

Undervisning i användning av maktmedel

Utbildningsarrangören ska utse en av Polisstyrelsen godkänd utbildare i användningen av maktmedel, som ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med undervisningsplanen och på ett säkert sätt.

Grunderna i användningen av fysiska maktmedel avläggs som en del av den utbildning för ordningsvakter som avses i 35 § i lagen om privata säkerhetstjänster och genomförandet av utbildningen (delarna 4 och 6) ska motsvara de föreskrifter som utfärdats om grunderna för ordningsvakternas användning av fysiska maktmedel. I det fristående yrkesprovet som ingår i avläggandet av grunderna i användningen av fysiska maktmedel följs Polisstyrelsens anvisningar och det skriftliga provet som ingår i avläggandet ersätts med ett prov som ingår i grundkursen, där det också finns frågor om användningen av maktmedel.

Grunderna i användningen av fysiska maktmedel omfattar utbildning i användningen av en högst 70 centimeter lång batong och handfängsel.

De maktmedelsredskap som används i utbildningen ska granskas av en utbildare i användningen av maktmedelsredskap.

Innan övningarna i användningen av maktmedel inleds ska utbildaren ge alla utbildningsdeltagare säkerhetsanvisningar om övningarna på det sätt som lärts ut inom utbildningen för utbildare.

Grunderna i användningen av fysiska maktmedel ska inkludera undervisningsteman med anknytning till ordningsvaktens befogenheter, tillåtande grunder och lagstiftning som gäller användning av maktmedel. Undervisningsämnena inom utbildningen ska inkludera ämnesshelheter som är centrala med tanke på ordningsvaktens lagenliga användning av maktmedel.

Framöver kan det vara möjligt att tillgodoräkna kunskap om grunderna för fysiska maktmedel som har inhämtats i en tidigare grundutbildning för ordningsvakter, och utbildarna ska följa noggrannare reglering och anvisningar med anknytning till detta.

Räddningsverksamhet

De fem (5) lektionerna inom ramarna för undervisningsämnet Räddningsverksamhet (del 9) ska under grundkursen för ordningsvakter genomföras i enlighet med utlåtandet från inrikesministeriets räddningsavdelning (SM/Dno/2014/96) på följande sätt:

1. En räddningsplan för offentliga tillställningar och restauranger, ansvar och skyldigheter (45 min.).
2. Ordningsvaktens roll i en utrymningssituation, räddningsväsendets stöd och alarmering (45 min.).

3. Säkerhetspromenad vid en offentlig tillställning och i en restaurang (inkl. praktisk övning) (45 min.).

4. Utbildning i primärsläckning enligt AS 1 (2 x 45 min.).

Livräddande första hjälpen

De fyra (4) lektionerna inom ramarna för undervisningsämnet Livräddande första hjälpen (del 10) ska under grundkursen för ordningsvakter genomföras i enlighet med social- och hälsovårdsministeriets utlåtande (SHM/90/2014) på följande sätt:

1. Identifiering av en plötsligt insjuknad patient (45 min.).
2. Identifiering av en livlös patient och påbörjande av återupplivning (45 min.).
3. Första hjälpen för en patient med nedsatt medvetandenivå (45 min.).
4. Första hjälpen för en skadad patient (45 min.).

Det använda utbildningsmaterialet ska överensstämma med de riksomfattande verksamhets- och vårdriktlinjer som används inom första hjälpen.

Utbildningen ska för varje undervisningsämne genomföras så att undervisningen i avsnittet om identifiering av en plötsligt insjuknad patient omfattar teoriundervisning som behandlar bedömning av personens centrala livsfunktioner och tyngdpunkten i de övriga avsnitten ligger på inläring i praktiken.

En simuleringsmodell med återupplivningsdocka och en simulerande människa (behandling av en person med nedsatt medvetandenivå och behandling av en skadad patient) ska användas som hjälp i utbildningen så att varje kursdeltagare också får utbildning i praktiken.

III PLAN FÖR GENOMFÖRANDE AV UNDERVISNINGSHELHETERNA INOM REPETITIONSUTBILDNINGEN FÖR ORDNINGSVAKTER (8 LEKTIONER)

45 min.	Öppnande, arrangemang, kursinnehåll och mål Ändringar i lagstiftningen Ordningsvakt Ordningsvaktens uppgifter
45 min.	Ordningsvakternas tjänstgöringsområde Ordningsvaktens igenkänningstecken Beaktande av de grundläggande rättigheterna i ordningsvaktens uppgifter
45 min.	Ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter
2 x 45 min.	Kontroll av personer och föremål. Grunderna i utförandet av kontroller + övning (säkerhetskontroll)
45 min.	Användning av maktmedel (teori)
45 min.	Nödvarn Allmän rätt att gripa Ordningsvaktens särskilda skyldigheter och straffrättsliga skydd Alkohol

45 min.	Case-fall
---------	-----------

1. ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER

1.1 Att vara verksam som ordningsvakt

I lagen om privata säkerhetstjänster (LPST) föreskrivs det om rätten att utse ordningsvakter, ordningsvaktens arbete och genomförandet av utbildningen för ordningsvakter. Lagen innehåller också bestämmelser om ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter samt befogenheter. Genom förordning av inrikesministeriet får närmare bestämmelser utfärdas om bl.a. det som nämns ovan. (LPST 111 § 2 mom.)

Arbete som ordningsvakt förutsätter alltid att polisen har godkänt att personen får vara verksam som ordningsvakt. Villkoren för godkännande har att göra med personens tillförlitlighet, redbarhet och personliga egenskaper samt utbildning.

1.2 Ordningsvaksverksamhet i förvärvssyfte och uppdragsbaserad ordningsvaksverksamhet

Ordningsvaksverksamhet som grundar sig på uppdragsavtal får i förvärvssyfte utövas av en sådan i 1 § 1 eller 2 mom. i lagen angående rättighet att idka näring avsedd fysisk eller juridisk person som har fått näringstillstånd för säkerhetsbranschen.

Ordningsvaksverksamhet enligt 1 mom. får med avvikelse från vad som föreskrivs i det momentet utövas utan näringstillstånd för säkerhetsbranschen vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som avses i 26 § 1 mom. 1 punkten. (LPST 24 §)

Kravet på förvärvssyfte innebär att ordningsvaksverksamhet som utövas som gratis talkoarbete inte omfattas av tillståndsplikten. På motsvarande sätt innebär kravet på att ingå uppdragsavtal att tillståndsplikten inte omfattar sådan ordningsvaksverksamhet där ordningsvakterna har ett direkt anställningsförhållande med evenemangsarrangören eller innehavaren av området eller platsen.

I 24 § 2 mom. föreskrivs det om avvikelse från tillståndsplikten för ordningsövervakningsuppgifter. I övrigt får tillståndspliktig ordningsvaksverksamhet utövas utan tillstånd vid ett sådant allmänt möte eller publikevenemang som avses i lagen om sammankomster.

En ordningsvakt åtnjuter särskilt straffrättsligt skydd i sina uppgifter. Syftet med bestämmelsen är att trygga ett vederbörligt utförande av ordningsvaktens uppgifter, då ordningsvakten i vissa situationer har rätt och skyldighet att ingripa i människors grundläggande rättigheter.

En central uppgift för en ordningsvakt är att ombesörja säkerheten för de personer som befinner sig i ordningsvaktens tjänstgöringsområde. Ordningevakten har ett serviceuppdrag där han eller hon förebygger bland annat brott och olycksfall. Ordningevakten ska ingripa i ordningsstörningar och andra händelser som kan äventyra säkerheten för de personer som närvarar vid ett evenemang. Ordningevakten ska ingripa i ordningsstörningar i första hand genom anvisningar, råd och uppmaningar. I praktiken förutsätter detta att ordningevakten bland annat har mod att ingripa i väldigt varierande situationer som uppstår under ordningevaktens uppdrag. Ordningevaktens uppgifter omfattar att också förhindra olika våldsamma situationer eller hot eller störande beteende som sannolikt kan leda till våldsamma situationer. Förutseende av risker och hot, säkerhetsplanering från fall till fall samt uppdragsspecifika anvisningar till ordningevakten hjälper ordningevakten att lyckas i sitt uppdrag.

Ordningevakten ska vid sidan av evenemangsarrangören också se till att evenemanget inte förorsakar oskäligen olägenhet för utomstående. Oskäligen olägenhet kan förorsakas till exempel av buller, nedskräpning och trafikarrangemang.

Medborgarnas grundläggande rättigheter tryggas i grundlagen. För att begränsa eller ingripa i dessa rättigheter krävs det en bestämmelse på lagnivå. I lagen om sammankomster och lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs det om grunder på vilka en ordningevakt har rätt och skyldighet att ingripa i människors verksamhet till exempel genom att begränsa rörelsefriheten. Jämlik behandling, respekt för människovärdet och sakligt beteende är självklarheter i ordningevaktens arbete.

2. GODKÄNNANDE SOM ORDNINGSVAKT

2.1 Godkännande som ordningsvakt

Som ordningsvakt kan den godkännas som

- 1) har fyllt 18 år,*
- 2) är känd som redbar och tillförlitlig och till sina personliga egenskaper är lämplig för uppgiften,*
- 3) med godkänt resultat har genomgått en utbildning som uppfyller de krav som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet och som åtminstone omfattar undervisningsämnen där ordningsvaktsverksamhet, ordningsvaktens uppgifter samt ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter behandlas (grundutbildning för ordningsvakter), och*
- 4) med godkänt resultat tidigast sex månader före ansökan om ett nytt godkännande har genomgått en repetitionsutbildning som uppfyller de krav som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet (repetitionsutbildning för ordningsvakter), om den som ansöker om godkännande som ordningsvakt redan tidigare har godkänts som ordningsvakt med stöd av 3 punkten.*

Den som har en tidigare utbildning som motsvarar grundutbildningen för ordningsvakter kan trots bestämmelserna i 1 mom. 3 punkten på nytt godkännas som ordningsvakt på ansökan som ska göras innan det tidigare godkännandet som ordningsvakt har upphört att gälla. En förutsättning för godkännandet är även då att sökanden med godkänt resultat har genomgått den föreskrivna repetitionsutbildningen för ordningsvakter.

En sökande godkänns som ordningsvakt av en polisinspektion. Ett godkännande som ordningsvakt innebär att ett tidigare gällande godkännande som ordningsvakt förfaller.

Ett godkännande som ordningsvakt är i kraft i högst fem år. (LPST 35 §)

Som ordningsvakt kan godkännas en person som är lämplig för uppgiften, har fyllt 18 år och med godkänt resultat har genomgått den av inrikesministeriet fastställda grundutbildningen för ordningsvakter på 32 undervisningstimmar eller den av Polisstyrelsen fastställda grundutbildningen för ordningsvakter på 40 undervisningstimmar. Grundutbildningen för ordningsvakter föråldras inte om den har avlagts efter 1.3.2007, även om personen ännu inte har lämnat in sin första ansökan om att bli godkänd som ordningsvakt.

Kurser för ordningsvakter på 24 undervisningstimmar som har avlagts före 1.3.2007 föråldrades 1.3.2007 om godkännandet som ordningsvakt inte fortlöpande har hållits i kraft. Nytt godkännande ska sökas efter avlagd repetitionskurs innan det gällande godkännandet som ordningsvakt löper ut.

En person som har avlagt grundkursen för ordningsvakter 1.3.2007 eller därefter och godkänts som ordningsvakt kan godkännas på nytt som ordningsvakt om han eller hon tidigast sex månader före ansökan om nytt godkännande har avlagt den repetitionsutbildning (*repetitionsutbildning för ordningsvakter*) som avses i 8 § i inrikesministeriets förordning med godkänt resultat.

En repetitionsutbildning som är över sex (6) månader gammal vid ansökningstidpunkten berättigar inte till ett nytt godkännande i det ovan nämnda fallet..

En persons lämplighet som ordningsvakt beror huvudsakligen på sådana faktorer med anknytning till personen som är svåra att definiera noggrant i lag. Faktorerna i fråga har i praktiken att göra med personens tillförlitlighet, redbarhet och personliga egenskaper. Ett hinder för godkännande som ordningsvakt kan således vara att personen till exempel har gjort sig skyldig till ett brott. Även personens hälsotillstånd eller vissa sjukdomar kan utgöra ett sådant hinder (LPST 36 §).

2.2 Ansökan om godkännande som ordningsvakt

Ansökan om godkännande som ordningsvakt lämnas in personligen. Ansökan om att bli godkänd som ordningsvakt ska lämnas till en polisinspektion. Ansökan kan anhängiggöras elektroniskt. Sökanden ska dock personligen infinna sig på polisinspektionen om det är behövt av någon särskild orsak (LPST 38 §). I ansökan ska nämnas sökandens namn och adress samt personbeteckning eller födelsetid.

Till ansökan ska från fall till fall fogas

- 1) en utredning om sådan på godkänt sätt fullgjord utbildning för ordningsvakter som avses i 35 § 1 mom. 3 punkten i lagen om privata säkerhetstjänster,
- 2) vid ansökan om förnyat godkännande som ordningsvakt en utredning om sådan på godkänt sätt fullgjord repetitionsutbildning för ordningsvakter som avses i 35 § 1 mom. 4 punkten i lagen om privata säkerhetstjänster,
- 3) en utredning om sådan på godkänt sätt fullgjord tilläggsutbildning för ordningsvakter i användning av maktmedel som avses i 27 i lagen om privata säkerhetstjänster,
- 4) en utredning om sådan på godkänt sätt fullgjord utbildning i användning av maktmedelsredskap som avses i 49 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster,
- 5) en utredning om sådan på godkänt sätt fullgjord lydnadskontroll för en hund som medförs vid utförandet av ordningsvaktsuppgifter enligt 51 § 1 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster,
- 6) en utredning om sådant på godkänt sätt fullgjord utbildning som avses i 10 § 1 mom. 2 punkten i lagen om privata säkerhetstjänster, om sökanden inte har ett gällande godkännande som ordningsvakt, samt
- 7) ett fotografi av sökanden i pappersform eller elektronisk form.

Som bilaga till ansökan ska sökanden beroende på situationen framställa ett intyg om godkänt avläggande av grund- eller repetitionsutbildning, tilläggsutbildning för ordningsvakter i användning av maktmedel, tilläggsutbildning i användning av gasspray eller lydnadskontroll för en hund som medförs i ordningsvaktsuppgifter. En del av utbildningarna för väktare i användningen av maktmedel, som avlagts med godkänt resultat, ersätter

också vissa utbildningar av ordningsvakter i användningen av maktmedelsredskap. Sådana utbildningar är utbildningarna i användningen av teleskopbatong och gasspray.

Dessa uppgifter ska lämnas in både för beviljande av godkännande som ordningsvakt och för granskning av de utbildningsuppgifter som antecknas på ordningsvaktskortet. Polisinsättningen kan kräva att den sökande lämnar in även andra utredningar som gäller förutsättningarna för godkännande.

Polisen godkänner en ordningsvakt för högst fem år i taget. Denna tidsgräns gör det möjligt att med jämna mellanrum övervaka att en person som godkänts som ordningsvakt är lämplig för uppgiften i fråga. Godkännandet gäller i hela landet. Ett godkännande kan av särskilda skäl, med anledning av sökandens utbildning, personliga egenskaper eller andra motsvarande omständigheter, förenas med villkor och begränsningar som gäller tid, geografiskt område eller ordningsövervakningsuppgifter. (LPST 36 §)

Huvudregeln är dock att godkännandet inte utan särskilda skäl ska förenas med villkor. I vissa situationer kan det också förutsättas att en del av ordningsvakterna med godkänt resultat har avlagt tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användning av maktmedel.

2.3 Återkallande av godkännande som ordningsvakt

En polisinsättning ska återkalla ett godkännande som ordningsvakt om ordningsvakten begär det.

En polisinsättning kan återkalla ett godkännande som ordningsvakt helt och hållet eller för viss tid, om

1) ordningsvakten till följd av väsentliga förändringar i förhållandena inte längre uppfyller villkoren för godkännande som ordningsvakt i fråga om redbarhet, tillförlitlighet eller personliga egenskaper,

2) ordningsvakten genom en dom som har vunnit laga kraft har dömts för ett brott som visar att han eller hon är olämplig för sin uppgift, eller uppsåtligen har förfarit väsentligen felaktigt som ordningsvakt, eller

3) ordningsvakten på ett väsentligt sätt har brutit mot centrala villkor eller begränsningar som godkännandet som ordningsvakt har förenats med.

I de fall som avses i punkterna 1), 2) och 3) kan polisinsättningen i stället för att återkalla godkännandet ge ordningsvakten en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet. (LPST 91 § 3 mom.)

Genom bestämmelser med anknytning till återkallande av godkännande strävar man efter att förhindra att en person som är olämplig som ordningsvakt är verksam som ordningsvakt.

Ett återkallande av godkännande som ordningsvakt grundar sig på minst lika vägande skäl som ett avslående av ansökan om godkännande som ordningsvakt. Det måste ha skett sådana förändringar i personens beteende eller levnadsvanor att det finns skäl att tvivla på personens redbarhet eller tillförlitlighet. Sådana orsaker kan till exempel vara att polisen upprepade gånger har tagit personen i förvar eller larmats till personens hem på grund av berusning. Det är också möjligt att återkalla godkännandet om ordningsvakten genom en

dom som har vunnit laga kraft har dömts för ett brott som visar att personen är olämplig för sin uppgift. Brott som har påvisat olämplighet har varit bland annat brott mot liv och hälsa, till exempel misshandel, eller narkotika- och egendomsbrott.

Även uppsåtligt och väsentligt felaktigt förfarande i ordningsvaktsuppgifter samt väsentlig överträdelse av eventuella villkor och begränsningar som förenats med godkännandet kan leda till att godkännandet återkallas. Polisinspektionen kan i stället för att återkalla godkännandet tilldela ordningsvakten en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet.

2.3.1 Tillämpning av förvaltningslagen i förfarandet för återkallande

Förfarandet för återkallande av godkännande som ordningsvakt och utbildare av ordningsvakter är ett förvaltningsförfarande där förvaltningslagen (434/2003) tillämpas. Vid överklagande av beslut tillämpas bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I praktiken har detta förfarande visat sig vara tillräckligt i fall där återkallandet av godkännandet har grundat sig på en lagakraftvunnen dom för ett brott eller något annat motsvarande myndighetsbeslut. Förvaltningsförfarandet och den lagstiftning som i första hand reglerar förfarandet har dock inte möjliggjort tillräckligt detaljerad och tillförlitlig utredning av händelserna i fall där grunden för återkallandet av godkännandet inte har varit en lagakraftvunnen dom för ett brott. För att trygga detta förfarande har det i lagstiftningen inskrivits en möjlighet att göra en sådan polisundersökning som avses i 6 kap. i polislagen för att konstatera om det föreligger grunder för återkallande av godkännande. (LPST 98 §)

2.4 Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt

En polisman som tillhör befälet kan tillfälligt återkalla ett godkännande som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter, om polisen har fått kännedom om omständigheter som sannolikt leder till att godkännandet som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter återkallas.

Om det finns förutsättningar att tillfälligt återkalla ett godkännande som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter, kan en polisman omhänderta väktarkortet, ordningsvaktskortet eller kortet för utförare av säkerhetsskyddsuppgifter för att överlämna det till en polisman som tillhör befälet, varefter denne inom 14 dagar ska besluta huruvida godkännandet som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter ska återkallas tillfälligt. En polisman kan omhänderta ett väktarkort, ordningsvaktskort eller kort för utförare av säkerhetsskyddsuppgifter även då godkännandet som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter har återkallats. Trots vad som föreskrivs i 8 kap. 31 § i tvångsmedelslagen (806/2011) kan kroppsvisitation förrättas för fråntagande av ett väktarkort, ordningsvaktskort eller kort för utförare av säkerhetsskyddsuppgifter.

Ett tillfälligt återkallande av godkännandet som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter ska omedelbart anmälas till en polisinspektion. Ett beslut att tillfälligt återkalla ett godkännande som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter är i kraft i högst tre månader. En polisinspektion kan förlänga beslutets giltighetstid med högst sex månader åt gången, om väktaren, ordningsvakten eller utföraren av säkerhetsskyddsuppgifter misstänks för ett brott som sannolikt leder till att godkännandet som väktare, ordningsvakt eller utförare av säkerhetsskyddsuppgifter återkallas. (12.8.2016/652)(LPST 95 §).

Tillfälligt återkallande av godkännande är möjligt om polisen har fått kännedom om omständigheter som sannolikt leder till att godkännandet som ordningsvakt återkallas.

Ett tillfälligt återkallande kan utfärdas av den behöriga polisman som har konstaterats att det sannolikt föreligger förutsättningar för återkallande. Ett tillfälligt återkallande gäller i högst tre månader. Under återkallandets giltighetstid ska polisinspektionen fatta beslut om att antingen återkalla godkännandet eller förlänga det tillfälliga återkallandet med högst sex månader i taget.

Bestämmelsen om tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt syftar till att säkerställa att polisen också i brådskande situationer kan återkalla ett godkännande och således förhindra att personen är verksam som ordningsvakt. Bestämmelsen gör det också möjligt för polisen att frånta personen ordningsvaktskortet. För fråntagande av ordningsvaktskortet kan vid behov en kroppsvisitation förrättas enligt tvångsmedelslagen.

2.5 Godkännande för en enskild tillställning eller tillställningsserie

Med beaktande av en tillställnings omfattning och natur kan polisinspektionen på den ort där tillställningen ordnas, av särskilda skäl som ordningsvakt vid en enskild tillställning enligt lagen om sammankomster eller vid likartade tillställningar som ordnas av samma arrangör på samma plats för högst fyra månader under ett år godkänna en person som endast uppfyller kraven i 35 § 1 mom. 1 och 2 punkten. En sådan ordningsvakt har inte de befogenheter som anges i 42 § 2 mom. och 43 §.

Vid tillställningar för vilka det utses en i denna paragraf avsedd ordningsvakt ska det alltid också finnas ett tillräckligt antal ordningsvakter har genomgått grundutbildningen för ordningsvakter eller motsvarande tidigare utbildning. (LPST 37 §)

Polisinspektion på den ort där tillställningen anordnas kan som ordningsman för en enskild tillställning godkänna en person som inte har avlagt grundutbildningen för ordningsvakter med godkänt resultat. En ordningsvakt för en enskild tillställning benämns "tillfällig ordningsvakt". En person som godkänns som tillfällig ordningsvakt förutsätts ha samma personliga lämplighet som en ordningsvakt som har avlagt grundutbildningen och godkänts som ordningsvakt. För tillställningar som anordnas av samma arrangör på samma plats och har samma karaktär (tillställningsserie) kan samma tillfälliga ordningsvakt godkännas för en period på högst 4 månader per år. Tillställningar med samma karaktär innebär att tillställningarna liknar varandra i fråga om bland annat programinnehållet, tidpunkten, deltagarna, den huvudsakliga målgruppen samt andra motsvarande faktorer. Ett exempel på en tillställningsserie är de fotbollsmatcher som ordnas under vår- och höstsäsongen.

Godkännande som ordningsvakt för en enskild tillställning eller tillställningsserie är ett undantag från huvudregeln och i samband med ett sådant godkännande ska tillställningens omfattning och karaktär alltid beaktas. Ordningsvakter som godkänns för en enskild tillställning används i synnerhet vid offentliga tillställningar med ett stort antal deltagare, till vilka det inte är möjligt att hitta tillräckligt många ordningsvakter som har avlagt grundutbildningen för ordningsvakter. Under sådana tillställningar ska det dock alltid finnas tillräckligt många ordningsvakter som har avlagt grundutbildningen för ordningsvakter och har ett giltigt godkännande. Polisen kan vid behov kräva att både män och kvinnor utses till ordningsvakter.

Godkännandet för en enskild tillställning eller tillställningsserie gäller endast för den tillställning eller tillställningsserie som är föremål för polisens beslut om godkännande. Godkännandet utfärdas ofta i samband med det beslut som fattas om att lämna en anmälan enligt lagen om sammankomster (bestämmelse). I fråga om ordningsvakter som godkänns för en enskild tillställning eller tillställningsserie finns det skäl att beakta att polisen debiterar en separat avgift för varje ordningsvakt som godkänns för en sådan tillställning eller tillställningsserie.

En tillfällig ordningsvakt har inte i sin uppgift någon sådan rätt att gripa personer inom sitt tjänstgöringsområde som föreskrivs i LPST, och har inte heller rätt att ta gripna personer i förvar. En tillfällig ordningsvakt får inte bära maktmedelsredskap i sin uppgift. De ovan nämnda befogenheterna granskas närmare senare i detta material.

2.6 Ordningsvaktkort och intyg över godkännande

Den som har godkänts som ordningsvakt får ett ordningsvaktkort av polisinrättningen. Ordningsvakten ska bära med sig kortet i ordningsövervakningsuppgifter och på begäran visa upp det för den som är föremål för en åtgärd av ordningsvakten, för uppdragsgivarens företrädare, för sin arbetsgivare samt för företrädare för en tillsynsmyndighet som avses i 84 §. Ett intyg som polisen vid behov utfärdar över godkännandet som ordningsvakt fungerar som ordningsvaktkort innan det egentliga ordningsvaktkortet överlämnas till ordningsvakten samt som ordningsvaktkort för en tillfällig ordningsvakt som har godkänts i enlighet med 37 §. (12.8.2016/652)

En ordningsvakt ska utan dröjsmål ansöka om en dubblett av ordningsvaktkortet hos en polisinrättning, om

- 1) ordningsvaktens personuppgifter har ändrats,*
- 2) ordningsvakten med godkänt resultat har genomgått utbildning som avses i 27 §, 28 § 4 mom. eller 49 § 2 mom. eller hunden med ordningsvakten som förare har godkänts i den i 51 § avsedda lydnadskontrollen och dessa uppgifter inte har antecknats på ordningsvaktkortet, eller*
- 3) ordningsvaktkortet har förkommit eller förstörts.*

Ett ordningsvaktkort ska omedelbart överlämnas till polisen, om godkännandet som ordningsvakt återkallas eller om en ordningsvakt får ett nytt ordningsvaktkort medan det tidigare godkännandet är i kraft. (LPST 39 §)

En ordningsvakt får ett ordningsvaktkort av en polisinrättning. På ordningsvaktkortet görs också anteckningar om en med godkänt resultat avlagd allmän del, gassprayutbildning, teleskopbatongutbildning, tilläggsutbildning i användning av maktmedel samt lydnadsutbildning för hundar.

Ordningsvaktkortet ska finnas med under ordningsvaktuppdrag och ska på begäran visas för den som är föremål för en åtgärd, uppdragsgivarens företrädare, ordningsvaktens arbetsgivare samt polisen.

Om ordningsvaktens personuppgifter har ändrats eller ordningsvakten efter grundkursen har avlagt vissa utbildningar i användning av maktmedel med godkänt resultat, ska ordningsvakten hos polisinrättningen ansöka om ett duplettexemplar ifall utbildningsuppgifterna inte redan tidigare har införts på ordningsvaktkortet. Sådana utbildningar är utbild-

ning för ordningsvakter i användning av gasspray och utbildning för ordningsvakter i användning av teleskopbatong samt tilläggsutbildning för ordningsvakter i användning av maktmedel. Dessa utbildningar föreskrivs i en separat förordning av inrikesministeriet.

Utbildningar i användning av gasspray och teleskopbatong som har avlagts med godkänt resultat inom ramen för väktarutbildningen ersätter motsvarande utbildningar för ordningsvakter.

Tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användning av maktmedel kan inte ersättas av någon annan utbildning.

En utbildning för ordningsvakter i användning av gasspray, vilka har avlagts med godkänt resultat före 1.3.2011, är i kraft vid tidpunkten för godkännandet och är giltiga utbildningar vid ansökan om förnyat godkännande.

Samma skyldighet att ansöka om ett duplettexemplar gäller också en ordningsvakt vars hund har genomgått den lydnadskontroll som krävs för hundar som medförs i ordningsvaktsuppgifter.

Ett duplettexemplar ska naturligtvis begäras i stället för ett försvunnet eller förstört ordningsvaktskort.

Om godkännandet som ordningsvakt återkallas eller ordningsvakten får ett nytt ordningsvaktskort under det förra kortets giltighetstid, ska ordningsvaktskortet genast överlämnas till polisen.

I vissa fall utfärdar polisen vid behov ett intyg om godkännande som ordningsvakt innan det egentliga ordningsvaktskortet ges till ordningsvakten. Intyget visar att personen har rätt att arbeta inom ordningsvaktsuppgifter tills det egentliga ordningsvaktskortet kan ges till den godkända personen. Intyget ska också medföras i ordningsvaktsuppgifter när kortet ännu inte erhållits. I sådana fall ska personen förutom intyget även medföra ett identitetsbevis, så att personuppgifterna på intyget vid behov kan jämföras med ett identitetsbevis försett med fotografi. Ett motsvarande intyg utfärdas också till en tillfällig ordningsvakt som utsetts för en enskild tillställning enligt lagen om sammankomster eller en tillfällig ordningsvakt som utsetts för tillställningar av samma karaktär som ordnas av samma arrangör på samma plats.

Intyget som gäller godkännande som ordningsvakt ska vara försett med ett fotografi av den godkända personen. I intyget skall nämnas

- 1) den godkända personens namn och födelsetid,
- 2) giltighetstiden för godkännandet,
- 3) uppgifter om fullgjord tilläggsutbildning i användning av maktmedel,
- 4) uppgifter om fullgjord utbildning i användning av maktmedel i ordningsvaktsuppgifter,
- 5) uppgifter om godkänd lydnadskontroll för en hund som medförs vid utförandet av uppgifterna och identifieringsuppgifter om hunden i fråga samt
- 6) eventuella villkor och begränsningar.

I intyget kan även andra nödvändiga anteckningar göras.

Dessa uppgifter ska lämnas in både för beviljande av godkännande som ordningsvakt och för granskning av de utbildningsuppgifter som antecknas på ordningsvaktskortet.

2.7 Ordningsvaktens uppgifter och tjänstgöringsområde

En ordningsvaks uppgift är att utföra ordningsövervakningsuppgifter inom tjänstgöringsområden som avses i 26 eller 28 §.

En ordningsvakt ska iakttä de befallningar och order som polisen samt räddningsmyndigheter och övriga myndigheter meddelar inom ramen för sina befogenheter.

Till ordningsvakt får utses endast en person som har ett av polisen meddelat giltigt godkännande som ordningsvakt. (LPST 25 §)

Till ordningsvakt får utses en person som samtycker till uppgiften och som har ett av polisen meddelat giltigt godkännande som ordningsvakt.

Skyldigheterna som föreskrivs för ordningsvakter i paragrafens 2 mom. gäller som sådana också utan särskild reglering. Syftet med att separat inskriva denna skyldighet i lagen har dock varit att betona att ordningsvakten utför sina uppgifter oberoende av uppdragsgivarens eller arbetsgivarens föreskrifter i fall där dessa föreskrifter står i konflikt med myndigheternas föreskrifter. Skyldigheten att iakttä de befallningar och order som polisen och andra myndigheter meddelar är avsedd att framhäva att bl.a. polisens roll har prioritet i upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten. Ordningsvaktens uppgift kan endast komplettera polisens uppgift.

2.8 Rätt att utse ordningsvakter

Ordningsvakter får utses av:

- 1) arrangörer av allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar för en allmän sammankomst eller offentlig tillställning som avses i lagen om sammankomster (530/1999),*
- 2) arrangörer av privata tillställningar för en privat tillställning,*
- 3) dem som driver en campingplats för en campingplats som avses i lagen om friluftsliv (606/1973),*
- 4) befälhavaren på ett fartyg för ett i 15 kap. i sjölagen (674/1994) avsett fartyg som befordrar passagerare,*
- 5) utövare av inkvarteringsverksamhet eller förplägnadsverksamhet för en inkvarteringsrörelse eller förplägnadsrörelse som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006), och*
- 6) universitet eller yrkeshögskolor för ett i universitetslagen (558/2009) avsett universitets eller en i yrkeshögskolelagen (932/2014) avsedd yrkeshögskolas verksamhetsställe.*

En ordningsvakt kan också utses för den omedelbara närheten av en offentlig tillställning, en campingplats, ett fartyg eller en inkvarterings- och förplägnadsrörelse som avses i 1 mom., för de parkeringsområden som behövs vid ordnandet av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning och för de vägområden som leder till parkeringsområdena samt för andra liknande områden som hänför sig till ordnandet av en tillställning. En ordnings-

vakts tjänstgöringsområde får dock inte bli större än vad som är nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten.

Polisinrättningen på den ort där ett område som avses i 1 mom. 3 punkten eller en rörelse som avses i 1 mom. 5 punkten är belägen kan ålägga verksamhetsutövaren att utse ett tillräckligt antal ordningsvakter för området eller rörelsen, om det för upprätthållandet av ordningen och säkerheten finns särskilda skäl för detta.

Ordningsövervakningsuppgifter vid tillställningar som avses i 1 mom. 2 punkten får endast skötas av innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen. (LPST 26 §)

Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar definieras senare i ett eget avsnitt i detta material.

Fullmakten att utse ordningsvakter till en privat tillställning är ny och avsikten har varit att förtydliga behörigheten att upprätthålla ordningen och säkerheten vid privata tillställningar. Tidigare har motsvarande uppgift skötts av väktarna genom väktarens behörighet att skydda personer, men väktaren har ingen egentlig behörighet att upprätthålla ordningen och säkerheten.

Med en privat tillställning avses en tillställning till vilken allmänheten inte har fritt tillträde och till vilken de personer som deltar i tillställningen anländer enligt separat inbjudan. Endast en bestämd grupp personer har rätt att delta i en sådan tillställning. I praktiken har behovet av ordningsövervakning vid en privat tillställning uppstått i samband med till exempel företags bolagsstämmor eller större tillställningar för inbjudna gäster. Vid en privat tillställning kan ordningsövervakningstjänster tillhandahållas endast av en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen.

Begreppet campingplats definieras i lagen om friluftsliv och ordningsvaktens tjänstgöringsområde på en campingplats är ofta ett tydligt avgränsat område eller ett område som på annat sätt är tydligt utmärkt i terrängen. Även området i campingplatsens omedelbara närhet ingår i ordningsvaktens tjänstgöringsområde.

Ordningsvaktens område på ett fartyg som transporterar passagerare omfattar enligt sjölagen fartyget och dess omedelbara närhet (t.ex. terminaltunneln).

I lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet definieras tjänstgöringsområdet till affärslokalen och dess omedelbara närhet. I praktiken innebär detta till exempel att personer som köar för att bli kunder hos en förplägnadsrörelse omfattas av ordningsvaktens övervakning. Tjänstgöringsområdet kan också omfatta närområdet utanför en fastighet, om verksamheten har ett nära samband med inkvarterings- och förplägnadsverksamhet.

En ordningsvakt kan utses för sådana universitet och yrkeshögskolor som definieras i universitetslagen och yrkeshögskolelagen. De ovan nämnda läroanstalterna är i regel mycket öppna i Finland, och detta har kunnat medföra problem med anknytning till upprätthållandet av ordning, eftersom tillträdet till läroanstalternas lokaler har varit relativt fritt och dåligt övervakat. Före ikraftträdandet av denna bestämmelse sköttes ordningsövervakningen av t.ex. expeditionsvakter eller motsvarande personer inom ramen för allmän rätt. Nu inkluderar lagen tydlig behörighet och status för personer vars arbetsuppgifter omfattar att vid behov ingripa i människors grundlagsenliga rättigheter.

En ordningsvakt kan också utses för **den omedelbara närheten** av en offentlig tillställning, en campingplats, ett fartyg eller en inkvarterings- och förplägnadsrörelse, för de parkeringsområden som behövs vid ordnandet av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning och för de vägområden som leder till parkeringsområdena samt för andra liknande områden som hänför sig till ordnandet av en tillställning.

Den omedelbara närheten är ett begrepp som inte har någon exakt vedertagen betydelse. Vad avses med den omedelbara närheten i ett specifikt fall? Det beror på sammanhanget och kan inte definieras enbart utifrån en sträcka eller ett avstånd.

I praktiken innebär detta till exempel att personer som köar för att bli kunder hos en förplägnadsrörelse omfattas av ordningsvaktens övervakning. Ordningssvakten ska se till att det inte uppstår ordningsstörningar i kön och att kön inte innebär oskäliga störningar för andra förbipasserande.

Också t.ex. området utanför det stängsel som avgränsar en offentlig tillställning kan ingå i den omedelbara närheten. En sådan situation kan uppstå när verksamhet i närheten av stängslet äventyrar säkerheten i det område som är föremål för upprätthållandet av ordning.

Begreppet omedelbar närhet bör också övervägas i förhållande till om verksamhet nära eller i direkt anslutning till tjänstgöringsområdet innebär att ordningsvakten har lagstadgad skyldighet att vidta åtgärder i den omfattning situationen kräver.

För att upprätthålla ordningen och säkerheten kan den lokala polismyndigheten av särskilda skäl utse ett tillräckligt antal ordningsvakter för campingplatser och restauranger. Föreskriften ska i sådana fall ha anknytning till ordningen och säkerheten vid de ovan nämnda platserna. Upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt ordning och säkerhet på allmänna platser är polisens uppgift. En ordningsvakt har varken ansvar eller befogenhet att upprätthålla allmän ordning och säkerhet utanför sitt tjänstgöringsområde.

2.9 Ytterligare krav för att arbeta som ordningsvakt

Om en ordningsvaks uppgifter eller säkerhet i arbetet så kräver, kan polisinrättningen på den ort där tjänstgöringsområdet finns kräva att ordningsvakten vid tillställningar eller på områden eller platser som avses i 26 §, utöver den utbildning som avses i 35 § 1 mom. 3 punkten, med godkänt resultat har genomgått en sådan tilläggsutbildning i användning av maktmedel som uppfyller de krav som Polisstyrelsen har fastställt (tilläggsutbildning för ordningsvakter i användning av maktmedel). (LPST 27 §)

Polisen kan genom ett beslut kräva att en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter enligt 26 § i LPST utöver grundutbildningen har avlagt tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användning av maktmedel.

Kravet förutsätter att polisen gör en bedömning och ett helhetsövervägande av ordningsvaktens arbetsuppgift och säkerhet i arbetet.

2.10 Rätt att utse ordningsvakter som ska bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet

Om det inte är ändamålsenligt att upprätthålla ordning och säkerhet på något annat sätt och upprätthållandet av ordning och säkerhet kräver det av grundad anledning, kan polis-inrättningen på den ort där ett område eller en plats finns eller från vilken ett trafikmedel avgår bevilja tillstånd att utse ordningsvakter som ska bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet

- 1) vid ett verksamhetsställe för hälso- och sjukvården, med undantag för skolhem och barnskyddsanstalter, på ansökan av den som innehar verksamhetsstället,*
- 2) vid Folkpensionsanstaltens verksamhetsställen på ansökan av Folkpensionsanstalten,*
- 3) vid en arbets- och näringsbyrå på ansökan av arbets- och näringsbyrån,*
- 4) i ett köpcentrum på ansökan av köpcentrumets innehavare,*
- 5) vid en trafikstation på ansökan av trafikstationens innehavare,*
- 6) i en hamn på ansökan av hamnens innehavare,*
- 7) på en flygplats på ansökan av flygplatsens innehavare, eller*
- 8) i kollektiva trafikmedel på ansökan av den som innehar trafikmedlet.*
- 9) i förläggningar eller flyktingslussar som avses i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) på ansökan av förläggningsens eller flyktingslussens innehavare eller Migrationsverket.*

I tillståndet att utse ordningsvakter ska ordningsvakternas tjänstgöringsområde avgränsas till området för den plats eller det trafikmedel som avses i tillståndet och vid behov till deras omedelbara närhet.

Ett tillstånd att utse ordningsvakter är i kraft i högst fem år. Tillståndet kan förenas med villkor som gäller ordningsvakternas utbildning, bärandet av maktmedelsredskap, tjänstgöringsområde samt placeringen av ordningsvakter och antalet ordningsvakter. Den polis-inrättning som har beviljat ett tillstånd att utse ordningsvakter kan vid behov återkalla tillståndet samt ändra dess villkor eller giltighetstid på grund av sådana förändringar i omständigheterna som inverkar väsentligt på upprätthållandet av ordning och säkerhet inom tjänstgöringsområdet.

Ordningsövervakningsuppgifter på sådana områden och platser som avses i denna paragraf får endast skötas av en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen som kan låta uppgifterna utföras av en hos innehavaren anställd ordningsvakt som uppfyller kraven i 35 § och som på ett godkänt sätt har genomgått den utbildning som avses i 10 § 1 mom. 2 punkten eller har ett giltigt godkännande som väktare och som inte har fyllt 68 år. (12.8.2016/652) (LPST 28 §)

För att en ordningsvakt ska kunna utses för de områden som nämns i bestämmelsen förutsätts det för det första att det inte är ändamålsenligt att upprätthålla ordningen och säkerheten i området på något annat sätt. Dessutom förutsätts det att det är motiverat att utse ordningsvakter för området i fråga.

Kravet på ändamålsenlighet har att göra med förutsättningarna för överförande av en sådan s.k. offentlig förvaltningsuppgift som avses i 124 § i grundlagen till privata aktörer. Polisens egna förutsättningar att trygga ordningen och säkerheten i området ska beaktas. Även om privata ordningsvakter i praktiken har ansvarat för största delen av upprätthållan-

det av ordningen och säkerheten i till exempel köpcentrumen redan i många år, måste polisen dock alltid från fall till fall överväga sina egna förutsättningar.

I sista hand är det den aktör som ansöker om tillstånd som ska framlägga en motiverad orsak att utse ordningsvakter.

En motiverad orsak att utse ordningsvakter kan till exempel vara att det finns ett stort antal affärslokaler på köpcentrets område och att det därför vistas många människor i området. En annan orsak kan vara brott och andra ordningsstörningar som har inträffat i området.

Ett tillstånd som har beviljats för att utse ordningsvakter gäller i högst fem år och polisinspektionen som har beviljat tillståndet har rätt att under vissa förutsättningar ändra tillståndets giltighetsvillkor och giltighetstid eller till och med återkalla tillståndet.

Polisinspektionen är skyldig att i tillståndet för anlitande av ordningsvakter avgränsa ordningsvakternas tjänstgöringsområde till en sådan plats eller ett sådant fordon som avses i den aktuella paragrafen och vid behov till dessa platsers omedelbara närhet. Ett område som finns i den omedelbara närheten av en plats och är en del av ordningsvakternas tjänstgöringsområde ska som sådant betraktas som problematiskt, eftersom till exempel de personer som är föremål för ordningsvakternas åtgärder ofta inte känner till hur långt ordningsvakternas tjänstgöringsområde sträcker sig. Å andra sidan kan det i vissa fall med tanke på ett framgångsrikt genomförande av ordningsvakternas uppgifter vara nödvändigt att inkludera den omedelbara närheten som en del av ordningsvakternas tjänstgöringsområde.

Polisinspektionen kan inte i ett tillstånd som berättigar att utse ordningsvakter definiera ordningsvakternas tjänstgöringsområde som ett större område än det område som definierats av innehavaren av området, platsen eller fordonen. Polisinspektionen kan inte definiera till exempel ett köpcentrums omedelbara närhet som en del av ordningsvakternas tjänstgöringsområde om detta inte ens har föreslagits av köpcentrumets innehavare. Däremot kan polisinspektionen i sitt tillståndsbeslut inskränka ordningsvakternas tjänstgöringsområde jämfört med det som föreslagits av platsens innehavare, om polisen inte anser att den föreslagna omfattningen av tjänstgöringsområdet är motiverad.

Ordningstvaktuppgifterna i den ovan nämnda paragrafen får utföras endast av en person med näringsstillstånd för säkerhetsbranschen eller en person i dennes tjänst, som inte har fyllt 68 år och har avlagt grundexamen för väktare med godkänt resultat samt har ett giltigt godkännande som ordningstvakt eller en person som har ett giltigt godkännande som ordningstvakt.

2.11 Ordningstvaktens igenkänningstecken och dräkt samt användningen av dem

En ordningstvakt ska i ordningsövervakningsuppgifter använda ett tydligt igenkänningstecken som visar ordningstvaktens ställning (ordningstvaktens igenkänningstecken). Ordningstvaktens igenkänningstecken får endast användas av ordningstvakter i ordningsövervakningsuppgifter. Det är förbjudet att använda märken, igenkänningstecken eller dräkter som är förvillande lika ordningstvakternas igenkänningstecken.

Den som utför ordningsövervakningsuppgifter som avses i 28 § ska bära ordningsvaktens dräkt. För en ordningsvaktens dräkt gäller det som i 22 § 1 och 3 mom. och 23 § föreskrivs om väktares dräkt. (LPST 52 §)

Användning av ordningsvaktens igenkänningstecken visar att personen är verksam som ordningsvakt och bland annat har mer omfattande befogenheter än allmän rätt. Ordningsvaktens igenkänningstecken har betydelse för ordningsvaktens rättsskydd när man bedömer om en person har gjort sig skyldig till straffbart motstånd mot person som upprätthåller ordningen enligt 17 kap. 6 § i strafflagen, då gärningen riktar sig mot en ordningsvakt. Endast en person som har godkänts som ordningsvakt av polisen har rätt att använda igenkänningstecknen. Dessutom förutsätts det att ordningsvakten har utsetts för uppgiften på vederbörligt sätt.

Det är förbjudet att använda märken, igenkänningstecken eller dräkter som är förvillande lika ordningsvakternas igenkänningstecken. Användning av sådana märken, igenkänningstecken eller dräkter räknas som straffbar ordningsövervakningsförseelse, för vilken bötesstraff utdöms. Som sådana igenkänningstecken kan betraktas dräkter eller märken som i fråga om bland annat bottenfärgen samt texten och dess placering påminner om ordningsvaktens igenkänningstecken på ett vilseledande sätt.

Användningen av igenkänningstecken är bunden till verksamhet inom ordningsvaktsuppgifter och igenkänningstecken får således inte användas vid andra tillfällen än under ett ordningsvaktsuppdrag.

Syftet med förbudet är att förhindra att ordningsvaktens och vaktmästarens ställning förväxlas med varandra. Vaktmästare är verksamma i sin uppgift utan ordningsvaktens rättigheter och åtnjuter inte något förhöjt straffrättsligt skydd på samma sätt som ordningsvakter. För att undvika oklarheter med anknytning till en persons straffrättsliga ställning ska de märken och igenkänningstecken som används av vaktmästare och andra motsvarande personer som agerar enligt allmän rätt tydligt avvika från ordningsvaktens igenkänningstecken.

Ordningsvakter som har utsetts för att bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet ska i sin uppgift vara klädda i ordningsvaktens dräkt.

I inrikesministeriets förordning om väktares och ordningsvaktens dräkt och ordningsvaktens igenkänningstecken föreskrivs det synnerligen detaljerat och tydligt om ordningsvaktens dräkt och igenkänningstecken.

Inrikesministeriets förordning om väktares och ordningsvaktens dräkt och ordningsvaktens igenkänningstecken (875/2016)

2 § Ordningsvaktens igenkänningstecken

I de ordningsövervakningsuppgifter som avses i 26 § i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) ska en ordningsvakt som igenkänningstecken använda antingen en funktionsbeteckning eller en väst som anger ordningsvaktstatus. Polisnärheten på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov bestämma vilket av de ovannämnda igenkänningstecknen ordningsvakten ska använda.

På igenkänningstecknet ska märkas ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja". På igenkänningstecknet får vid behov märkas det engelska ordet "security" som anger ordningsvaktstatus, eller i stället för det vid offentliga idrottstillställningar enligt lagen om sammankomster (530/1999) ordet "steward". Polisnrättningen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov bestämma att ordningsvakten på igenkänningstecknet ska använda text på engelska som anger ordningsvaktstatus. På ordningsvaktens igenkänningstecken får inte finnas någon sådan bild eller text som gör att den text som anger ordningsvaktstatus blir svårare att urskilja eller som kan anses olämplig med tanke på tillställningen i fråga. Polisnrättningen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov förbjuda användningen av en bild eller text på igenkänningstecknet, om bilden eller texten gör det svårare att urskilja den text som anger ordningsvaktstatus eller om bilden eller texten ska anses olämplig med tanke på tillställningens art.

Ordningsvaktens namn kan märkas på ordningsvaktens funktionsbeteckning eller vänstra bröststycket på ordningsvaktens väst.

Märkena och texterna på ordningsvaktens igenkänningstecken ska vara tydligt urskiljbara. På ryggsidan på den dräkt som ordningsvakten bär får märkas texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT" eller ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja".

3 § Ordningsvaktens funktionsbeteckning

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen ska vara gul och texten ska märkas med svart eller mörkblå färg. I vänstra nedre hörnet kan ordningsvaktens identifieringsnummer märkas.

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen och färgen på texten kan avvika från det som anges i 1 mom., om ordningsvakten i sin uppgift använder en sådan arbetsdräkt som den som ordnar tillställningen eller affärsidkaren bestämmer och bottenfärgen på funktionsbeteckningen samt texten tydligt skiljer sig från dräktens färg. Härvid skall alla ordningsvakter inom samma tjänstgöringsområde använda funktionsbeteckningar som har samma bottenfärg och samma färg på texten.

På funktionsbeteckningen för en ordningsvakt som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska märkas näringstillståndsinnehavarens namn eller namnförkortning. Ordningsvakten ska bära funktionsbeteckningen på vänstra sidan på dräktens bröststycke. När det gäller funktionsbeteckningens material och fastsättning ska faktorer som inverkar på ordningsvaktens säkerhet i arbetet beaktas.

4 § Väst som anger ordningsvaktstatus

Bottenfärgen på västen som anger ordningsvaktstatus ska vara gul och texten ska märkas med svart eller mörkblå färg. På västens bröststycke samt på nedre delen på ryggsidan kan ordningsvaktens identifieringsnummer märkas. Polisnrättningen på den ort där tillställningen ordnas kan vid behov bestämma att ordningsvakten ska använda identifieringsnummer på västen som anger ordningsvaktstatus.

Trots det som föreskrivs i 1 mom. kan polisinsättningen på den ort där tillställningen ordnas vid behov bestämma att den ordningsvakt som har förmansställning i ordningsvaktsorganisationen ska använda en väst med orange bottenfärg. På högra sidan på västens bröststycke samt på nedre delen på ryggsidan ska då märkas ordparet "ESIMIES – förman" eller "FÖRMAN – esimies".

På vänstra bröststycket på en väst som bärs av en ordningsvakt som är anställd hos en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen ska märkas näringsstillståndsinnehavarens namn eller namnförkortning eller etablerade firmamärke.

5 § Märken och texter på dräkt för ordningsvakter som ska bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet

I ordningsövervakningsuppgifter som avses i 28 § i lagen om privata säkerhetstjänster ska på bröststyckets vänstra sida på ordningsvaktens dräkt märkas ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja". Dessutom ska på bröststyckets vänstra sida märkas det namn eller den namnförkortning eller det etablerade firmamärke som används av innehavaren av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen. På ryggsidan av den överrock, overall eller regnrock som ordningsvakten bär ska märkas texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT" eller ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja". Nämda text kan även märkas på ryggsidan på något annat klädesplagg. På den huvudbonad som hör till ordningsvaktsdräkten får märkas texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT" eller ordparet "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja" eller det namn eller den namnförkortning eller det etablerade firmamärke som används av innehavaren av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen

På ordningsvaktsdräkten eller på den huvudbonad som hör till dräkten får, med iakttagande av vad som föreskrivs i 1 mom., utöver texten "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja" eller ordet "JÄRJESTYKSENVALVOJA" eller "ORDNINGSVAKT" märkas den engelska texten "security" som anger ordningsvaktstatus. Eventuella gradbeteckningar som används på ordningsvaktsdräkten ska fästas på axelklaffarna.

Ordningsevaktens namn kan märkas på bröststyckets vänstra sida på ett klädesplagg som hör till ordningsevaktsdräkten.

På ordningsevaktsdräkten får inte andra märken eller texter än de som nämns ovan i denna paragraf finnas synliga.

Märkena och texterna på ordningsevaktsdräkten ska vara tydligt urskiljbara.

3. BEAKTANDE AV DE GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETERNA I ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER

Enligt 2 § 3 mom. i Finlands grundlag ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. Enligt samma lagrum ska lagen noggrant iaktas i all offentlig verksamhet. I 124 § i grundlagen föreskrivs det för sin del om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

De ovan nämnda avsnitten i lagen påverkar i hög grad också ordningsvaktens verksamhet. Den vedertagna uppfattningen har nämligen varit att ordningsvaktens verksamhet är ett sätt att sköta en offentlig förvaltningsuppgift, som har överförts på en privat aktör. Således är det nödvändigt att ordningsvakten, som en del av den offentliga makten, känner till å ena sina egna lagstadgade rättigheter och skyldigheter och å andra sidan de grundläggande rättigheterna och deras betydelse i ordningsvaktens verksamhet. Man kan konstatera att förståelse för detta är särskilt viktigt med tanke på ordningsvaktens eget rättskydd. Ett ingrepp i de grundläggande rättigheterna ska alltid stödas av en norm som grundar sig på lagstiftning.

Nedan behandlas centrala rättigheter som Finlands grundlag garanterar medborgarna och vilka påverkar ordningsvaktens verksamhet.

3.1 Jämlikhet

Alla är lika inför lagen.

Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Barn skall bemötas som jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

Jämställdhet mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet främjas enligt vad som närmare bestäms genom lag, särskilt vad gäller lönesättning och andra anställningsvillkor.

Jämlikheten kan till och med sägas sammanfatta hela idén med de grundläggande rättigheterna. Utan jämlikhet vore det inte heller möjligt att förverkliga de övriga grundläggande rättigheterna i full utsträckning. Jämlikhet är dock i det verkliga livet förenat med många synnerligen svåra frågor. För det första måste man beakta att jämlikheten inte är absolut. Med andra ord måste jämlikheten inte nödvändigtvis förverkligas till fullo i alla situationer. Detta

uttrycks i början av lagparagrafens andra moment, enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av en orsak som gäller hans eller hennes person.

I ordningsvaktens arbete måste man i synnerhet kunna bedöma vilken betydelse det godtagbara skäl som nämns i lagparagrafen har i olika situationer. Det är mycket typiskt att en ordningsvakt med stöd av sina befogenheter hindrar en person att få tillträde till ordningsvaktens tjänstgöringsområde. Då ska man i synnerhet fästa vikt vid att till exempel hindrandet av en persons tillträde objektivt sett grundar sig på ett sakligt och godtagbart skäl, och inte under några omständigheter på till exempel personens hudfärg, etniska bakgrund eller religion.

Att försätta en person i en ojämlig ställning i förhållande till andra personer med stöd av en förbjuden åtskiljningsgrund är i regel diskriminering och kriminellt enligt 11 kap. 11 § i strafflagen.

3.2 Rätt till liv, personlig frihet och integritet

Alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet.

Ingen får dömas till döden eller torteras eller utsättas för någon annan behandling som kränker människovärdet.

Den personliga integriteten får inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund. Straff som innefattar frihetsberövande får dömas ut endast av domstol. Lagligheten av andra frihetsberövanden ska kunna underkastas domstolsprövning. Rättigheterna för den som har berövats sin frihet ska tryggas genom lag (GrL 2 kap. 7 §).

Föreskriften tryggar allas rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Rätten till personlig integritet skyddar också från sådan behandling som kränker människovärdet som genomförs genom att ingripa i en persons fysiska väsen utan personens samtycke.

Rätten till personlig integritet ger också skydd mot till exempel kroppsvisitation och medicinska eller motsvarande åtgärder som genomförs med tvång. Föreskriften innehåller skydd mot olagligt och godtyckligt frihetsberövande och ingrepp i den personliga integriteten samt bestämmelser som syftar till att garantera en persons rättsskydd i samband med frihetsberövande (3 mom.).

Ingrepp i den personliga integriteten är synnerligen vanligt i ordningsvaktens verksamhet och ordningsvakten ska därför vara särskilt insatt i grunderna för sin egen verksamhet när ingrepp i den personliga integriteten görs. Annars uppstår en situation där offentlig makt utövas utan något lagstadgat skäl och samtidigt kränks den personliga integriteten enligt 7 § i grundlagen.

3.3 Rörelsefrihet

Finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet har rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. (GrL 2 kap. 9 § 1 mom.)

Rörelsefrihetens ställning som grundläggande rättighet innebär att begränsningar av rörelsefriheten måste grunda sig på lagen. Begränsningarna ska också uppfylla villkoren för begränsningars nödvändighet och godtagbarhet. Det kan till exempel vara nödvändigt att

hindra rörelsefriheten för att säkerställa den nationella eller allmänna säkerheten, upprätthålla allmän ordning, förhindra brott, skydda hälsa eller moral eller skydda andra individuella rättigheter och friheter. Rättigheterna i fråga kan dessutom begränsas inom ett visst område med stöd av lagen.

I lagen om sammankomster föreskrivs det om anordnande av allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Vid offentliga tillställningar innebär avgränsningen av området för den offentliga tillställningen en begränsning av rörelsefriheten. Denna avgränsning kan dock göras med stöd av lagen om sammankomster för att möjliggöra en offentlig tillställning. Med detta avses såväl tryggandet av tillställningsarrangörens intressen som tryggandet av den allmän ordningen och säkerheten i det område där den offentliga tillställningen äger rum och i tillställningens influensområde. Arrangören av en offentlig tillställning ska förutom att sköta sina skyldigheter med anknytning till den egentliga offentliga tillställningen även förebygga eventuella olägenheter som den offentliga tillställningen möjligen kan medföra för personer och egendom inom tillställningens influensområde. För att upprätthålla ordningen och säkerheten kan rörelsefriheten begränsas till exempel med stängsel även inom det område där den offentliga tillställningen ordnas, om det är motiverat för att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten. Myndigheterna utfärdar ofta bestämmelser om säkerhetskonstruktioner till arrangörerna.

I samband med allmänna sammankomster är det i regel förbjudet att begränsa rörelsefriheten. Som en följd av mötesfriheten kan polisen begränsa rörelsefriheten för deltagarna i en allmän sammankomst endast på de grunder som fastställs i lagen om sammankomster eller de befogenheter som föreskrivs för polisen i polislagen. Då ska begränsningarna uppfylla kraven på nödvändighet och godtagbarhet.

3.4 Skydd för privatlivet

Vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. (GrL 2 kap. 10 § 1 mom.)

Brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar. (GrL 2 kap. 10 § 2 mom.)

Paragrafen innehåller en generalklausul om tryggande av privatlivet (1 mom.) samt bestämmelser om tryggande av heder och hemfrid (1 mom.) och hemlighet i fråga om förtroliga meddelanden (2 mom.). Dessutom innehåller paragrafen en bestämmelse om skydd för personuppgifter genom lag (1 mom.) samt en formulering om ingrepp i hemfriden och begränsning av meddelandehemligheten.

Integritetsskydd innebär i detta fall att ordningsvakten ska ha en välgrundad orsak att utföra sin uppgift, till exempel att ingripa i personers verksamhet på platsen i fråga för att förhindra ett brott eller avlägsna ett hinder. Trots att en person deltar i en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst eller annars vistas inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde, som är en allmän plats, är personens privatliv tryggt. Detta innebär att ordningsvakten inte har rätt att ingripa i personens verksamhet, om det inte på grund av de uppgifter som ordningsvakten tilldelats finns skäl att ingripa. Bestämmelsen i 2 mom. skyddar inte innehållet i ett vanligt hörbart samtal från utomstående, men avlyssnande av ett förtroligt samtal med tekniska hjälpmedel är ett ingrepp i de rättsobjekt som tryggas i bestämmelsen.

3.5 Yttrandefrihet och offentlighet

Var och en har yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag.

Handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna är offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar och upptagningar. (GrL 2 kap. 12 §)

I 2 kap. 12 § 1 mom. i grundlagen ingår en generalklausul som gäller yttrandefrihet. Den centrala avsikten med bestämmelsen om yttrandefrihet är att garantera den fria åsiktsbildning som utgör grunden för ett demokratiskt samhälle, den fria offentliga debatten, massmediernas fria utveckling och pluralism samt möjligheten till offentlig kritik av maktutövningen. Till sin grundtanke kan yttrandefriheten anses vara en politisk grundläggande frihet. Yttrandefriheten inskränker sig emellertid inte enbart till politiska yttranden, utan den har av tradition omfattat också andra slag av yttranden oberoende av innehållet. Yttrandefriheten ger ett allmänt skydd för olika former av kreativ verksamhet och självuttryck och yttrandefriheten hör inte samman med någon särskild kommunikationsform, till exempel det tryckta ordet, utan den tryggas oberoende av vilken metod man väljer för att uttrycka eller offentliggöra ett budskap.

I fråga om ordningsvaktens uppgifter innebär yttrandefrihet bland annat att ordningsvakten inte får hindra någon att tala eller på annat sätt uttrycka sina åsikter inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde, om det inte finns ett välgrundat skäl till detta med tanke på ordningsvaktens uppgifter. Det är till exempel inte en tillräcklig grund att ordningsvakten anser att det är sannolikt att de övriga personerna på platsen är av annan åsikt. Provokationer kan dock undvikas genom att avlägsna personen från platsen, om ett avlägsnande är nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten.

Yttrandefriheten omfattar också att ta emot information. Denna grundläggande rättighet ger människor rätt att till exempel fotografera eller i övrigt lagra fotografier, filmer eller ljud. Det är till exempel tillåtet att fotografera en ordningsvakt som utför ett offentligt uppdrag. Även samtal med en ordningsvakt får spelas in om inspelaren själv deltar i samtalet. Människor har också i regel en på yttrandefriheten baserad rätt att för eget bruk göra ljud- och filminspelningar av artister som framträder under offentliga tillställningar. Arrangören av en offentlig tillställning ska dock med stöd av lagen om sammankomster se till att upphovsrätterna iakttas. En arrangör kan utan hinder av yttrandefriheten fastställa begränsningar för till exempel filmning. Detta har gjorts till exempel för fotbollsmatcher, där filmning med professionell utrustning har begränsats. Arrangören ska för att undvika missförstånd informera deltagarna i tillställningen om gällande begränsningar till exempel genom anteckningar på biljetterna och skyltar vid ingångarna.

3.6 Mötes- och föreningsfrihet

Var och en har rätt att utan tillstånd anordna sammankomster och demonstrationer samt att delta i sådana. (GrL 2 kap. 13 §)

Enligt paragrafen i fråga har var och en rätt att utan att i förväg ansöka om tillstånd anordna sammankomster och demonstrationer samt att delta i sådana. Bestämmelsen tryggar såväl rätten att själv anordna sammankomster och demonstrationer som rätten att delta i sammankomster och demonstrationer anordnade av andra. De sammankomster som åtnjuter grundlagsenligt skydd begränsas inte i paragrafen till exempel på basis av de ärenden som behandlas.

Tryggandet av rätten "utan förhandstillstånd" innebär att det är förbjudet för en myndighet att fastställa förhandstillstånd som en förutsättning för en sammankomst. Kravet i bestämmelsen överensstämmer inte heller med ett sådant förfarande för förhandsanmälan som i själva verket hindrar anordnandet av en sammankomst till exempel genom att förutsetta att en anmälan görs oskäligt länge före den egentliga sammankomsten.

Den vedertagna uppfattningen har varit att anordnande av en allmän sammankomst i form av en demonstration och deltagande i en sådan ska anses vara ett godtagbart sätt att utöva mötes- och yttrandefriheten. Mötes- och demonstrationsrättens ställning som grundläggande rättigheter förutsätter att utövandet och de godtagbara begränsningarna av dessa rättigheter fastställs genom lag.

3.7 Egendomsskydd

Vars och ens egendom är tryggad.

Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag. (GrL 2 kap. 15 §)

Den grundläggande rättigheten som omfattar egendomsskyddet påverkar ordningsvaktens uppgifter på många sätt. Även om egendomsrelaterade rättigheter i Finlands lagstiftning ofta får ge vika för rättigheter och skyldigheter som gäller människor, är ändå egendomsskyddet i varje fall en ytterst viktig grundläggande rättighet. Den beaktas till exempel i ordningsvaktens uppgifter och skyldigheter som definieras i lagen om ordningsvakter.

Med tryggande av egendom avses till exempel skydd av egendom som innehas av en arrangör av en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst eller av en utövare av förplägnadsverksamhet (restauranginnehavare). Å andra sidan gäller egendomsskyddet till exempel alla personer som deltar i en offentlig tillställning. Det ska tas väl hand om egendom som överlämnats frivilligt till arrangören av en offentlig tillställning. I lagen om sammankomster föreskrivs det också om att arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning ska se till att ägaren av platsen för sammankomsten eller tillställningen eller egendom som finns i sammankomstens eller tillställningens influensområde inte åsamkas skada. I regel är det ordningsvakternas uppgift att ombesörja egendomsskyddet.

3.8 Ansvar för miljön

Var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. (GrL 2 kap. 20 §)

Omsorg om naturen och miljön ingår också i ordningsvaktens uppgifter. Ansvar för miljön kan konkretiseras som hindrande av förseelser mot ordningslagen eller brott som definieras i strafflagen.

Enligt bestämmelsen bär alla ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Ansvar gällande såväl den offentliga makten som privata fysiska personer och juridiska personer.

Bestämmelsen omfattar både hindrande av miljöförstöring eller förorening och aktiva åtgärder som gynnar naturen. Således uttrycker bestämmelsen alla sidor av människans ansvar för att den ekonomiska och samhälleliga verksamheten som en helhet tryggar bevarandet av mångfalden i den levande och icke levande naturen. Individens andel av miljöskyddet kan förverkligas i form av både aktiva handlingar och passiv avhållsamhet från att skada miljön.

3.9 Tryggande av de grundläggande rättigheterna

Betydelsen av att de grundläggande rättigheterna förverkligas i praktiken framhävs också i den allmänna skyldighet att trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna som har ålagts den offentliga makten, och således också lagstiftaren. Skyldigheten att trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna som den offentliga makten har ålagts gäller också förverkligandet av dessa rättigheter i relationer mellan privatpersoner.

I praktiken gäller denna skyldighet främst lagstiftaren, som har till uppgift att precisera den allmänt formulerade grundläggande rättigheten så att dess påverkningsområde också sträcker sig till privata relationer. Lagstiftaren uppfyller denna skyldighet till exempel vid stiftande om straffbarhet för kränkningar av de rättsobjekt som tryggas av bestämmelserna om grundläggande rättigheter, t.ex. kränkningar som gäller liv, personlig integritet och frihet, egendom, privatliv, heder och hemfrid. Upprätthållandet av lagstiftning som till exempel främjar jämställdhet mellan kvinnor och män påverkar i samma riktning. I bestämmelsen definieras inte vilka metoder den offentliga makten ska tillämpa för att uppfylla sin skyldighet att trygga rättigheterna. Valet av metod ska övervägas separat från fall till fall. Metoderna som väljs kan också variera mycket. Till de centrala metoderna hör stiftande av lagar som tryggar och preciserar utövandet av de grundläggande rättigheterna samt allokering av ekonomiska resurser.

Myndigheterna ska till exempel i utfärdandet av bestämmelser om upprätthållande av ordning och säkerhet till arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning se till att också de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna förverkligas. Myndigheterna ska övervaka att ordningsvakter som utför uppgifter inom sitt tjänstgöringsområde respekterar människors grundläggande rättigheter och de mänskliga rättigheterna samt även i övrigt följer Finlands lagstiftning. Å andra sidan är också en enskild ordningsvakt en del av den offentliga makten och således skyldig att agera på ett sådant sätt att de grundläggande och mänskliga rättigheterna tryggas.

4. PRINCIPER FÖR VERKSAMHETEN

En ordningsvakt ska i sin verksamhet prioritera sådana åtgärder som främjar allmänhetens säkerhet.

En ordningsvakt ska handla korrekt och opartisk samt främja försonlighet. Ordningvakten ska i första hand genom råd och uppmaningar upprätthålla ordningen och säkerheten inom sitt tjänstgöringsområde.

De åtgärder som en ordningsvakt vidtar ska vidtas på ett sådant sätt att inte större skada eller olägenhet orsakas än vad som är nödvändigt för att ordningsvaktens uppdrag ska kunna utföras. Åtgärderna ska vara motiverade i förhållande till ordningsvaktens uppdrag och till den nytta som eftersträvas med dem. (LPST 29 §)

Då ordningsvaktens uttryckliga uppgift är att upprätthålla ordning och säkerhet samt förhindra brott och olyckor, ska åtgärder som främjar allmänhetens säkerhet prioriteras i ordningsvaktens verksamhet.

Denna skyldighet innebär att åtgärder som främjar allmänhetens säkerhet ska prioriteras i ordningsvaktens verksamhet även när till exempel arrangören av en tillställning eller innehavaren av ett område har önskemål som står i konflikt med det nämnda intresset. I ordningsvaktens uppgift betonas ett visst oberoende, trots att ordningvakten arbetar för en arbetsgivare eller uppdragsgivare.

Betydelsen av att verksamheten är saklig, opartisk och främjar försonlighet betonas särskilt i förarbetena till lagen, eftersom det är fråga om verksamhet som är känslig i fråga om de grundläggande rättigheterna. De krav på saklighet och opartiskhet som ställs på verksamheten innebär bl.a. krav på att en ordningsvakt ska uppträda sakligt liksom att en ordningsvakt inte utan godtagbart skäl får diskriminera någon i sitt arbete. Främjandet av försonlighet ska framgå av ordningsvaktens arbete t.ex. på så sätt att ordningvakten genom sin aktiva verksamhet strävar efter att förhindra att konfliktsituationer utmynnar i användning av maktmedel.

Motsvarande betydelse har också kravet på att ordningen och säkerheten i första hand ska upprätthållas genom råd och uppmaningar. Ordningvakter skulle också förpliktas att dimensionera åtgärderna så att de inte medför större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt. Å andra sidan ställs också proportionalitetskrav på åtgärderna. Proportionalitetskravet begränsar och styr för sin del utövandet av ordningsvaktens befogenheter.

Trots att åtgärden inte medför större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt, står åtgärden inte nödvändigtvis i rätt proportion till ordningsvaktens uppdrag och den nytta som eftersträvas med åtgärden. Åtgärderna ska därmed vara både nödvändiga och motiverade i ljuset av proportionalitetsprincipen.

5. ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER.

5.1 Ordningsvaktens anmälningsskyldighet och skyldighet att vidta åtgärder

Om en ordningsvakt får kännedom om omständigheter som uppenbarligen äventyrar säkerheten, ska han eller hon utan dröjsmål underrätta arrangören av tillställningen eller innehavaren av området om dem, och omedelbart vidta åtgärder för att varna allmänheten och dirigera allmänheten bort från det farliga området samt avlägsna orsaken till faran eller vidta andra brådskande åtgärder som behövs för att upprätthålla säkerheten.

Om de åtgärder som arrangören av tillställningen eller innehavaren av området och ordningsvakten har vidtagit för att avvärja fara inte har varit tillräckliga, ska ordningsvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om de omständigheter som äventyrar säkerheten.

Om en ordningsvakt vid utförande av ordningsövervakningsuppgifter får kännedom om att ett i 15 kap. 10 § 1 mom. i strafflagen avsett brott har begåtts, ska ordningsvakten utan dröjsmål anmäla brottet till polisen. Anmälningsskyldighet föreligger dock inte, om ordningsvakten skulle bli tvungen att ange någon som avses i 2 mom. i den paragrafen. (LPST 30 §)

Ordningsvaktens anmälningsskyldighet liksom skyldigheten att vidta vissa brådskande åtgärder har att göra med ordningsvaktens skyldighet att prioritera åtgärder som främjar allmänhetens säkerhet. Ordningsvakten försöker med hjälp av konkreta åtgärder varna allmänheten och styra allmänheten bort från riskområdet samt eliminera riskfaktorn. För tydlighetens skull finns det emellertid skäl att konstatera att skyldigheten att vidta åtgärder för att till exempel eliminera en riskfaktor inte medför några särskilda befogenheter för ordningsvakter. Ordningsvaktens befogenheter fastställs alltid utgående från 41-48 §.

Det är en annan sak åtgärder för att eliminera en riskfaktor i vissa fall kunde motiveras med ett sådant nödtillstånd som avses i 4 kap. 5 § i strafflagen, om de förutsättningar för nödtillstånd som fastställs i paragrafen uppfylls.

I 2 mom. i 30 § föreskrivs det om åtgärder som ordningsvakten är skyldig att vidta ifall de åtgärder som tillställningens arrangör, områdets innehavare eller ordningsvakten själv har vidtagit visar sig vara otillräckliga. I sådana fall ska ordningsvakten kontakta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna.

Föreskriften omfattar ordningsvaktens skyldighet att självständigt bedöma om de åtgärder som syftar till att avvärja fara är tillräckliga. Således är ordningsvakten skyldig att underrätta myndigheterna om faktorer som äventyrar säkerheten även i fall där ordningsvakten anser att till exempel de åtgärder som tillställningens arrangör har vidtagit är otillräckliga men arrangören själv är av annan åsikt.

Enligt föreskriften är ordningsvakten dessutom skyldig att anmäla ett brott enligt 15 kap. 10 § 1 mom. i strafflagen som redan har begåtts. Föreskriften innehåller ett undantag som gäller ordningsvaktens närstående.

Sådana brott är:

- folkmord,
- förberedelse till folkmord,
- brott mot mänskligheten,
- grovt brott mot mänskligheten,
- krigsförbrytelse,
- grov krigsförbrytelse,
- tortyr,
- brott mot förbudet mot kemiska vapen,
- brott mot förbudet mot biologiska vapen,
- äventyrande av Finlands suveränitet,
- landsförräderi,
- grovt landsförräderi,
- spioneri,
- grovt spioneri,
- högförräderi,
- grovt högförräderi,
- våldtäkt,
- grov våldtäkt,
- grovt sexuellt utnyttjande av barn,
- mord,
- dråp,
- dråp under förmildrande omständigheter,
- grov misshandel,
- rån,
- grovt rån,
- människohandel,
- grov människohandel,
- tagande av gisslan,
- grovt sabotage,
- grovt äventyrande av andras hälsa,
- kärnladdningsbrott,
- kapning,
- brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte,
- grov miljöförstöring och
- grovt narkotikabrott.

Enligt 15 kap. 10 § i strafflagen är var och en som vet att ett sådant grovt brott som nämns i bestämmelsen är på färde skyldig att anmäla brottet.

5.2 Skyddande av utomstående och av miljön

En ordningsvakt ska övervaka att en tillställning inte medför fara eller oskäligen störningar för utomstående, trafiken eller hemfriden. Ordningssvakten ska inom sitt tjänstgöringsområde också övervaka att annans egendom inte skadas och att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter.

Om en ordningsvakt får kännedom om omständigheter som avses i 1 mom. ska ordningssvakten utan dröjsmål underrätta arrangören av tillställningen eller innehavaren av området om dem och omedelbart vidta åtgärder för att avvärja faran, störningen eller skadan.

Om de åtgärder som arrangören av tillställningen eller innehavaren av området och ordningssvakten har vidtagit för att avvärja fara, störning eller skada som avses i 1 mom. inte har varit tillräckliga, ska ordningssvakten underrätta polisen och vid behov räddningssmyndigheterna om faran, störningen eller skadan. (LPST 32 §)

Avsikten med paragrafen är att betona att ordningssvakter i sitt arbete ska bevaka även andra intressen än de intressen som arrangören av en tillställning eller innehavaren av ett område har. Paragrafen har även stor betydelse vid fastställandet av omfattningen av ordningssvaktens straffrättsliga tjänsteansvar.

Man ska beakta att ordningssvaktens befogenheter alltid fastställs utgående från 41-48 § i lagen. Det ovan nämnda lagrummet medför alltså inga befogenheter för ordningssvakten, trots att det fastställer vissa förpliktelser.

Bestämmelsen i första meningen i 1 mom. innefattar en allmän skyldighet för ordningssvakter när det gäller skyddande av utomstående och miljön. Med den tillställning som nämns i bestämmelsen avses en allmän sammankomst eller offentlig tillställning i enlighet med lagen om sammankomster. I andra meningen i 1 mom. är det för sin del fråga om ordningssvaktens samtliga tjänstgöringsområden. De intressen som ska skyddas är andras egendom och miljön.

I bestämmelsen anges även proportionalitetsprincipen, eftersom t.ex. en stor offentlig tillställning i allmänhet i någon mån medför skada på miljön. Ordningssvaktens uppgift är att övervaka att den skada som orsakas hålls på en godtagbar nivå med beaktande av ändamålet med tillställningen och övriga omständigheter.

I 2 mom. bestäms om ordningssvaktens skyldighet att underrätta arrangören av tillställningen eller innehavaren av området när de intressen som avses i 1 mom. äventyras. En ordningssvakt ska i sådana fall inte vänta på att skadan sker, utan anmälningsplikten finns redan när man med ledning av de konkreta omständigheterna kan dra slutsatsen att något av de intressen som nämns i 1 mom. äventyras.

En ordningssvakt ska naturligtvis också själv vidta åtgärder för att avvärja en fara, skada eller oskäligen störning. Till de avvärjande åtgärderna hör även åtgärder för att förhindra att ytterligare skador uppstår.

I 3 mom. föreskrivs det om de åtgärder som en ordningssvakt ska vidta när de åtgärder som arrangören av tillställningen, innehavaren av området eller ordningssvakten själv har vidtagit inte kan anses vara tillräckliga för att avvärja faran, störningen eller skadan. Ordningssvakten ska då be myndigheterna om hjälp.

Underrättelseskyldigheten gäller helt oberoende av t.ex. viljan hos den aktör som är uppdragsgivare till den som innehar näringstillståndet för säkerhetsbranschen eller områdesinnehavarens vilja. Även med denna bestämmelse betonas ordningsvaktens självständiga skyldighet att vidta åtgärder och att de intressen som gäller ordning och säkerhet prioriteras i verksamheten framför affärsekonomiska intressen. Det är av största vikt för ordningsvaktens eget rättsskydd att tillägna sig detta.

5.3 Meddelande av grunden för en åtgärd

En ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter ska informera den som blir föremål för ordningsvaktens åtgärder eller en företrädare för den personen om vad åtgärderna grundar sig på, om detta inte är omöjligt på grund av personens tillstånd eller övriga förhållanden.

Om ordningsvakten är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska den som blir föremål för ordningsvaktens åtgärder eller dennes företrädare vid behov anvisas att ta kontakt med den ansvariga föreståndaren i syfte att få riktigheten av åtgärderna konstaterade. För att den ansvariga föreståndaren ska kunna kontaktas ska dennes namn och kontaktuppgifter uppges i samband med anvisningen att ta kontakt. (LPST 31 §)

Enligt paragrafen är ordningsvakten under vissa förutsättningar skyldig att informera den som är föremål för en åtgärd, eller hans eller hennes företrädare, om vad åtgärden grundar sig på.

5.4 Händelserapport, LPST 33 §

För att trygga den myndighetstillsyn som polisen utövar, rättsskyddet för dem som blir föremål för åtgärder samt uppdragsgivarnas rätt att ta del av uppgifter ska en ordningsvakt som i samband med ordningsövervakningsuppgifter observerar ett händelseförlopp som föranleder ett gripande eller användning av maktmedel omedelbart avfatta en skriftlig redogörelse för händelseförloppet (händelserapport). En ordningsvakt får avfatta en händelserapport också över andra händelseförlopp som föranleder åtgärder. Av händelserapporten ska ordningsvaktens iakttagelser och åtgärder i samband med händelsen framgå. Efternamn, förnamn, personbeteckningar och adressuppgifter för de personer som har varit föremål för åtgärderna får nämnas i rapporten. (12.8.2016/652)

Innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen, andra som förmedlar ordningsvakter och tillhandahåller ordningsvaktstjänster samt ordningsvakternas arbetsgivare ska bevara sina händelserapporter i två år från utgången av det kalenderår då de skrevs, varefter de händelserapporter som innehåller personuppgifter ska förstöras utan dröjsmål och senast inom en månad. Rapporterna ska förvaras ordnade på ett sådant sätt att rapporterna för varje uppdrag kan tas fram utan dröjsmål. Om uppgifterna lagras med hjälp av automatisk databehandling, ska de uppgifter som behövs för tillsynen finnas att tillgå i klartext.

Uppdragsgivare och de tillsynsmyndigheter som avses i 84 § 2 mom. har rätt att få kopior av händelserapporterna. Om ordningsvakten i enlighet med 45 § 2 mom. friger en person som han eller hon har gripit, ska händelserapporten utan dröjsmål lämnas till polisinspektionen på den ort där brottet begicks. (LPST 33 §)

Paragrafen förpliktar alla ordningsvakter att ge en händelserapport. Denna förpliktelse är ny inom ordningsvakternas verksamhet. Tidigare har förpliktelsen endast gällt väktare. Eftersom möjligheten till situationer som är känsliga med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna i ordningsvaktens arbete är minst lika stor som i väktares arbete, är det för att trygga rättsskyddet för dem som är föremål för ordningsvaktens åtgärder motiverat att förplikta även övriga ordningsvakter att ge en skriftlig redogörelse för det händelseförlopp som föranlett åtgärderna.

Skyldigheten att lämna en redogörelse underlättar även den myndighetsövervakning som riktar sig mot verksamheten. I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om skyldighet att bevara händelserapporterna även för vissa andra aktörer än för dem som innehar näringstillstånd för säkerhetsbranschen. Med någon annan aktör som förmedlar ordningsvakter avses aktörer som utövar sådan i 26 § 2 mom. avsedd ordningsvaktsverksamhet som inte kräver näringstillstånd för säkerhetsbranschen.

Med ordningsvaktens arbetsgivare avses aktörer som utser ordningsvakter inom ett område som de innehar eller en tillställning som de arrangerar utan att de omfattas av kravet på näringstillstånd för säkerhetsbranschen. Därmed ska t.ex. en utövare av förplägnadsverksamhet som använder sig av egna anställda ordningsvakter i förplägnadsrörelsen iakttaga de krav på förvaring av händelserapporterna som föreslås.

I statsrådets förordning om privata säkerhetstjänster (874/2017) föreskrivs det närmare om händelserapportens innehåll.

18 § Händelserapport

Utöver vad som föreskrivs i 8 och 33 § lagen om privata säkerhetstjänster ska det i en händelserapport anges

- 1) väktarens eller ordningsvaktens namn och den innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen hos vilken väktaren eller ordningsvakten är anställd,*
- 2) tid och plats för händelsen,*
- 3) uppgift om väktaren eller ordningsvakten har gripit någon eller använt maktmedel,*
- 4) uppgift om väktaren eller ordningsvakten har använt maktmedelsredskap, och*
- 5) uppgift om väktaren har dragit fram sitt skjutvapen eller använt det.*

I händelserapporten får vid behov följande observationsuppgifter anges:

- 1) signalementsuppgifter beträffande den person som varit föremål för åtgärden, för identifiering av personen, och*
- 2) iakttagelser om personens beteende och tillstånd. (874/2016)*

I händelserapporten ska dessutom ingå en noggrannare redogörelse för händelsen samt de åtgärder som vidtagits med anledning av händelsen.

5.5 Tystnadsplikt

Den som utövar verksamhet som kräver näringstillstånd för säkerhetsbranschen, ansvariga föreståndare och ordningsvakter får inte obehörigen röja eller till nytta för sig själv eller någon annan eller i syfte att skada någon annan utnyttja det som de i sin ordningsvaktsverksamhet eller ordningsövervakningsuppgift har fått veta om säkerhetsarrangemang, affärs- eller yrkeshemligheter eller omständigheter som hör till privatlivet och som en uppdragspart, arbetsgivaren, innehavaren av ett tjänstgöringsområde eller arrangören av en tillställning håller hemliga eller som är sekretessbelagda. (12.8.2016/652)

Såsom obehörigt röjande anses inte att uppgifterna röjs för en polisman för att ett brott ska kunna avslöjas eller utredas.

Tystnadsplikten består även efter det att uppgiften har slutförts. (LPST 34 §)

Eftersom den ordningsvaktsverksamhet som tystnadsplikten gäller även kan grunda sig på annat än uppdrag har det funnits behov av att särskilt föreskriva att tystnadsplikten omfattar även sekretessbelagda säkerhetsarrangemang samt affärs- eller yrkeshemligheter som gäller en arbetsgivare, innehavare av ett tjänstgöringsområde eller arrangör av en tillställning eller faktorer som har att göra med privatlivet.

Med säkerhetsarrangemang som omfattas av tystnadsplikten avses i vid bemärkelse alla sådana säkerhetsarrangemang om vilka personen med tystnadsplikt inte hade fått kännedom utanför sin uppgift. I praktiken är uppgifter om säkerhetsarrangemang ofta samtidigt också affärs- eller yrkeshemligheter som omfattas av tystnadsplikten. Affärs- och yrkeshemligheter kan naturligtvis också omfatta andra uppgifter än uppgifter som har att göra med säkerhetsarrangemang.

Enligt paragrafen är det för det första förbjudet att obehörigen röja upplysningar. Den som röjer upplysningar med tillstånd av den part som uppdraget gäller anses inte ha röjt upplysningarna obehörigen. Upplysningarna kan dock gälla t.ex. säkerhetsarrangemang som gäller båda parterna. Då krävs det tillstånd från båda parterna för att upplysningarna ska få röjas.

Röjandet av upplysningar är inte heller obehörigt när det sker för att fylla den i lag föreskrivna vittnesplikten eller som part i en straffprocess.

Förutom obehörigt röjande av upplysningar förbjuds även annan användning av sekretessbelagda uppgifter till nytta för sig själv eller någon annan i syfte att skada någon annan.

Sekretessbelagda uppgifter som omfattas av en persons integritetsskydd är till exempel uppgifter om personens beteende eller vistelse i allmänhet i tjänstgöringsområdet.

Man ska också beakta att tystnadsplikten inte är föremål för någon tidsbegränsning.

5.6 Vägrande av tillträde

En ordningsvakt har rätt att vägra en sådan person tillträde till sitt tjänstgöringsområde som

1) på grund av sin berusning, på grund av sitt beteende eller tidigare beteende eller på grund av föremål som personen medför kan misstänkas komma att äventyra ordningen eller säkerheten på området,

2) inte uppfyller det ålderskrav som tillträde till området förutsätter eller inte uppfyller andra villkor som enligt lag eller med stöd av lag ställs för tillträde till ordningsvaktens tjänstgöringsområde eller som arrangören av tillställningen eller innehavaren av området har ställt för tillträde till området, eller

3) med skäl kan misstänkas inneha föremål eller ämnen som det enligt lag eller de villkor som arrangören eller polisen har ställt är förbjudet att inneha på området.

En ordningsvakt som utsetts för en plats som avses i 26 § 1 mom. 6 punkten eller en ordningsvakt som avses i 28 § har inte rätt att vägra tillträde. (LPST 41 §)

Enligt lagparagrafen har en ordningsvakt rätt att vägra en person tillträde, men är inte längre skyldig att göra det. Ordningstvaktens rätt att vägra någon tillträde kan dock vara av förpliktande karaktär såtillvida att man ur ordningstvaktens allmänna skyldigheter kan härleda en faktisk plikt att i vissa fall utöva en befogenhet.

Grund för att vägra någon tillträde enligt 1 mom. 1 punkten i den aktuella paragrafen är berusning, beteende, tidigare beteende eller föremål som personen medför och att personen med detta som grund kan misstänkas komma att äventyra ordningen eller säkerheten på ordningstvaktens tjänstgöringsområde.

I praktiken kan vägrande av en persons tillträde ofta bero på både berusning och beteende i övrigt. Å andra sidan kan en person även bete sig på ett sätt som berättigar till att vägra personen tillträde trots att personen inte är berusad.

Misstanke om beteende som äventyrar ordningen eller säkerheten på grund av föremål som en person medför kan uppkomma t.ex. när en ordningsvakt märker att personen bär skjutvapen på sig. Även andra föremål som en person medför, med vilka man kan äventyra ordningen och säkerheten och som inte har någonting att göra med avsikten med t.ex. en offentlig tillställning, kan leda till att en ordningsvakt har rätt att vägra personen tillträde till området.

En ordningsvakt kan emellertid inte meddela en person portförbud till tjänstgöringsområdet. På grund av detta får en persons tidigare beteende eller föremål som han eller hon tidigare medfört inte leda till ett kategoriskt vägrande av tillträde.

Kraven ska alltid bedömas särskilt från fall till fall. Om en person genom sitt beteende en gång tidigare har orsakat störning av ordningen och säkerheten t.ex. i en restaurang får personen i princip inte vägras tillträde när han eller hon nykter önskar komma in i restaurangen, utan frekvensen av störningen ska beaktas vid bedömningen.

Samtidigt kan en tidigare enstaka allvarlig störning mycket lätt leda till att en ordningsvakt får vägra en person tillträde till sitt tjänstgöringsområde. Tröskeln för att vägra en person tillträde till en restaurang där personen tidigare t.ex. har uppträtt våldsamt kan anses vara mycket låg.

Enligt 1 mom. 2 punkten i paragrafen kan villkor som utfärdats med stöd av lag eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag liksom även de villkor som arrangören av en tillställning eller innehavaren av ett område bestämt utgöra grund för vägrande av tillträde.

Villkor som grundar sig på lag kan t.ex. vara villkor som gäller åldersgränsen för servering. På motsvarande sätt har t.ex. en restaurang enligt 5 § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet rätt att välja kunder av orsaker som har att göra med restaurangens verksamhetsidé eller upprätthållandet av ordningen.

Till krav som har att göra med restaurangens verksamhetsidé hör t.ex. krav på korrekt klädsel. Med detta som grund kan ordningstvaken därmed vägra t.ex. en person utan skjorta som önskar komma in i restaurangen tillträde till lokalen. Av de villkor som arrangören av en tillställning kan ställa är inträdesavgift i praktiken ett av de vanligaste.

Det är naturligtvis klart att de villkor som arrangören av en tillställning eller innehavaren av ett område har bestämt som grund för vägrande av tillträde inte får strida mot bestämmelserna om diskriminering i strafflagen.

En ordningsvakt kan också vägra en person tillträde till området om ordningsvakten med skäl kan misstänka att personen innehar föremål eller ämnen som det enligt lag eller de villkor som arrangören eller polisen har ställt är förbjudet att inneha på området.

De ordningsvakter som avses i 28 § i LPST (ordningsvakter som utsetts för att bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet) har inte rätt att vägra någon tillträde. Inte heller ordningsvakter som med stöd av 26 § 1 mom. 6 punkten i LPST utsetts för universitets och yrkeshögskolors verksamhetsställen har rätt att vägra tillträde, eftersom sådana verksamhetsställen i regel är studiemiljöer som omfattas av fritt tillträde och som i visst hänseende kan jämföras med sådana platser som avses i 28 §.

5.7 Avlägsnande och gripande av en person

En ordningsvakt har rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som

- 1) i berusat tillstånd stör ordningen eller andra personer,*
- 2) äventyrar säkerheten,*
- 3) genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamt beteende eller genom sitt beteende i övrigt stör ordningen, eller*
- 4) uppenbart obehörigen vistas på den del av området dit allmänheten inte äger tillträde.*

Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte kan avvärras på något annat sätt, har ordningsvakten rätt att gripa personen, om gripandet är nödvändigt för att avvärra allvarlig fara för andra personer eller egendom. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. En ordningsvakt har dock inte rätt att gripa en person vid en allmän sammankomst. (LPST 42 §)

Det är viktigt att observera att en persons berusning ännu inte är en tillräcklig grund för att avlägsna personen, utan berusningen ska anknyta till störning av ordningen eller andra personer.

Å andra sidan förutsätts det inte att den berusade samtidigt ska uppträda våldsamt, hotfullt eller föra oljud, eftersom sådant beteende i sig, oberoende av berusning, utgör en självständig grund för avlägsnande enligt 42 § 1 mom. 3 punkten.

I vissa fall kan en person redan på grund av kraftig berusning anses orsaka störning t.ex. för andra människor. Enbart att en berusad väcker någon form av ogillande hos en enskild person kan dock inte innebära sådana störning som avses i bestämmelsen.

En ordningsvakt ska alltså självständigt bedöma om en berusads uppträdande i ett enskilt fall verkligen är sådant att det stör ordningen eller andra personer på ordningsvaktens tjänstgöringsområde.

Den grund för avlägsnande som nämns i 42 § 1 mom. 2 punkten i LPST anknyter till äventyrande av säkerheten på ordningsvaktens tjänstgöringsområde. En ordningsvakt har rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som äventyrar säkerheten. När det gäller äventyrande av säkerheten kan vilka former av äventyrande som helst komma i fråga som grund för avlägsnande.

Även då ska ordningsvakten i första hand i stället för att avlägsna personen försöka återställa situationen genom råd och uppmaningar i enlighet med 29 § 2 mom. i LPST. Först

om det uppträdande som äventyrar säkerheten fortgår även efter detta får ordningsvakten vidta åtgärder för att avlägsna personen från platsen.

Enligt 42 § 1 mom. 3 punkten i LPST får även en person som genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamheter eller genom sitt beteende i övrigt stör ordningen avlägsnas från ordningsvaktens tjänstgöringsområde.

Det räcker att personen antingen uppträder hotfullt, för oljud eller uppträder våldsamt, så alla dessa kriterier behöver inte uppfyllas samtidigt. Avlägsnande av en person kan även bero på annat ordningsstörande beteende än de som nämns ovan. En sådan rätt behövs t.ex. när en person i en restaurang för alkoholdrycker utanför serveringsområdet eller börjar förstöra restaurangens egendom. Personen behöver då inte vara berusad, hans eller hennes uppträdande behöver inte heller vara våldsamt eller hotfullt och personen behöver inte föra oljud.

Innan personen avlägsnas ska ordningsvakten naturligtvis efter behov först genom råd och uppmaningar försöka få personen att korrigera sitt beteende. Å andra sidan kan en enstaka tillräckligt allvarig ordningsstörning berättiga till avlägsnande utan att personen ges tillfälle att korrigera sitt uppträdande, om det ändå på grund av uppträdandet kan antas att störningen kommer att upprepas efter en kort tid.

Enligt 42 § 1 mom. 4 punkten har en ordningsvakt rätt att avlägsna en person från sitt tjänstgöringsområde, om det är uppenbart att personen vistas obehörigen i området. För att villkoren för avlägsnande ska uppfyllas ska personens vistelse på området alltså uttryckligen vara uppenbart obehörig. Enbart en ordningsvaks misstanken om att en persons vistelse är obehörig räcker alltså inte, utan som stöd för att vistelsen är obehörig behövs även andra bevis. En sådan misstanke kombinerad t.ex. med att personen vägrar att ange orsaken till sin vistelse på området ska i allmänhet anses vara en tillräcklig grund för att avlägsna personen från platsen.

I 42 § 2 mom. i LPST föreskrivs det om ordningsvaktens rätt att gripa när det är uppenbart att det inte räcker att en person avlägsnas från platsen. Gripande med detta som grund ska dock anses vara exceptionellt. Gripande kräver förutom att avlägsnande är otillräckligt även att störningen eller faran inte kan avvärras på något annat sätt. Gripandet ska även vara nödvändigt med tanke på allvarlig fara för andra personer eller egendom.

Gripande på denna grund är möjligt t.ex. i en situation där en person som avlägsnats från en restaurang utan att ha gjort sig skyldig till ett konkret brott uppträder så aggressivt och hotfullt att det utan gripande är sannolikt att personen gör sig skyldig till misshandel av en utomstående person. En person som gripits med stöd av 42 § i LPST ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. Det är sedan polisens sak att avgöra vilka åtgärder det är motiverat att vidta för personens del.

Allmänna sammankomster omfattas inte av rätten att gripa. En ordningsvakt har ingen rätt att gripa under en allmän sammankomst.

5.8 Hållande i förvar ombord på fartyg och vid offentliga tillställningar

Om någon som har gripits ombord på ett fartyg med stöd av 42 § 2 mom. inte utan dröjsmål kan överlämnas till polisen, har en ordningsvakt som har utsetts för fartyget rätt att med samtycke av fartygets befälhavare ta den gripne i förvar.

Om det på grund av omfattningen av eller platsen för en offentlig tillställning är motiverat att bereda sig på att hålla gripna i förvar, har en ordningsvakt vid tillställningen under de förutsättningar som anges i 1 mom. rätt att med samtycke av polisen ta en gripen i förvar.

Den gripne får hållas i förvar i högst fyra timmar. Den som har gripits vid en offentlig tillställning får dock hållas i förvar högst till dess att tillställningen är slut och allmänheten har avlägsnat sig eller tills grunden för gripandet i övrigt har upphört. Den som har gripits ombord på ett fartyg får på order av fartygets befälhavare hållas i förvar tills fartyget nästa gång anlöper en hamn, om inte grunden för gripandet har upphört före det. (LPST 43 §)

Hållande i förvar ska i princip anses vara en mycket exceptionell åtgärd. Det omfattar i normala fall ett frihetsberövande som varar i högst fyra timmar, men kan ombord på ett fartyg pågå till dess att fartyget nästa gång anlöper en hamn.

Eftersom användningen av rätten att hålla i förvar innefattar ett anmärkningsvärt ingrepp i friheten för den person som är föremål för åtgärden ska användningen av den begränsas så mycket som möjligt.

Rätten att hålla i förvar gäller endast personer som har gripits med stöd av 42 § 2 mom. Rätten att hålla i förvar anknyter därmed inte till ordningsvaktens rätt att gripa den som är misstänkt för brott enligt 45 §.

Hållande i förvar ombord på ett fartyg kräver alltid samtycke av fartygets befälhavare. När det gäller offentliga tillställningar kan i princip vilken polisman som helst ge sitt samtycke till hållande i förvar. På grund av den brådskande situationen kan det inte krävas att samtycket ska ges i en viss form, utan det kan även formuleras fritt. Ordningevakten ska dock göra en anteckning om samtycket i den anmälan om förvar som ordningevakten upprättar. Om fartygets befälhavare inte ger sitt samtycke till hållandet i förvar ska den som gripits med stöd av 42 § 2 mom. i LPST genast friges.

För att hållande i förvar vid offentliga tillställningar ska vara möjligt, ska tillställningen vara av sådan karaktär att det på grund av tillställningens omfattning eller platsen där den arrangeras är motiverat att bereda sig på att hålla gripna i förvar. Genom denna bestämmelse utesluts alltså små och vanliga offentliga tillställningar från rätten att hålla i förvar.

Däremot är t.ex. stora rockfestivaler sådana offentliga tillställningar där det är motiverat att bereda sig på hållande i förvar. Motsvarande tillställningar är även övriga ovanligt omfattande offentliga tillställningar. Även den plats där tillställningen arrangeras kan inverka på att det är motiverat att bereda sig på hållande i förvar. I detta avseende kan t.ex. det att platsen där tillställningen arrangeras ligger avlägset ha betydelse.

Rätten att hålla i förvar vid offentliga tillställningar begränsas i 3 mom. till fyra timmar. I samtliga fall ska den person som hållits i förvar friges senast fyra timmar efter gripandet. I normala fall kommer polisen sannolikt till platsen redan tidigare och fattar beslut om eventuella fortsatta åtgärder.

Rätten att hålla i förvar kan dock upphöra redan innan det har gått fyra timmar från gripandet utan att polisen kommer till platsen. Om publiken har avlägsnat sig efter att tillställningen har avslutats innan det har gått fyra timmar från gripandet, ska ordningsvakten frigge den gripne. Detta är motiverat redan av den orsaken att grunden för det gripande som ligger till grund för hållandet i förvar i normala fall uttryckligen anknyter till avvärjande av allvarlig fara för andra personer.

Även när grunden för gripandet i övrigt har upphört ska den gripne naturligtvis frigges utan dröjsmål. En sådan situation kan bli aktuell t.ex. när man på grund av den gripnes uppträdande kan dra slutsatsen att personen inte längre utgör fara för andra personer eller egendom.

Av praktiska skäl ska dock den som gripits ombord på ett fartyg kunna hållas i förvar till dess att fartyget nästa gång anlöper hamn. Detta kräver dock förutom order av fartygets befälhavare att grunden för gripandet inte har upphört före det.

Inrikesministeriets förordning om säkerhetsvisitation och hållande i förvar som utförs av ordningsvakt (877/2016)

1 § Säkerhetsvisitation som utförs av ordningsvakt

Visitation som utförs för att omhänderta sådana förbjudna föremål och ämnen som avses i 46 § i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) ska utföras finkänsligt och med iakttagande av principen om minsta olägenhet samt på ett sätt som inte är sedlighetssårande.

Den ordningsvakt som utför visitationen ska vara av samma kön som den visiterade om den visiterade måste avklädas mer än bara ytterkläderna för visitationen. Visitationen ska då utföras i ett avskilt rum i närvaro av ett vittne som är av samma kön som den visiterade.

2 § Förvaring och återlämnande av föremål och ämnen som omhändertagits

I fråga om föremål och ämnen som omhändertagits i samband med en visitation som utförts av en ordningsvakt ska antecknas innehavarens namn, platsen och tidpunkten för omhändertagandet, omhändertagarens namn samt föremålets eller ämnets art och antal eller mängd eller andra identifieringsuppgifter.

De föremål och ämnen som omhändertagits i samband med en visitation ska förvaras i ett låst eller ständigt övervakat utrymme. Det ska tas väl hand om de föremål och ämnen som förvaras.

De föremål och ämnen som omhändertagits i samband med en visitation ska efter att tillställningen är slut, då tagandet i förvar upphör eller då den visiterade avlägsnar sig från platsen återlämnas till den person de tagits från. De föremål och ämnen som inte kan återlämnas ska utan dröjsmål lämnas till polisinspektionen på den ort där de omhändertagits. Vid återlämnandet av omhändertagna föremål och ämnen ska antecknas mottagarens namn, platsen och tidpunkten för återlämnandet, återlämnarens namn samt föremålets eller ämnets art och antal eller mängd eller andra identifieringsuppgifter.

3 § Hållande i förvar av gripna personer samt förvaringslokaler

Polisen ska godkänna de lokaler som är avsedda för förvaring av gripna innan lokalerna tas i bruk.

Det ska finnas tillräckligt med förvaringslokaler och de ska vara sådana att den frihetsberövade inte kan utsätta sig själv eller andra för skada eller fara. Dessutom ska lokalerna vara trygga med tanke på förvaringssäkerheten och ordningen i förvaringslokalen samt sådana att de frihetsberövade kan övervakas lätt och säkert. Förvaringslokalen ska vara ständigt övervakad.

Innan den gripne tas i förvar ska en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården konstatera att den gripne inte har någon skada eller sjukdom som kan äventyra hans eller hennes hälsotillstånd under förvaringen.

4 § Registrering av tagande i förvar

Den ordningsvakt som svarar för att den gripne hålls i förvar ska i samband med tagandet i förvar upprätta och underteckna en anmälan om förvar om varje person som tagits i förvar. Av anmälan ska framgå

- 1) personuppgifter eller kännetecken för den som tagits i förvar,
- 2) grunden för gripandet samt vem som gjort gripandet,
- 3) begynnelsestidpunkten och grunden för tagandet i förvar,
- 4) hälsotillståndet hos den som tagits i förvar vid tidpunkten för tagandet i förvar samt konstaterade skador eller sjukdomar,
- 5) tidpunkten då tagandet i förvar upphört och grunden för upphörandet samt personuppgifter för den som beslutat att tagandet i förvar upphör, samt
- 6) namnet på, samt tjänsteställning och kontaktuppgifter för den polis som gett sitt samtycke till tagandet i förvar.

I anmälan kan utöver uppgifter som gäller den som tagits i förvar också inkluderas andra uppgifter som anses relevanta i ärendet eller för utredningen av det.

Anmälan om förvar ska på begäran genast lämnas till polisen. Anmälan ska dock utan dröjsmål efter att tillställningen är slut lämnas till polisinrättningen på den ort där tillställningen ordnades. Anmälan om förvar som gäller en person som gripits ombord på ett fartyg ska lämnas till polisinrättningen i anlöpshamnen.

5 § Egendomsförteckning

Till anmälan om förvar ska fogas en förteckning över egendom som fråntagits den som tagits i förvar. Den som tagits i förvar och ordningsvakten ska underteckna egendomsförteckningen. Om den som tagits i förvar inte undertecknar egendomsförteckningen, ska två ordningsvakter intyga förteckningens riktighet med sina underskrifter. I egendomsförteckningen ska noggrant antecknas egendomens art och mängd. Den egendom som överlämnats ska antecknas i egendomsförteckningen. Även andra anteckningar om egendomen får göras. En kopia av egendomsförteckningen ska lämnas till den som tagits i förvar om han eller hon så begär.

När den som tagits i förvar frigets från förvaringslokalen ska den egendom som omhändertagits återlämnas, om det inte enligt lag finns något hinder för att återlämna egendomen. Den som tagits i förvar ska underteckna egendomsförteckningen efter att ha fått tillbaka sin egendom.

Om den som tagits i förvar inte undertecknar egendomsförteckningen, ska två ordningsvakter med sina underskrifter intyga riktigheten av arten och mängden återlämnad egendom.

Egendomsförteckningen ska som bilaga till anmälan om förvar lämnas till polisen enligt vad som föreskrivs i 4 § 3 mom.

6 § Återlämnande av egendom

Egendom som till följd av en visitation som utförts av en ordningsvakt inte har återlämnats, utan har blivit kvar på platsen för visitationen eller i förvaringslokalen, ska utan dröjsmål lämnas till polisinrättningen på den ort där personen tagits i förvar. Egendomen ska finnas antecknad i en egendomsförteckning enligt 5 §. Till denna del ska två ordningsvakter med sina underskrifter intyga att egendomsförteckningen är korrekt.

5.9 Bemötandet av personer som hålls i förvar och förfarandet vid hållande i förvar

På bemötandet av personer som hålls i förvar med stöd av denna lag tillämpas 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 §, 8 kap. 2 §, 9 kap. 1 § samt 12 kap. 1 och 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Den som en ordningsvakt tagit i förvar får endast placeras i en förvaringslokal som ordningsvakten kontrollerar och som polisinrättningen har granskat och godkänt innan förvaringslokalen togs i bruk. Ordningsvakten ska för varje person som hålls i förvar upprätta en anmälan om förvar, som ska undertecknas. När tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn ska ordningsvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinrättningen. (LPST 44 §)

Vid behandlingen av en person som hålls i förvar ska bestämmelserna om inskränkning av frihetsberövades rättigheter, kraven på en rättvis behandling med aktning för människovärdet samt förbud mot diskriminering i 1 kap. 3 och 4 § i den ovan nämnda lagen iakttas.

I 2 kap. 2 § 1 mom. i samma lag är det fråga om att ge den gripne möjligheten att underätta en nära anhörig eller någon annan närstående om intagningen i förvaringslokalen.

I 3 kap. 1 § 1 mom. föreskrivs att en frihetsberövad som är under 18 år ska hållas avskild från andra,

i 3 kap. 1 § 2 mom. att män och kvinnor ska hållas i separata celler och

i 3 kap. 1 § 3 mom. om hur frihetsberövade ska placeras i celler.

Kravet i 5 kap. 1 § 1 mom. på en frihetsberövads rätt till hälso- och sjukvård ska tillämpas även på den som tagits i förvar av en ordningsvakt.

I 5 kap. 2 § föreskrivs det om rätten att temporärt sända den som tagits i förvar utanför förvaringslokalen. På grund av karaktären av rätten för ordningsvakter att hålla personer i

förvar och med tanke på tidslängden för detta är det i praktiken polisen som utför en sådan åtgärd.

På behandlingen av personer som hålls i förvar av ordningsvakter tillämpas även 8 kap. 2 § om den frihetsberövades uppförande i nämnda lag,

den allmänna bestämmelsen om övervakning i 9 kap. 1 § samt

bestämmelserna om teknisk övervakning av personer som tagits i förvar i 12 kap. 1 och 2 §.

För varje person som hålls i förvar ska dessutom en separat anmälan om förvar upprättas. Anmälan ska lämnas till polisinställningen utan dröjsmål när tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn.

5.10 Gripande av brottsmisstänkta

En ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter har rätt att gripa en person som misstänks för brott, om denne anträffas på bar gärning eller flyende fot och om fängelse kan följa på brottet eller om brottet är lindrig misshandel, snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel, lindrig skadegörelse eller lindrigt bedrägeri. En ordningsvakt får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad.

Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. Om det inte är möjligt att överlämna den gripne till polisen inom skälig tid, får ordningsvakten dock med en polismans och den gripnes samtycke avstå från att överlämna den gripne till polisen och utan dröjsmål frige honom eller henne, om endast böter kan följa på brottet och om den gripnes identitet är känd eller den gripne går med på att lämna ordningsvakten de uppgifter som behövs för att utreda den gripnes identitet. (LPST 45 §)

Bestämmelsen syftar i första hand till att ordningsvaktens rätt att gripa brottsmisstänkta ska grunda sig på en särskild bestämmelse om befogenhet samt till att den ordningsvakt som i sin uppgift utövar rätten att gripa en brottsmisstänkt ska omfattas av bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

5.11 Allmän rätt att gripa

Allmän rätt att gripa

Var och en får gripa en person som är misstänkt för brott och som anträffas på bar gärning eller flyende fot, om fängelse kan följa på brottet eller om brottet är lindrig misshandel, snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel, lindrig skadegörelse eller lindrigt bedrägeri.

Var och en får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad.

Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till en polisman. (TvML 2 kap. 2 §.)

I regel gäller den allmänna rätten att gripa endast om fängelse kan följa på brottet. Lagrummet innehåller dock vissa brott som regleras som straffbar gärning men som endast bestraffas med böter, i samband med vilka man också kan använda den allmänna rätten att gripa. Utgångspunkten kan anses vara att om det handlar om ett brott som populariserat sett är ett tydligt brott, kan sannolikt fängelse följa på brottet, eller så handlar det om ett lindrigare brott som finns i förteckningen, för vilket den allmänna rätten att gripa gäller. Förutsättningen för att få använda den allmänna rätten att gripa är förutom att det handlar om någon av de ovan nämnda brottstyperna också det att gripandet gäller en person som är misstänkt för brottet och som anträffas på bar gärning eller flyende fot.

Att tas på bar gärning innebär en situation där man upptäcker att ett brott precis begåtts. Med en person som är misstänkt för brott och som anträffas på flyende fot, avses på motsvarande sätt att den som är på flyende fot är den person som begått brottet och att det inte finns någon fara att missta sig. Förföljelsen har då inletts efter att brottet har begåtts och fortsätter så att man säkert förföljer den person som är misstänkt för brottet.

Den allmänna rätten att gripa gör det också möjligt att gripa en person som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad. Ofta kan en sådan person vara farlig eller beväpnad, så det lönar sig inte att göra våghalsiga gripanden, utan i stället meddelar man polisen om personen.

Användning av maktmedel

Om den som ska gripas gör motstånd eller flyr i samband med att någon utövar sin allmänna rätt att gripa, får den gripande använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att gripa personen i fråga och som utifrån en helhetsbedömning kan anses försvarliga. Vid bedömningen ska hänsyn tas till brottets art, hur den som ska gripas uppträder och situationen också i övrigt.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen. (TvML 2 kap. 3 §)

I 2 kap. 3 § i tvångsmedelslagen finns också bestämmelser om rätten att använda maktmedel om den gripne i samband med att man använder den allmänna rätten att gripa gör motstånd eller flyr.

Med ordet "nödvändiga" vill man betona att maktmedel ska användas endast i undantagsfall. Maktmedel ska tillgripas som en sista utväg, när andra medel (till exempel att man försöker övertala den gripne eller meddelar polisen) inte hjälper.

Underrättelse om gripande

Den som har gripits ska utan dröjsmål informeras om orsaken till gripandet.

Bestämmelser om underrättelse om gripandet till den gripnes närstående eller någon annan finns i 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006). (TvML 2 kap. 4 §)

Paragrafen om underrättelse om gripande förpliktigar i första hand den polisman som genomfört gripandet eller den polisman som den gripne överlåtits till. Trots detta kan det anses önskvärt att även en vanlig medborgare som tillgripit den allmänna rätten att gripa i

mån av möjlighet informerar den person som gripits om orsaken till gripandet. Detta kan vara en aspekt av betydelse när man bedömer om gripandet skett på ett behörigt sätt eller om man i övrigt uppträtt sakligt i samband med det. Om den gripne inte informeras kan det förbli oklart för honom eller henne vad saken gäller.

En ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter är dock enligt 31 § i lagen om privata säkerhetstjänster skyldig att informera den som blir föremål för ordningsvaktens åtgärder eller en företrädare för den personen om vad åtgärderna grundar sig på, om detta inte är omöjligt på grund av personens tillstånd eller övriga förhållanden.

6. ORDNINGSVAKTENS STRAFFRÄTTSLIGA STÄLLNING

En ordningsvakt har rätt att vid behov använda omfattande befogenheter som ingriper i individens frihet och självbestämmanderätt. Sådana befogenheter är bland annat visitation av en person, avlägsnande av en person från platsen samt gripande och hållande i förvar. Dessutom har en ordningsvakt i sin uppgift rätt att använda nödvändiga och försvarbara maktmedel. Eftersom ordningsvakter har getts dessa exceptionella rättigheter, som i regel tillhör endast tjänstemän, har ordningsvakterna ansetts ha ett större ansvar för sina gärningar än vad vanliga medborgare har. Ordningsvakter omfattas av straffrättsligt ansvar endast då de utför ordningsvaktsuppgifter.

Som motvikt till det straffrättsliga ansvaret åtnjuter ordningsvakten ett särskilt straffrättsligt skydd i sina uppgifter. Ordningsvakten skyddas av den bestämmelse i strafflagen enligt vilken det är straffbart att göra motstånd mot en person som upprätthåller ordningen. Den som gör sig skyldig till detta brott kan dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Ordningsvakten bör observera att brottet kan anses begånget redan genom att man hotar ordningsvakten med våld, och behöver alltså inte innebära aktiv användning av våld. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter att personen genom våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en person som upprätthåller ordningen från att fullgöra en uppgift som ankommer på honom eller henne eller annars försvårar fullgörandet av denna uppgift.

Den som med våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en person som upprätthåller ordningen från att fullgöra en uppgift som enligt lag eller förordning ankommer på honom eller annars försvårar fullgörandet av nämnda uppgift skall, om strängare straff för gärningen inte bestäms på något annat ställe i lag, för motstånd mot person som upprätthåller ordningen dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med person som upprätthåller ordningen avses i denna paragraf

1) en sådan förare, med föraren jämställd person och passagerare som på begäran av föraren eller en med föraren jämställd person bistår dessa, vilka avses i lagen om upprätthållande av ordning i kollektivtrafik,

2) en biljettkontrollör som avses i lagen om kontrollavgift i kollektivtrafik och en ordningsvakt som bistår vid kontrollen, samt

3) en väktare eller ordningsvakt som avses i lagen om privata säkerhetstjänster.

(SL 17 kap. 6 §)

6.1 Ordningsvaktens ställning som anställd i anställningsförhållande samt arbets säkerhet

Ordningsövervakning kan utövas till exempel som anställd i anställningsförhållande eller med ett så kallat firmanamn. Ordningsövervakning med firmanamn ska i regel inte betraktas som ett anställningsförhållande på grund av den självständighet som anknyter till uppdragsförhållandet.

I fall där ordningsvakten arbetar för en arbetsgivare måste även faktorer med anknytning till anställningsförhållandet beaktas. Anställningsförhållandet bör betraktas som ett förtroendeförhållande, där parterna är arbetsgivaren och arbetstugaren. Bestämmelser om an-

ställningsförhållanden finns i arbetsavtalslagen, som är en allmän lag som gäller anställningsförhållanden. I det här utbildningsmaterialet behandlas inte inverkan av kollektivavtalssystemet eller enskilda kollektivavtal.

Det är fråga om ett kollektivavtal när en eller flera arbetstagare tillsammans som ett arbetslag förbinder sig att personligen arbeta för arbetsgivaren under ledning och övervakning av arbetsgivaren mot lön eller annat vederlag. Kännetecknen för ett anställningsförhållande har alltså av tradition ansetts vara ett avtal om att utföra arbete, personlighet, vederlag för utfört arbete samt arbetsgivarens arbetslednings- och övervakningsrätt. Då dessa faktorer föreligger ska rättsförhållandet betraktas som ett anställningsförhållande och då tillämpas även de arbetsrättsliga normerna. Inom arbetsrätten talar man allmänt om den så kallade tvångstillämpningsprincipen.

Ett anställningsförhållande medför ett stort antal rättigheter och skyldigheter för både arbetsgivaren och arbetstagaren. Skyldigheterna som gäller arbetstagaren definieras i 3 kap. i arbetsavtalslagen.

Den första skyldigheten är en så kallad allmän skyldighet, som inkluderar att arbetstagaren ska utföra sitt arbete omsorgsfullt med iakttagande av de föreskrifter som arbetsgivaren i enlighet med sin behörighet ger om arbetet. Arbetstagaren ska i sin verksamhet undvika allt som står i strid med vad som skäligen kan krävas av en arbetstagare i den ställningen. Det ovan nämnda understryker å ena sidan att arbetaren är skyldig att följa de föreskrifter som arbetsgivaren i enlighet med sin behörighet ger. Å andra sidan uttrycker paragrafen arbetstagarens skyldighet att vara lojal. Arbetstagarens lojalitetsskyldighet kan också sträcka sig till fritiden och idag kan frågor med anknytning till sociala media i vissa situationer också angränsa till arbetstagarens lojalitetsskyldighet.

En annan skyldighet gäller säkerheten i arbetet. Enligt arbetsavtalslagen ska arbetstagaren iaktta den försiktighet och aktsamhet som arbetsuppgifterna och arbetsförhållandena förutsätter samt med till buds stående medel sörja för såväl sin egen som de andra arbetstagarnas säkerhet på arbetsplatsen. Arbetstagaren ska till arbetsgivaren anmäla sådana fel och brister i konstruktioner, maskiner, anordningar samt arbets- och skyddsredskap som han eller hon observerat och som kan medföra risk för olycksfall eller sjukdom. Betydelsen av arbetssäkerhet ska betonas i anställningsförhållanden, i synnerhet inom säkerhetsbranschen. Arbetsgivaren har också motsvarande skyldighet som arbetstagaren, vilket behandlas nedan.

Andra skyldigheter som arbetstagaren omfattas av enligt arbetsavtalslagen har att göra med konkurrerande verksamhet samt affärs- och yrkeshemligheter. Konkurrerande verksamhet behandlas inte här. I fråga om affärs- och yrkeshemligheter är det viktigt att känna till frågor som gäller tystnadsplikt, både inom ramarna för arbetsavtalslagen och som förpliktelser enligt lagen om privata säkerhetstjänster. En ordningsvakt i ett anställningsförhållande kan sägas ha dubbel tystnadsplikt. De intressen som skyddas av olika bestämmelser varierar, men det gemensamma är informationen och dess konfidentiella karaktär. Det är dessutom viktigt att vara medveten om tystnadspliktens betydelse i speciella verksamhetsmiljöer, till exempel sjukhus, där tystnadsplikten kan grunda sig på branschens egen lagstiftning. Brott mot den lagstadgade tystnadsplikten är en straffbar gärning enligt brottsrekvisiten i 38 kap. i strafflagen, om det inte finns en särskild lagstadgad grund för yppandet av informationen.

Arbetsgivarens skyldigheter fastställs i 2 kap. i arbetsavtalslagen. Arbetsgivaren omfattas av ett flertal skyldigheter, till exempel den s.k. allmänna förpliktelsen, kravet på opartiskt bemötande och förpliktelsen som gäller arbetarskydd. Förutom de ovan nämnda skyldigheterna föreskrivs det i 2 kap. i arbetsavtalslagen om många andra skyldigheter för arbetstagaren som har väsentlig anknytning till anställningsförhållandet. Dessa förpliktelser behandlas dock inte i här.

Med tanke på ordningsvaktens arbete är arbetstagarens förpliktelse som gäller arbetsskydd så pass central att dess innehåll behandlas i något större omfattning i detta material. Enligt arbetsavtalslagen ska arbetsgivaren sörja för arbetarskyddet i syfte att skydda arbetstagarna mot olycksfall och hälsorisker enligt vad som bestäms i arbetarskyddslagen. Om en gravid arbetstagares arbetsuppgifter eller arbetsförhållanden äventyrar hennes eller fostrets hälsa och riskfaktorn inte kan elimineras i arbetet eller arbetsförhållandena, ska arbetsgivaren sträva efter att för graviditetstiden flytta arbetstagaren till andra uppgifter som är lämpliga med beaktande av hennes arbetsförmåga och yrkesskicklighet. Bestämmelser om arbetstagarens rätt till särskild moderskapsledighet finns i 4 kap. 1 § i arbetsavtalslagen.

Bestämmelserna om arbetarskydd i arbetsavtalslagen får sitt innehåll från arbetarskyddslagen, som är en allmän lag där ämnesområdet behandlas. Enligt arbetarskyddslagen är arbetsgivaren skyldig att genom nödvändiga åtgärder sörja för arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet. I detta syfte ska arbetsgivaren beakta omständigheter som hänför sig till arbetet, arbetsförhållandena och arbetsmiljön i övrigt samt till arbetstagarens personliga förutsättningar. Som faktorer som begränsar omsorgspliktens omfattning beaktas situationer som är ovanliga och oförutsebara och som ligger utanför arbetsgivarens kontroll, och enstaka händelser vars konsekvenser inte skulle ha kunnat undvikas ens med alla befogade försiktighetsåtgärder.

Arbetsgivaren ska planera, välja, dimensionera och genomföra de åtgärder som behövs för att förbättra arbetsförhållandena. Härvid ska i mån av möjlighet följande principer iaktas:

- 1) uppkomsten av risker och olägenheter förhindras,
- 2) risker och olägenheter undanröjs eller, om detta inte är möjligt, ersätts med sådant som är mindre farligt eller skadligt,
- 3) gemensamma arbetarskyddsåtgärder prioriteras framför individriktade skyddsåtgärder, och
- 4) teknikens utveckling och utvecklingen av andra tillgängliga metoder beaktas.

Arbetsgivaren ska fortgående ge akt på arbetsmiljön, arbetsklimatet och säkerheten hos arbetssätten. Arbetsgivaren ska också ge akt på de vidtagna åtgärdernas inverkan på säkerheten och hälsan i arbetet. Arbetsgivaren ska också se till att åtgärder som gäller säkerhet och hälsa beaktas i nödvändig utsträckning i verksamheten inom alla delar av arbetsgivarens organisation. För att säkerställa säkerheten i arbetet ska arbetsgivaren dessutom aktivt utreda och bedöma riskerna i arbetet. Om arbetsgivaren inte har tillräcklig sakkunskap för detta ska arbetsgivaren anlita utomstående sakkunniga.

Arbetsgivaren ska också för den verksamhet som behövs för främjande av säkerhet och hälsa samt bevarande av arbetstagarnas arbetsförmåga ha ett program som omfattar be-

hoven av att utveckla arbetsförhållandena på arbetsplatsen och verkningarna av faktorerna i anslutning till arbetsmiljön. Detta dokument kallas verksamhetsprogram för arbetarskyddet. De mål för främjande av säkerhet och hälsa samt bevarande av arbetsförmågan som kan härledas ur verksamhetsprogrammet ska beaktas vid utvecklandet av arbetsplatsen och i planeringen, och de ska behandlas tillsammans med arbetstagarna eller företrädare för dem.

Arbetarskyddslagen innehåller dessutom specialbestämmelser om arbete, vilka har betydelse i uppgifter inom säkerhetsbranschen. Sådana är i synnerhet bestämmelserna om risk för våld, ensamarbete och trakasserier. Arbetarskyddslagen förbjuder inte i sig farligt arbete, men ju fler risker arbetet medför, desto mer målmedvetet ska arbetsgivaren inom ramarna för sin allmänna förpliktelse ombesörja säkerheten och hälsan i arbetet samt minimera riskerna i anslutning till arbetet. Utan en ordentlig lägesbild av säkerheten i arbetet är detta inte möjligt.

Även om ansvaret för förverkligandet av säkerheten i arbetet på arbetsplatserna i princip är arbetsgivarens, måste man dock betona även arbetstagarens egen roll i säkerheten i arbetet som helhet. Arbetarskyddslagen innehåller också bestämmelser som gäller arbetstagaren. Säkerheten i arbetet ska således sist och slutligen betraktas som en gemensam uppgift, även om arbetsgivaren bär det största ansvaret för förverkligandet.

7. NÖDVÄRN OCH NÖDTILLSTÅND

7.1 Nödvärn

En försvarshandling som är nödvändig för att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp är tillåten som nödvärn, om inte handlingen uppenbart överskrider det som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarligt. Vid bedömningen skall beaktas angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter. (SL 4 kap. 4 § 1 mom.)

I 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen föreskrivs det om rätten att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp. Nödvärn är en straffrättslig tillåtande grund, dvs. den eliminerar som sådan en brottslig handlings rättsstridighet och en försvarshandling som utförs inom tillåtna gränser förblir ostraffad. Användningen av nödvärn är dock föremål för väldigt många olika begränsningar och ramvillkor, vilka behandlas senare.

7.1.1 Den tidsmässiga dimensionen för nödvärn - påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp

Startpunkten för användningen av nödvärn beskrivs i författningstext med formuleringen "påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp". Ett angrepp är påbörjat eller överhängande om det föreligger en omedelbar fara för de rättsliga intressen som skyddas. Enbart ett hot om fara räcker inte, om inte omständigheterna ger vid handen att hotet alldeles strax ska sättas i verket. Nödvärnsrätten varar så länge som angreppet fortsätter eller angriparens beteende ger anledning att dra slutsatsen att en ny rättskränkning är överhängande. I synnerhet ett överhängande angrepp kan vara svårt att identifiera och motivera i efterhand. Vid bedömningen av "överhängande hot" är det trots allt fråga om en subjektiv känsla. Det kan bäst beskrivas med hjälp av ickeverbal kommunikation. En person som har hotat att "slå på käften" tystnar, skuldorna spänns, händerna knyts och personen tar ett steg mot ordningsvakten. Då har ordningsvakten grundad anledning att befara ett överhängande angrepp. Det är alltså viktigt att man genast efter en incident beskriver situationen för myndigheterna så som man själv upplevde den.

Gränserna för nödvärn kan även överskridas genom att försvar inleds för tidigt eller fortgår längre än nödvändigt. Försvar som inleds för tidigt och som fortsätter längre än vad som utifrån en helhetsbedömning kan anses vara försvarligt med hänsyn till angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter kan betraktas som excess i nödvärn.

Nödvärn är inte tillåtet, om t.ex. den tillägnade egendomen finns hos brottslingen i tryggt förvar. Också i en sådan situation kan det vara motiverat att ge ägaren en möjlighet att trygga sina rättigheter i efterhand. Denna rätt ges då i form av en ansvarsfrihetsgrund gällande självtäkt enligt 1 kap. 5 § i tvångsmedelslagen. I fråga om egendomsrelaterade kränkningar begränsas nödvärnsrätten till den egentliga gärningssituationen. Gränsen mellan nödvärn och laglig självtäkt blir av naturliga skäl glidande vid egendomsrelaterade brott. Frågan om förfarandet är berättigat eller inte avgörs i bägge fallen mestadels utifrån samma grunder.

7.1.2 Obehörigt angrepp

Med obehörighet avses här att den åtgärd som utförs i nödvärn saknar laglig grund. Man kan t.ex. inte åberopa nödvärn som försvar mot ett gripande som utförs av en polisman, om polismannen har laglig befogenhet för gripandet. Högsta domstolen har i sin rättspraxis (HD:2000:90) ansett att det måste vara uppenbart att en myndighetsåtgärd inte omfattas av befogenheterna, för att nödvärnsrätten ska kunna tillämpas mot ett tjänsteuppdrag. Däremot har ingen förhöjd nödvärnströskel tillämpats i finländsk rättspraxis på åtgärder som utförs av vakter eller ordningsvakter.

Angrepp uppfattas vanligen som fysiska åtgärder såsom sparkar, slag osv. Det är dock inte nödvändigtvis alltid fråga om en sådan handling, utan angrepp kan ta sig uttryck som t.ex. frihetsberövande. T.ex. kan en person som sitter på en parkbänk förbjudas att stiga upp från bänken, och detta understryks genom att placera handen på personens axel. Då kränker man rörelsefriheten för personen på bänken och det är fråga om ett angrepp, om än ett lindrigt sådant. Detta inverkar i sin tur automatiskt på hurdana åtgärder man kan ta till i nödvärn mot ett sådant angrepp. Det lindrigaste sättet torde i detta fall vara att vifta bort handen från axeln och avlägsna sig från platsen.

7.1.3 Nödvändig försvarshandling för att avvärja ett angrepp

En försvarshandling ska framför allt vara nödvändig för att avvärja ett obehörigt angrepp. Försvarshandlingens nödvändighet bedöms separat från fall till fall, uttryckligen i ljuset av fakta med anknytning till det specifika fallet. Således kan man inte fastställa en tolkning av nödvändig försvarshandling som alltid skulle gälla. Vissa riktlinjer för nödvändig försvarshandling kan emellertid fastställas. Nödvändigheten är för det första beroende av försvarshandlingens styrka, den tidsmässiga avgränsningen och de använda metodernas effektivitet. Även om det vid nödvärn är fråga om försvarande av rättsobjekt, har synnerligen snäva gränser fastställts för nödvärn i rättspraxis och rättslitteratur.

Det är särskilt viktigt att förstå betydelsen av tidsgränser och kravet som gäller metodernas effektivitet. Endast ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp kan avvärjas. Att hämnas för en redan avslutad handling är straffbart, eftersom det inte är nödvändigt för att avvärja angreppet. Om en fara kan undvikas genom en försvarshandling, är det också självklart att denna möjlighet ska användas. Rätten att utföra en försvarshandling uppstår på principiell nivå endast om faran inte kan undvikas. Nödvärnsrätten upphör till exempel i en misshandelssituation om angriparen avstår från sitt angrepp eller angreppet avvärjs genom att försvararen får kontroll över angriparen, eller man annars utifrån omständigheterna kan dra slutsatsen att ett nytt angrepp inte är på kommande.

I en rättslig bedömning av en försvarshandling är nödvändigheten en självständig bedömningsgrund vid sidan av försvarligheten och helhetsbedömningen. Innehållet i den bedömningsgrund som gäller nödvändighet skiljer sig från bedömningsgrunden som gäller försvarlighet. Nedan behandlas försvarlighet och helhetsbedömningen av en försvarshandling

7.1.4 Försvarlighet och helhetsbedömning

En försvarshandlings försvarlighet bedöms, på samma sätt som en försvarshandlings nödvändighet, specifikt för varje situation utifrån fakta med anknytning till fallet i fråga. Således kan man inte heller för försvarligheten fastställa en tolkning som alltid skulle gälla. I varje fall är det centralt att beakta det inbördes förhållandet och skillnaderna mellan nödvändighet och försvarlighet. Om man i fråga om nödvändigheten bedömer tidsgränserna samt de använda metodernas effektivitet och ändamålsenlighet, är det i samband med försvarlighet fråga om bedömning av de följder och skador som försvarshandlingen förorsakar i ljuset av de bedömningsgrunder som nämns separat i lagrummet. Med andra ord är det fråga om ett slags intresseavvägning och övervägande av förhållandet mellan utgångsläget och reaktionen på utgångsläget. I regel kan inte heller en försvarshandling utföras till vilket pris som helst, utan den ska också i viss bemärkelse vara skälig.

I lagrummet anges som bedömningskriterier för försvarlighet angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter. När en nödvärnssituation bedöms i efterhand är det alltså nödvändigt att fästa vikt vid de bedömningskriterier för försvarlighet som beskrivs ovan. Angreppets art och styrka har naturligtvis stor betydelse i den rättsliga bedömningen av ärendet. Det centrala är således angreppets art: var angreppet riktat mot liv eller hälsa eller något annat rättsobjekt, till exempel egendom eller heder. Också angreppets kraft har betydelse: till exempel om angriparen var beväpnad eller det var fråga om flera angripare. Det är tydligt att innehållet i dessa bedömningsgrunder omfattar situationer som är mycket olika. Angriparens och försvararens personer har bokstavligen anknytning till de personer som är inblandade i situationen. Angriparen kan vara storväxt eller försvararen kan ha specialkunskaper i till exempel självförsvar. De övriga omständigheter som nämns i lagrummet kan ha anknytning till antingen situationen där angreppet sker eller andra omständigheter som har betydelse.

Eftersom situationerna i anslutning till försvarshandlingar kan variera väldigt mycket till sitt innehåll, har lagstiftaren inte utfärdat några bestämmelser om inbördes företräde mellan de olika försvarlighetskriterierna. I sista hand måste frågan i varje fall bedömas som en helhet, där alla inverkanse faktorer vägs i förhållande till varandra. Då blir den slutgiltiga frågan om handlingen bedömd som en helhet kan anses vara försvarlig under de rådande omständigheterna. I samband med detta kan man också bedöma försvarlighetens innehåll utifrån skäligheten, dvs. om slutresultatet var skäligt eller oskäligt?

7.1.5 Försvar av rättsligt skyddade intressen genom nödvärn

De rättsliga skyddsintressen som ger rätt till nödvärn nämns inte längre särskilt i lag. Detta innebär ändå inte att medborgarna ges en allmän rätt att förhindra brott. Nödvärn är fortfarande ett medel som i första hand syftar till att skydda individens grundläggande rättigheter, närmast den fysiska tryggheten och välmågan, mot obehöriga angrepp. De nödvändiga begränsningarna av rätten till nödvärn framgår av de övriga förutsättningarna i bestämmelsen, och då närmast i samband med bedömningen av nödvärnshandlingens försvarlighet. Även det att nödvärn förutsätter försvar mot angrepp är en omständighet som redan språkligt utesluter en del av de allra lindrigaste kränkningarna från kategorin nödvärn. Det samma gäller för en del av kränkningarna mot diffusa mål. Å andra sidan kan man också skydda sig mot t.ex. ärekränkning genom nödvärn, men metoderna för att genomföra detta kan av förståeliga skäl vara ytterst begränsade.

7.1.6 Excess i nödvärn

Har gränsen för nödvärn överskridits vid försvaret (excess i nödvärn), är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om omständigheterna var sådana att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur farligt och oförutsett angreppet var samt situationen också i övrigt. (SL 4 kap. 4 § 2 mom.)

Om nödvärn i sig självt är en tillåtande grund på det sätt som beskrivs ovan, är excess i nödvärn i en straffrättslig bedömning en ursäktande grund. Den mest centrala skillnaden mellan en tillåtande och en ursäktande grund är att en gärning som konstateras vara föremål för en tillåtande grund accepteras av rättsordningen och förblir ostraffad. I fråga om en ursäktande grund är läget ett annat. Gärningen är rättsstridig och kan inte betraktas som tillåten. Omständigheterna avgör hur stor klanderbedömning som kan riktas mot gärningsmannen på grund av gärningen. Om en ursäktande grund föreligger kan gärningsmannen dock av särskilda skäl undslippa straff, men detta kan anses vara exceptionellt i ljuset av vedertagen rättspraxis. Det är mer typiskt att gärningsmannen döms till lindrigare straff för till exempel misshandel i form av excess i nödvärn.

Ju mer oförutsedd situationen och ju kortare betänketiden är, desto större är förståelsen för eventuella felbedömningar. I helhetsbedömningen av en situation får också gärningsmannens subjektiva känslor beaktas. I vissa utländska strafflagar talas det om "rädsla, skräck och förvirring", uttryck som mycket väl beskriver hurdana känslor det är fråga om. Känslorna försämrar gärningsmannens förmåga att korrekt bedöma situationen och kontrollera sitt handlande på ett sådant sätt att beteendet blir förståeligt och ursäktligt, om än inte tillåtet.

Det är å andra sidan inte uteslutande fråga om en subjektiv bedömning som baserar sig på personens egna utgångspunkter. Av alla människor förutsätts en viss förmåga till självbehärskning. Enbart det att gärningsmannen har svårt att behärska sig och sina handlingar berättigar inte till ansvarsfrihet. Kravet på självbehärskning är av naturliga skäl mer framträdande för personer som arbetar inom säkerhetsbranschen. En överdriven försvarshandling som beror på aggressiva känslor som har fått fritt utlopp, till exempel hat, hämnd eller raseri, gör naturligtvis inte handlingen ursäktlig.

7.2 Nödtilstånd

En handling som är nödvändig för att avvärja en omedelbar och trängande fara som hotar ett rättsligt skyddat intresse och som är av annat slag än vad som avses i 4 § är tillåten som en nödtilståndshandling, om handlingen utifrån en helhetsbedömning är försvarlig med beaktande av det räddade intressets samt den orsakade skadans och olägenhetens art och storlek, farans ursprung samt övriga omständigheter.

Kan en handling som har begåtts för att rädda ett rättsligt skyddat intresse inte anses tillåten enligt 1 mom., är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur viktigt det räddade intresset var, hur oförutsedd och tvingande situationen var samt övriga omständigheter. (SL 4 kap. 5 §)

Mom. 1 i strafflagens bestämmelse om nödtilstånd gäller nödtilstånd som en tillåtande grund och mom. 2 som en ursäktande grund. Strukturen liknar den som tillämpas för nödvärn och excess i nödvärn.

Samtliga rättsligt skyddade intressen kan skyddas med en nödtillståndshandling. En nödtillståndshandling kan komma i fråga under omständigheter som inte utgör nödvärn.

7.2.1 Omedelbar och trängande fara

Nödtillstånd är, precis som nödvärn, ett yttersta medel. Det krävs alltså att det inte finns någon annan väg ur situationen. Detta framgår av kravet på en omedelbar och trängande fara. Omedelbarheten syftar på förekomsten av fara. Omedelbarheten ställer följaktligen krav också på den tidsmässiga dimensionen. Att faran ska vara trängande hänvisar till att det inte finns någon annan räddning ur situationen. Ett absolut krav på att det inte ska ha funnits något annat sätt att rädda sig kan leda till oskäligheter, om det t.ex. kan påvisas att det hade varit möjligt att klara situationen på något mycket mödosamt sätt. Om det förelåg någon annan, eventuellt svärgenomförbar räddningsmöjlighet, kan handlingen inte anses utgöra en tillåten nödtillståndshandling enligt 1 mom. Till villkoren för tillåtet nödtillstånd hör att faran inte kunde avväjas på något annat sätt. Om ett sådant medel hade funnits, men det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen använde sig av det, ska fallet bedömas enligt den ursäktande grund som anges i lagrummets 2 mom.

För att vara trängande måste faran också uppfylla ett påtaglighetskriterium. Det är inte skäl att tala om nödtillstånd vid alldeles små faror, utan det krävs att det dramatiska elementet i situationen överstiger en viss tröskel. Det kan vara fråga om en nödtillståndshandling till exempel om en person bryter sig in i en stuga för att hålla sig varm efter att ha råkat ut för motorfel i en avlägsen bygd i sträng kyla. Då straffas personen inte för skadegörelse e.d., men skadeståndsansvaret för de skador som åsamkats kvarstår. En ytterligare förutsättning är att det inte fanns något annat alternativ. Om personen i den ovan nämnda situationen t.ex. skulle ha kunnat tillkalla hjälp med en mobiltelefon och det inte skulle ha dröjt särskilt länge innan hjälpen hade anlänt, kan inbrottet i stugan i detta fall inte anses motiverat. Enligt författningen handlar det om en helhetsbedömning; förelåg en omedelbar och trängande fara och var den utförda handlingen nödvändig i nödtillståndet.

Nödtillståndshandlingar kan begås även genom underlåtenhet. På samma sätt som vid nödvärn förutsätts det även för ansvarsfrihet vid nödtillstånd att gärningsmannen känner till eller på ett be-
gripligt sätt tror att han eller hon befinner sig i ett nödtillstånd.

7.2.2 Excess i nödtillstånd

Om det, trots att handlingen inte har begåtts i nödtillstånd, inte skäligen kan förutsättas att personen borde ha handlat på något annat sätt, kan gärningsmannen befrias från straffansvar enligt 2 mom. i bestämmelsen. Då kan det exempelvis vara fråga om att personen saknar tillräcklig förmåga att handla på rätt sätt i situationen. Personen kan inte bedöma situationen rätt t.ex. på grund av sin unga eller höga ålder.

8. BROTT I SAMBAND MED ORDNINGSOVERVAKNING

Utöver de straffbestämmelser som behandlats i detta utbildningsmaterial och tidigare redogörs det nedan för vissa straffbara gärningar i strafflagen.

En ordningsvakt ska tillkalla polis om målsäganden så önskar och även i övrigt vid behov. Tröskeln för att tillkalla polis får inte vara hög. Tanken om att tillkallandet av polis t.ex. kan påverka restaurangen negativt får inte påverka ordningsvaktens beslut.

8.1 Utsättande

Den som försätter någon annan i ett hjälplöst läge eller lämnar någon som han är skyldig att dra försorg om i ett sådant läge och därigenom utsätter denne för fara till liv eller hälsa, skall för utsättande dömas till böter eller fängelse i högst två år. (SL 21 kap. 14 §)

Ordningsvakten ska beakta sin skyldighet att ta hand om människor t.ex. när en berusad person avlägsnas från ordningsvaktens tjänstgöringsområde. Detta innebär t.ex. på vintern att ordningsvakten ska iaktta särskild noggrannhet när en person avlägsnas. Om det är uppenbart att den som avlägsnas kan utsättas för fara för liv eller hälsa på grund av t.ex. kallt väder, ska ordningsvakten tillkalla polis.

8.2 Diskriminering

Bestämmelser om förbud mot diskriminering finns i 8 § i lagen om likabehandling (1325/2014). I samma bestämmelse definieras närmare vad som avses med diskriminering.

8 § Förbud mot diskriminering

Ingen får diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. Diskriminering är förbjuden oberoende av om den grundar sig på ett faktum eller ett antagande i fråga om personen själv eller någon annan.

Diskriminering som avses i denna lag är förutom direkt och indirekt diskriminering även trakasserier, vägran att göra rimliga anpassningar samt instruktioner eller befallningar att diskriminera.

Strafflag 11:11 § (13.11.2009/885) Diskriminering

Den som i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning eller något annat offentligt uppdrag eller vid anordnande av en offentlig tillställning eller ett

allmänt möte utan godtagbart skäl inte betjänar någon viss person på gängse villkor, förvägrar någon tillträde till tillställningen eller mötet eller avlägsnar någon därifrån, eller försätter någon i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella läggning, genetiska arv, funktionsnedsättning eller hälsotillstånd eller religion, samhälleliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet ska, om inte gärningen utgör diskriminering i arbetslivet eller ock-erliknande diskriminering i arbetslivet, för diskriminering dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

8.3 Misshandel och lindrig misshandel

Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetlöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för misshandel dömas till böter eller fängelse i högst två år. Försök är straffbart. (SL 21 kap. 5 §)

Om misshandeln, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig misshandel dömas till böter. (SL 21 kap. 7 §)

Rekvisitet för misshandel uppfylls i regel när någon begår fysiskt våld, men rekvisitet kan också uppfyllas utan fysiskt våld på det sätt som beskrivs separat i lagrummet.

Den tydligaste skillnaden mellan lindrig misshandel och misshandel är att den lindriga är ringa. Luggningar, smällar och knip som inte förorsakar annat än smärta är i allmänhet fall av lindrig misshandel. Åklagaren får väcka åtal för lindrig misshandel endast om målsäganden anmäler brottet till åtal eller gärningen har riktat sig mot

1) en person som är yngre än arton år,

2) gärningsmannens make eller tidigare make, syskon, släkting i rakt upp- eller nedstigande led eller den som har eller har haft gemensamt hushåll med gärningsmannen, eller mot någon annan person som annars är eller har varit närstående till gärningsmannen på grund av ett med dessa jämförbart personligt förhållande, eller

3) en person på grund av hans eller hennes arbetsuppgifter och gärningsmannen inte hör till arbetsplatsens personal.

8.4 Ärekränkning

Den som 1) framför en osann uppgift eller antydning om någon så att gärningen är ägnad att orsaka skada eller lidande för den kränkte eller utsätta honom eller henne för missaktning, eller 2) på något annat än i 1 punkten avsett sätt förnedrar någon, ska för ärekränkning dömas till böter.

För ärekränkning döms också den som framför en osann uppgift eller antydning om en avlidne person så att gärningen är ägnad att orsaka lidande för en person som den avlidne stod särskilt nära.

Som ärekränkning enligt 1 mom. 2 punkten anses inte kritik som riktar sig mot någons förfarande inom politiken, näringslivet, i en offentlig tjänst eller ett offentligt uppdrag eller inom vetenskap, konst eller med dessa jämförbar offentlig verksamhet och som inte tydligt överskrider det som kan anses som godtagbart.

Som ärekränkning anses inte heller information som lämnats för att en fråga som är av vikt från allmän synpunkt ska kunna behandlas, om informationen med hänsyn till dess innehåll, andra personers rättigheter och övriga omständigheter inte tydligt överskrider det som kan anses som godtagbart. (SL 24 kap. 9 §)

Med tanke på ordningsvaktens uppgifter bör man observera att ärekränkning inte berättigar till användning av den allmänna rätten att gripa. En ändring av rekvisitet, där fängelsestraffet ströks, trädde i kraft 1.1.2014.

8.5 Olaga hot

Den som lyfter vapen mot någon eller på något annat sätt hotar någon med brott under sådana omständigheter att den hotade har grundad anledning att frukta för att hans egen eller någon annans personliga säkerhet eller egendom är i allvarlig fara skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för olaga hot dömas till böter eller fängelse i högst två år. (SL 25 kap. 7 §)

En central faktor med tanke på rekvisitet för olaga hot är att den hotade personen ska ha grundad anledning att frukta för att hans egen eller någon annans personliga säkerhet eller egendom är i allvarlig fara. Således uppfyller inte tillnärmelsevis alla hot rekvisitet. Åklagaren får inte väcka åtal för olaga hot, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller om inte ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid olaga hot, eller om inte ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

8.6 Skadegörelse och lindrig skadegörelse

Den som orättmätigt förstör eller skadar någon annans egendom skall för skadegörelse dömas till böter eller fängelse i högst ett år. (SL 35 kap. 1 §)

Om skadegörelsen, med beaktande av att skadan är liten eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig skadegörelse dömas till böter. (SL 35 kap. 3 §)

Ett typiskt fall av skadegörelse är i regel att gärningsmannen slår sönder lösöre eller förstör lösöre på annat sätt, t.ex. med sprayfärg.

8.7 Bedrägeri och lindrigt bedrägeri

Bedrägeri

Den som för att bereda sig eller någon annan orättmätig ekonomisk vinning eller för att skada någon annan, genom att vilseleda eller utnyttja misstag, förmår någon att göra eller underlåta något och därigenom orsakar ekonomisk skada för den som misstagit sig eller

den vars intressen han kunnat förfoga över, skall för bedrägeri dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För bedrägeri döms också den som i sådant syfte som nämns i 1 mom. matar in, ändrar, förstör eller undertrycker data eller på något annat sätt ingriper i ett informationssystem funktion så att resultatet av databehandlingen förvanskas och därigenom orsakar ekonomisk skada för någon annan.

Försök är straffbart. (SL 36 kap. 1 §)

Lindrigt bedrägeri

Om bedrägeriet, med beaktande av den eftersträvade vinningens eller den vållade skadans storlek eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrigt bedrägeri dömas till böter. (SL 36 kap. 3 §)

Bedrägeribrott är i många avseende särskilt utmanande. Rekvisitet för bedrägeribrott inkluderar alltid ett syfte att vilseleda, vilseledning eller utnyttjande av ett misstag, misstag, disposition och ekonomisk skada. Alla dessa faktorer ska föreligga för att det ska kunna vara fråga om bedrägeri. Vid bedrägeribrott kan det också vara svårt att påvisa gärningsmannens uppsåtlighet. Det straffrättsliga kravet på uppsåtlighet förutsätter att gärningsmannen agerar uppsåtligt före och under gärningen. Ett typiskt exempel på till exempel restaurangbedrägeri är en situation där gärningsmannen är medveten om sin egen oförmåga att betala, men ändå äter på kredit och inte kan betala sin räkning. Det finns också ett stort antal andra sätt att begå bedrägeri. De mest typiska är olika slags beställnings- och subventionsbedrägerier eller snyltning.

Den viktigaste skillnaden mellan lindrigt bedrägeri och bedrägeri är omfattningen av den eftersträvade nyttan eller åsamkade skadan.

8.8 Förfalskning och lindrig förfalskning

Förfalskning

Den som framställer en falsk handling eller annat bevismedel eller som förfalskar ett dylikt bevismedel för att användas som vilseledande bevis, eller såsom sådant bevis använder ett falskt eller förfalskat bevismedel, skall för förfalskning dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart. (SL 33 kap. 1 §)

Lindrig förfalskning

Om förfalskningen, med hänsyn till bevismedlets art eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig förfalskning dömas till böter. (SL 33 kap. 3 §)

Framläggande av en klart falsk eller förfalskad handling för en ordningsvakt ger anledning att tillkalla polisen. Innan andra åtgärder vidtas lönar det sig att komma ihåg att lindrig förfalskning inte ger rätt att gripa en person med stöd av den allmänna rätten att gripa och således inte heller ger rätt att frånta innehavaren handlingen. Typiska fall av lindrig för-

falskning är t.ex. små ändringar i anteckningarna om ålder eller födelsetid på id- eller körkortet för att påvisa högre ålder. Framläggande av äkta dokument, t.ex. broderns eller systerns körkort, för en ordningsvakt är inte ett brott och berättigar inte ordningsvakten till att konfiskera handlingen. Om en ordningsvakt godtyckligt beslagtar en handling från dess innehavare, är det möjligt att gärningen uppfyller rekvisitet för till exempel besittningsintrång.

9. ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL

9.1 Allmänt

Syftet med användningen av maktmedel är att säkerställa genomförandet av ett behörigt uppdrag. Då är det av största vikt att uppdraget som genomförs verkligen är ett sådant uppdrag som t.ex. en ordningsvakt är behörig att utföra. Dessutom ska det föreligga en lagstadgad befogenhetsnorm för utförandet av uppdraget. Om dessa förutsättningar uppfylls, och den behöriga uppgiften hindras, övergår man till att granska normen som gäller användning av maktmedel, där man måste hitta en lämplig maktmedelssituation som passar den aktuella situationen, till exempel motstånd vid hindrande av tillträde eller flykt för att undgå gripande.

I den egentliga situationen där maktmedel används ska man dessutom beakta att användningen av maktmedel alltid ska vara nödvändig och som en helhet bedömd försvarlig. Nödvändigheten och försvarligheten vid användning av maktmedel är båda självständiga bedömningskriterier, vilka också skiljer sig från varandra i fråga om innehållet.

Nödvändigheten i samband med användning av maktmedel hänvisar i första hand till att situationen inte kan skötas på annat sätt än genom att använda maktmedel. Om det är möjligt att ta sig ur situationen och situationen inte måste hanteras just vid det aktuella tillfället, kan användningen av maktmedel inte betraktas som nödvändig. I fråga om nödvändigheten är också den tidsmässiga dimensionen ett viktigt element, dvs. maktmedel får inte användas för tidigt och användningen får inte pågå längre än det behövs och är nödvändigt. Maktmedel som används för tidigt och å andra sidan maktmedel som används för länge är inte nödvändiga.

Nödvändigheten är också förknippad med ett krav som gäller åtgärdernas effektivitet. Huvudregeln är att det lindrigaste, men samtidigt också mest effektiva och välfungerande maktmedlet ska användas i situationen. Sådana metoder som inte under några omständigheter hade kunnat leda till önskat slutresultat är inte heller nödvändiga.

När det gäller försvarlighet är det fråga om en intresseavvägning med anknytning till situationen, dvs. en jämförelse mellan utgångsläget och de olägenheter som användningen av maktmedel medför. En central fråga är om de olägenheter som användningen av maktmedel medfört står i vettig och rimlig proportion till utgångsläget och dess allvarlighet. Försvarlighet omfattar också ett slags skälighetskrav och undvikande av oskäliga konsekvenser. Maktmedel får inte och ska inte användas till vilket pris som helst. Om man kan göra bedömningen att användningen av maktmedel leder till ett oskäligt slutresultat, ska man i regel avstå från att använda maktmedel.

Försvarlighet definieras dessutom med hjälp av olika kriterier i olika föreskrifter om användning av maktmedel. I den föreskrift om användning av maktmedel som gäller ordningsvakter är dessa kriterier bl.a. personens beteende samt hur viktigt och brådskande uppgiften är. Dessa behandlas mer detaljerat nedan.

9.2 Ordningsvaktens rätt att använda maktmedel

Om en person genom att göra motstånd försöker undgå att bli vägrad tillträde, avlägsnad från platsen, gripen, kroppsvisiterad i enlighet med 46 § eller fråntagen ett föremål eller ämne i enlighet med 47 § eller flyr gripandet, har ordningsvakten rätt att använda sådana maktmedel som behövs för att vägra personen tillträde, avlägsna honom eller henne från platsen, gripa eller kroppsvisitera honom eller henne eller frånta honom eller henne föremål eller ämnen och som kan anses försvarbara med beaktande av hur personen uppträder, hur viktigt och brådskande uppdraget är och hur farligt motståndet är samt övriga omständigheter.

Bestämmelser om ansvarsfrihetsgrunder och om lindring av straffansvar vid excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen. (LPST 48 §)

Enligt paragrafen har ordningsvakten rätt att använda maktmedel om en person genom att göra motstånd försöker undgå att bli vägrad tillträde, avlägsnad från platsen, gripen, kroppsvisiterad i enlighet med 46 § eller fråntagen ett föremål eller ämne i enlighet med 47 § eller flyr gripandet.

Ordningsvaktens rätt att använda maktmedel är tydlig bunden till motståndet från den person som är föremål för användningen av maktmedel samt uttryckligen till de särskilt nämnda situationerna. Ordningsvaktens rätt att använda maktmedel är tydligt bunden till utövandet av den primära befogenhet som nämns i 41-47 § och naturligtvis också till ordningsvaktens uppgift.

Ovan redogörs det allmänt för vad som avses med maktmedlens nödvändighet och försvarlighet. I bestämmelsen om ordningsvaktens rätt att använda maktmedel framträder båda dessa krav tydligt, och de inramar för sin del berättigandet och det lagliga utövandet av användning av maktmedel. Som försvarlighetskriterier enligt lagrummet nämns personens beteende, hur viktigt och brådskande uppdraget är, motståndets farlighet samt övriga omständigheter.

Personens beteende är ett centralt bedömningskriterium för användning av maktmedel. Det är också en faktor som ordningsvakten inte i alla situationer kan påverka i någon större utsträckning. Man ska dock beakta att vederbörliga åtgärder av en ordningsvakt i vissa situationer kan påverka personens beteende väldigt mycket och detta har således betydelse också för användningen av maktmedel. Det är viktigt att skilja mellan begreppen viktigt och brådskande. Vissa uppdrag kan vara viktiga, men inte nödvändigtvis brådskande just vid det aktuella tillfället. Något uppdrag kan vara både viktigt och brådskande, vilket har en inverkan med tanke på försvarligheten. Motståndets farlighet kan anses vara ett väsentligt kriterium för användningen av maktmedel. Ju farligare en persons motstånd är, desto mer försvarlig är i regel också användningen av maktmedel. Detta har ofta också en direkt inverkan på den tidigare nämnda intresseavvägningen. De övriga omständigheterna som nämns i lagrummet är ett slags allmänt stadgande, som kan fungera som ram för en helhetsbedömning av faktorer med anknytning till användning av maktmedel.

I paragrafens 2 mom. hänvisas till ansvarsfrihetsgrunder och lindring av straffansvar samt excess i samband med användning av maktmedel.

9.3 Maktmedelsredskap

Maktmedelsredskap som ordningsvakter får bära är gasspray enligt 11 § i skjutvapenlagen, handbojor och högst 70 centimeter långa batonger. En ordningsvakt som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen får dessutom bära teleskopbatong.

Maktmedelsredskap får endast bäras av ordningsvakter som har fått utbildning i användning av maktmedelsredskap. En ordningsvakt får inte i onödan bära maktmedelsredskap i ordningsövervakningsuppgifter. En i 37 § avsedd tillfällig ordningsvakt får inte bära maktmedelsredskap i sina uppgifter.

En sådan innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen som utövar ordningsvaktsverksamhet och vars ordningsvakter bär maktmedelsredskap i ordningsövervakningsuppgifter ska minst en gång om året ordna repetitionsutbildning i användning av maktmedelsredskap för sina ordningsvakter eller övervaka att ordningsvakterna genomgår sådan utbildning på annat sätt. En ordningsvakt som är anställd hos en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen får bära och använda maktmedelsredskap endast om han eller hon har genomgått repetitionsutbildning i användning av maktmedelsredskap. (LPST 49 §)

I paragrafen definieras uttömmande de tillåtna maktmedelsredskap som en ordningsvakt får bära i sitt uppdrag. Således kan till exempel det skjutvapen som väktare tillåts bära inte under några omständigheter ingå i ordningsvaktens maktmedelsredskap. I paragrafen nämns inte heller längre knippförband av plast, dvs. sådana ska inte användas som maktmedelsredskap. Däremot är engångshandfångsel tillverkade av plast fortfarande tillåtna.

En ordningsvakt som är anställd av en innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen har rätt att bära teleskopbatong i alla av ordningsvaktens tjänstgöringsområden. En teleskopbatong kan också i vissa fall betraktas som ett nödvändigt maktmedelsredskap till exempel i en restaurang, eftersom användning av gasspray ofta är problematiskt på grund av risken för att utomstående exponeras för gasen.

En förutsättning för att en ordningsvakt ska få bära maktmedelsredskap är att ordningsvakten har avlagt utbildning i användning av maktmedelsredskap. Utbildningens innehåll definieras närmare i inrikesministeriets förordning. En ordningsvakt ska också med jämna mellanrum avlägga repetitionsutbildning i användning av maktmedelsredskap.

En ordningsvakt får inte heller bära maktmedelsredskap i onödan. En tillfällig ordningsvakt får inte bära maktmedelsredskap i sin uppgift. (LPST 49 § 2 mom.)

9.4 Hur maktmedelsredskap ska bäras

En ordningsvakt ska bära sina maktmedelsredskap under dräkten så att de inte kan observeras av andra.

Om maktmedelsredskapen inte kan bäras under dräkten, får de bäras i stängbara fickor som ingår i dräkten eller i slutna hölster som fästs vid bältet eller ingår i dräkten. En batong får bäras synlig till den del som den på grund av sin storlek inte kan bäras under dräkten eller i ett slutet hölster. (LPST 50 §)

Maktmedelsredskap ska i regel bäras under dräkten så att de inte kan observeras. Om maktmedelsredskap bärs på detta sätt minskar risken för onödiga provokationer.

Å andra sidan finns det situationer där det inte är möjligt att bära maktmedelsredskap under dräkten. Även då ska maktmedelsredskapen vara övertäckta. Därför ska de bäras i slutna fickor som ingår i dräkten eller i hölster som fästs i bältet eller ingår i dräkten. Det är dock möjligt att bära en batong synligt om det på grund av batongens storlek inte är möjligt att bära den under dräkten eller i ett hölster.

9.5 Rätt att medföra hund

Med tillstånd som har beviljats av polisinrättningen på den ort där en tillställning ordnas får en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter medföra en hund som med ordningsvakten som förare har godkänts i lydnadskontroll som motsvarar de krav som Polisyrkeshögskolan har fastställt. Dessutom förutsätts det att

- 1) hunden är minst två men högst tio år gammal,*
- 2) hunden är registrerad och identifikationsmärkt så att den på ett tillförlitligt sätt kan identifieras,*
- 3) ordningsvakten har kontroll över hunden, och*
- 4) hunden inte till sina egenskaper har visat sig vara olämplig att medföras i ordningsövervakningsuppgifter.*

En ordningsvakt får i ordningsövervakningsuppgifter medföra en hund som uppfyller kraven i 1 mom. i två år från det att den godkänts så som avses i det momentet.

Det tillstånd som avses i 1 mom. kan beviljas om tillställningens omfattning eller art eller den plats där tillställningen arrangeras av grundad anledning som hänför sig till upprätthållandet av ordningen förutsätter att hund medförs. Vid tillställningen ska hunden bära munkorg som på polisens order kan avlägsnas, om man på grund av människors beteende eller av någon annan motsvarande anledning kan dra den slutsatsen att säkerheten för dem som deltar i tillställningen är hotad. (LPST 51 §)

För att en hund ska kunna medföras förutsätts alltid tillstånd av polisinrättningen på den ort där tillställningen ordnas. Med de tillställningar som nämns i bestämmelsen avses tillställningar enligt lagen om sammankomster. Således kan en ordningsvakt inte medföra en hund i de övriga områden för vilka en ordningsvakt kan utses enligt 26 och 28 §.

10. KONTROLL AV PERSONER OCH FÖREMÅL

10.1 Säkerhetsvisitation

En ordningsvakt har rätt att med hjälp av metalldetektor eller någon annan sådan teknisk anordning visitera en person som söker tillträde till eller befinner sig inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde, för att förvissa sig om att personen inte bär på sig eller medför föremål eller ämnen som kan äventyra ordningen eller säkerheten eller som det enligt lag eller enligt vad som bestämts med stöd av lag är förbjudet att inneha på tjänstgöringsområdet. Med stöd av order från arrangören eller polisen enligt 23 § 4 mom. i lagen om sammankomster eller om det annars finns grundad anledning att misstänka att personen innehar sådana föremål eller ämnen, får personen och de saker som han eller hon medför granskas även på något annat lämpligt sätt.

En ordningsvakt har i samband med ett gripande som avses i 42 § 2 mom. eller 45 § rätt att kroppsvisitera den gripne för att förvissa sig om att denne inte innehar föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan äventyra hållandet i förvar eller utsätta sig själv eller andra för fara.

En ordningsvakt som utsetts för en plats som avses i 26 § 1 mom. 6 punkten eller en ordningsvakt som avses i 28 § har inte rätt att utföra visitationer enligt 1 mom. i denna paragraf. (LPST 46 §)

Utgångspunkten är att visiteringen görs med metalldetektor eller någon annan teknisk anordning. En person får visiteras eller de saker personen har med sig får kontrolleras på annat sätt i två fall. För det första kan rätten till visitering eller kontroll grunda sig på order från arrangören i enlighet med 23 § 4 mom. i lagen om sammankomster. En sådan order får ges om detta är nödvändigt på grund av tillställningens speciella karaktär eller om det finns grundad anledning att misstänka att personer som deltar i tillställningen medför föremål och ämnen som är förbjudna.

En ordningsvakt får utföra en sådan visitering eller kontroll även utan order, om det annars finns grundad anledning att misstänka att en person innehar förbjudna föremål eller ämnen. Orsaken till misstanken kan i och för sig vara vilken som helst, men den ska leda till en grundad misstanke. En ordningsvakt får med en sådan annan orsak som grund visitera en person t.ex. när en person som deltar i den offentliga tillställningen påstår att han eller hon har sett att en annan deltagare har en kniv och det inte finns orsak att misstänka sanninghalten i påståendet.

Visitering på annat sätt än med hjälp av metalldetektor eller någon annan sådan teknisk anordning betyder i sig en visitering som innebär ett större ingrepp i den personliga integriteten för den person som visiteras än en visitering med hjälp av en teknisk anordning. På grund av detta ska man vid visitering bl.a. sträva efter att den som utför visiteringen är av samma kön som den som blir visiterad.

Misstanken ska i vilket fall som helst vara konkret och grundad och införandet av detta krav i lagen betyder i praktiken att det vid varje tillställning ska finnas minst en manlig och en kvinnlig ordningsvakt.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om ordningsvaktens rätt att utföra en säkerhetsvisitation även vid gripande.

Inrikesministeriets förordning om säkerhetsvisitation och hållande i förvar som utförs av ordningsvakt (877/2016)

1 § Säkerhetsvisitation som utförs av ordningsvakt

Visitation som utförs för att omhänderta sådana förbjudna föremål och ämnen som avses i 46 § i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) ska utföras finkänsligt och med iakttagande av principen om minsta olägenhet samt på ett sätt som inte är sedlighetssårande. Den ordningsvakt som utför visitationen ska vara av samma kön som den visiterade om den visiterade måste avklädas mer än bara ytterkläderna för visitationen. Visitationen ska då utföras i ett avskilt rum i närvaro av ett vittne som är av samma kön som den visiterade.

10.2 Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen

En ordningsvakt har rätt att frånta en person föremål och ämnen som avses i 46 § 1 och 2 mom. och som har påträffats vid en visitation. Ordningevakten har också rätt att frånta en person som befinner sig inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde föremål eller ämnen som har påträffats vid visitationen eller på annat sätt och som kan användas vid brott mot eller hot om brott mot liv eller hälsa eller som det annars enligt lag eller enligt vad som bestämts med stöd av lag är förbjudet att medföra till området.

De fråntagna föremålen och ämnena ska utan dröjsmål överlämnas till polisen eller, om det inte enligt lag finns något hinder för det, återlämnas till ägaren eller innehavaren när han eller hon avlägsnar sig från platsen.

En ordningsvakt har rätt att frånta en person som har brutit mot förbudet i 85 § 1 mom. i alkohollagen (1102/2017) alkoholdrycken med käril och bevisligen förstöra den. Författningsändring LPST 47 §, 1121/2017, ikraftträdande den 1 mars 2018.

Rätten att frånta en person föremål i enlighet med bestämmelsen innefattar även förbjudna föremål och ämnen som påträffas på annat sätt än vid en visitation. Föremålet eller ämnet ska dock kunna användas för brott mot eller hot om brott mot liv eller hälsa eller ska i övrigt enligt lag eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lag vara förbjudet att medföra till området. Fråntagandet av ett föremål eller ämne i en situation som avses i bestämmelsen kan grunda sig t.ex. på en ordningsvaks egen observation.

Huvudregeln är att ordningevakten utan dröjsmål ska överlämna föremålen och ämnena till polisen. Föremålen och ämnena ska dock lämnas tillbaka till de personer som har fråntagits dem, om det inte enligt lag finns hinder för att göra det.

I 3 mom. i paragrafen avses en person som bryter mot förbudet enligt 85 § 1 mom. alkohollagen.

AlkohL 85 § Förbud mot förtäring av alkoholdrycker

Om inte något annat föreskrivs i lag får alkoholdrycker inte förtäras:

1) i förplägnadsrörelser och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat eller förfriskningar,

2) under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster.

Polisen får, om det krävs för att upprätthålla allmän ordning, förbjuda förtäring av alkohol- drycker på allmän plats.

På ställen eller under tillställningar som avses i 1 mom. får ägaren, arrangören eller en ordningsvakt inte tillåta förtäring av alkoholdrycker. (AlkohL 1102/2017).

I samband med detta bör beaktas att det sista momentet i 85 § i alkohollagen också har ett förbud som förpliktigar ordningsvakten.

Inrikesministeriets förordning om säkerhetsvisitation och hållande i förvar som utförs av ordningsvakt (877/2016)

2 § Förvaring och återlämnande av föremål och ämnen som omhändertagits

I fråga om föremål och ämnen som omhändertagits i samband med en visitation som utförts av en ordningsvakt ska antecknas innehavarens namn, platsen och tidpunkten för omhändertagandet, omhändertagarens namn samt föremålets eller ämnets art och antal eller mängd eller andra identifieringsuppgifter.

De föremål och ämnen som omhändertagits i samband med en visitation ska förvaras i ett låst eller ständigt övervakat utrymme. Det ska tas väl hand om de föremål och ämnen som förvaras.

De föremål och ämnen som omhändertagits i samband med en visitation ska efter att tillställningen är slut, då tagandet i förvar upphör eller då den visiterade avlägsnar sig från platsen återlämnas till den person de tagits från. De föremål och ämnen som inte kan återlämnas ska utan dröjsmål lämnas till polisinspektionen på den ort där de omhändertagits. Vid återlämnandet av omhändertagna föremål och ämnen ska antecknas mottagarens namn, platsen och tidpunkten för återlämnandet, återlämnarens namn samt föremålets eller ämnets art och antal eller mängd eller andra identifieringsuppgifter.

6 § Återlämnande av egendom

Egendom som till följd av en visitation som utförts av en ordningsvakt inte har återlämnats, utan har blivit kvar på platsen för visitationen eller i förvaringslokalen, ska utan dröjsmål lämnas till polisinspektionen på den ort där personen tagits i förvar. Egendomen ska finnas antecknad i en egendomsförteckning enligt 5 §. Till denna del ska två ordningsvakter med sina underskrifter intyga att egendomsförteckningen är korrekt.

11. HITTEGODS

Polisens hittegodsverksamhet fungerar i hela landet. Enligt hittegodslagen skall den som tar hand om hittegods (upphittaren) anmäla fyndet till ägaren eller överlämna godset till polisen.

Egendom som det är förbjudet att förvärva eller inneha, till exempel narkotika, olaglig alkohol och vapen skall genast lämnas till polisen.

Om hittegods inte kan transporteras utan att fara föreligger eller att det är besvärligt räcker det att man anmäler omhändertagandet till polisen. Upphittaren får ett kvitto på hittegodset av polisen.

Ägaren har rätt att få tillbaka hittegodset om han betalar hittelön till upphittaren och betalar de kostnader som upphittaren har lagt ut. Hittelönen är tio procent av föremålets gängse värde, dock minst fyra euro.

Ersättning för normala förvaringskostnader är fem procent av det gängse värdet på föremålet, dock högst 17 euro. Om kostnaderna för förvaring är mindre än fyra euro behöver de inte uppbäras.

Om ägaren inte har hämtat hittegodset inom tre månader efter att det har lämnats till polisen, övergår äganderätten, på några undantagsfall när, till upphittaren.

Om inte heller upphittaren inom tre månader hämtar den egendom som övergått till honom eller henne, övergår hittegodset till staten. Hittegods som har övergått till staten säljs på auktion eller på annat lämpligt sätt eller också tas det i bruk av staten eller förstörs.

Hittegods, som tas om hand i fortskaffningsmedel i allmän trafik, på järnvägs- eller busstationer eller motsvarande trafikområden eller i affärslokaler, ämbetsverk eller kontor, på arbetsplatser, i läroinrättningar, på sjukhus, i teatrar eller idrottshallar eller i motsvarande lokaler, skall överlämnas till personalen eller hittegodsbyrån vid respektive inrättning (inlämningsfynd). Detta gäller även fynd som gjorts vid en offentlig tillställning som är beroende av anmälan eller tillstånd och anordnas utomhus på en bestämd plats.

Upphittaren har ingen rätt till hittelön i fråga om egendom som har tagits om hand på de ovan nämnda platserna

Inrättningar som avses i 5 § hittegodslagen (778/1988) ska föra bok över fynddatum och fyndplats för föremål som upphittats i inrättningen.

12. TILLSTÄLLNINGAR OCH EVENEMANG SOM OMFATTAS AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER

12.1 Tillställningar och evenemang

I lagen om sammankomster (LS 530/1999) föreskrivs det om anordnande av olika tillställningar.

I 26 § i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs det om rätten att utse ordningsvakter.

12.2 Allmän sammankomst

Med allmänna sammankomster avses demonstrationer eller andra tillställningar som ordnas i syfte att utöva mötesfriheten och i vilka även andra än de som uttryckligen inbjudits kan delta eller följa. Som allmänna sammankomster betraktas dock inte sådana demonstrationer vid vilka avsikten är att enbart framföra enskilda personers åsikter. (LS 2 §)

En allmän sammankomst är idag mer känd som en demonstration. En allmän sammankomst är en ideologisk tillställning som grundar sig på medborgarnas grundläggande rättigheter (mötes- och yttrandefriheten) och är öppen för allmänheten. Syftet är i regel att understöda eller protestera mot en verksamhet eller ett ämne. En allmän sammankomst kan ske på en viss plats eller vara en rörlig tillställning som ordnas i form av en procession.

Arrangören ska vara en myndig person, en sammanslutning eller en stiftelse. En sammanslutning eller en stiftelse ska utse en person som ansvarar för tillställningen. En omyndig person som fyllt 15 år får ordna en allmän sammankomst, om det inte är uppenbart att han eller hon inte kan svara för de skyldigheter som arrangören har enligt lag (LS 5 §).

Senast sex timmar innan en allmän sammankomst ordnas utomhus på allmän plats ska arrangören lämna en muntlig eller skriftlig anmälan om sammankomsten till polisen på den ort där sammankomsten ordnas (LS 7 §).

Allmänna sammankomster får ordnas utomhus på allmänna torg, öppna platser eller gatuumråden utan tillstånd av ägaren eller innehavaren (LS 9 §).

Om säkerheten för människor äventyras, miljön orsakas avsevärd olägenhet, egendom skadas eller utomstående eller trafiken störs i en oskälig mån till följd av att en allmän sammankomst ordnas, kan polisen efter överläggning med kontaktpersonen anvisa en annan plats som är lämplig med hänsyn till syftet med sammankomsten (LS 10 §).

Ordföranden för eller arrangören av en allmän sammankomst ska avbryta sammankomsten eller bestämma att den ska avslutas, om det innebär omedelbar fara för människors säkerhet, egendom eller för miljön att sammankomsten fortsätter (LS 21 §).

En polisman som hör till befälet har rätt att avbryta en allmän sammankomst eller bestämning att den ska avslutas.

12.3 Offentlig tillställning

Med offentliga tillställningar avses nöjeställningar, tävlingar, uppvisningar och andra med dessa jämförbara tillställningar som är öppna för allmänheten och som inte skall anses vara allmänna sammankomster. Om inbjudan eller medlemskap i en viss sammanslutning krävs för deltagande i en tillställning, skall bestämmelserna om offentliga tillställningar i denna lag tillämpas på tillställningen, om den inte kan anses vara enskild på basis av antalet deltagare, tillställningens natur eller andra särskilda skäl. (LS 2 §)

RP 145/1998

Offentliga tillställningar föreslås omfatta bl.a. olika fester, danstillställningar och tillställningar för att framföra konstnärliga verk som t.ex. teater-, opera-, balett-, cirkus- och biografföreställningar samt konserter och utställningar.

Offentliga tillställningar är också olika kommersiella tillställningar, såsom mässor och reklamtillställningar, förevisning av djur eller föremål för bedömning eller försäljning samt flyguppvisningar och idrottsuppvisningar. Som offentliga tillställningar skall också anses olika tävlingar och lagkamper samt evenemang som ordnas i nöjesparker och på tivoli. Vidare skall processioner som ordnas för annat ändamål än för att utöva mötesfriheten, såsom festtåg och reklamprocessioner, tillhöra kategorin offentliga tillställningar.

En offentlig tillställning är en *kommersiell tillställning, nöjeställning eller konstnärlig tillställning* som är öppen för allmänheten.

Arrangören ska vara en myndig person, en sammanslutning eller en stiftelse. En sammanslutning eller en stiftelse ska utse en person som ansvarar för tillställningen (LS 12 §).

Senast fem dygn innan tillställningen inleds ska arrangören lämna en skriftlig anmälan om tillställningen till polisen på den ort där tillställningen ordnas (LS 14 §).

Anmälan behöver dock inte lämnas om sådana offentliga tillställningar som på grund av det låga antalet deltagare, tillställningens natur eller platsen där tillställningen ordnas inte kräver åtgärder för att ordning och säkerhet skall kunna upprätthållas eller för att olägenhet för utomstående och miljön skall kunna förhindras och inte heller kräver särskilda trafikarrangemang.

I regel är det arrangören av tillställningen som ska bedöma om en anmälan om tillställningen behöver lämnas till polisen. En anmälan ska dock lämnas bl.a. för följande tillställningar:

1. Stora evenemang (minst 200 deltagare samtidigt på plats).
2. Utomhusevenemang på allmänna platser (i synnerhet trafikleder, torg, öppna platser).
3. Tillställningar för vilka arrangören vidtar åtgärder med anknytning till upprätthållande av ordning (t.ex. utser ordningsvakter).

4. Tillställningar som pågår till sent på kvällen eller natten (efter kl. 21.00), vilka kan medföra störningar i närmiljön.
5. Tillställningar som väcker starka känslor och motstånd → det finns en risk att tillställningen utsätts för störningar

Följande saker ska framgå av en anmälan till polisen om en offentlig tillställning:

- 1) Namnen på tillställningens arrangör och de ansvariga personerna samt deras kontaktuppgifter (telefon, e-post)
 - även för den som ansvarar för ordningsövervakningen, om det är en annan person.
- 2) Plats och tidpunkt för anordnandet av tillställningen (inkl. längd och områdesgränser) samt rutten för processioner.
 - vid behov en utredning av området i form av en separat kartbilaga, där det område som reserverats för tillställningen samt de viktigaste händelseplatserna har markerats.
- 3) Tillställningens program (inklusive tidtabeller och framträdanden).
 - vid behov en beskrivning av verksamheten, om den inte framgår av programmet.
- 4) Arrangörens uppskattning av antalet personer som deltar i tillställningen.
- 5) Arrangörens planer för att upprätthålla ordningen och säkerheten.
 - egna planer om utseende av ordningsvakter.
- 6) Områdesreserveringar och trafikarrangemang (tillstånd av områdets ägare/innehavare).
 - avstängning av gator och områden, tillfälliga trafikmärken.
 - behov av eventuella trafikledare.
- 7) Eventuell utskänkning av alkoholdrycker, användning av öppen eld och pyroteknik, användning av ljudförstärkare, försäljning av livsmedel, anskaffning av toalettfaciliteter.
- 8) Tillfälliga konstruktioner i anslutning till tillställningen, t.ex. läktare, föreställningsområden, scen, tält, tak, ramp, bana.
- 9) Publikens delaktighet i evenemanget.
 - annat än som åskådare eller åhörare.
- 10) Försäkringar som arrangören har tecknat.
- 11) Arrangörens anmälningar om tillställningen till räddningsverket, miljöcentralen, nödcentralen, luftfartsmyndigheterna, sjöbevakningsmyndigheten etc.
 - det räcker att meddela till vem anmälan har lämnats.
- 12) En eventuell räddningsplan som har godkänts av räddningsverket,

- 16 § i räddningslagen (379/2011); räddningsplan för offentlig tillställning.

En räddningsplan ska upprättas (statsrådets förordning 407/2011, 3 §) när

- antalet deltagare är minst 200 personer.
- öppen eld eller pyrotekniska produkter används.

Polisen har rätt att förbjuda en offentlig tillställning om (LS 15 §)

- det strider mot lag att ordna tillställningen
- ordning och säkerhet inte kan upprätthållas
- fara för hälsa eller skada på egendom orsakas av att tillställningen ordnas
- avsevärd olägenhet för utomstående eller miljön orsakas av att tillställningen ordnas.

Arrangören av en offentlig tillställning ska på de grunder som nämns i 15 § inställa eller avbryta tillställningen eller bestämma att den ska avslutas. På motsvarande grunder har polis och ordningsvakt rätt att hindra eller avbryta en offentlig tillställning eller bestämma att den ska avslutas, om andra åtgärder inte har visat sig vara tillräckliga (LS 22 §).

Rätten att avbryta och ställa in en tillställning gäller också programnummer eller andra evenemang som ingår i sådana tillställningar.

Lagen om sammankomster tillämpas inte på officiella tillställningar som ordnas av offentliga samfund och inte heller på tillställningar som är typiska för religionssamfundens verksamhet och som ordnas för offentlig religionsutövning i samfundens egna eller med dem jämförbara lokaler (LS 2 § 4 mom.).

- Officiella tillställningar som ordnas av offentliga samfund är till exempel försvarsmaktens parader, självständighetsfester, kommunernas officiella årsfester, begravningar som anordnas av staten samt universitetens promotionsfestligheter och inskriptioner och de processioner som ordnas i samband med dem. Däremot omfattas andra tillställningar som ordnas av offentliga samfund av tillämpningsområdet för lagen om sammankomster. Sådana tillställningar är till exempel kulturevenemang som ordnas av kommunerna.
- Lagen om sammankomster tillämpas inte heller på tillställningar som hör till religionssamfundens sedvanliga verksamhet, såsom gudstjänster, mässor, vesprar, korsprocessioner och övriga motsvarande tillställningar som i regel regleras av samfundets interna normer. Däremot omfattas övriga tillställningar som arrangeras av religiösa samfund av tillämpningsområdet för lagen om sammankomster.

Med religionssamfund avses den evangelisk-lutherska kyrkan och det ortodoxa samfundet enligt 2 § i religionsfrihetslagen samt andra enligt 2 kap. i religionsfrihetslagen registrerade religionssamfund.

12.4 Privat tillställning

Om deltagande i en tillställning förutsätter en inbjudan eller medlemskap i en särskild sammanslutning (tillställningens arrangör vet vilka som deltar i tillställningen, tillställningen är inte öppen) är det fråga om en privat tillställning. En sådan tillställning omfattas dock av

bestämmelserna om en offentlig tillställning i lagen om sammankomster (bl.a. anmälnings-skyldighet, upprätthållande av ordning), om:

- ett stort antal människor deltar i tillställningen.
 - Tillställningen kan inte betraktas som en hemmafest eller en familjefest på grund av antalet deltagare.
 - I praktiken ansågs 200 personer vara ett stort antal deltagare redan under nöjeslagens giltighetstid.
- tillställningens art eller andra särskilda skäl förutsätter detta.
 - Tillställningen är en del av näringsverksamhet.
 - De som deltar i tillställningen (även om detta endast gäller en del av deltagarna) debiteras en inträdesavgift.
 - Tillställningen påverkar (störningar eller fara) närmiljön.

Ordningstvakter får utses av arrangörer av privata tillställningar för en privat tillställning (LPST 26 §). Den utsedda ordningstvakter ska då ha ett näringsstillstånd för säkerhetsbranschen eller vara anställd av en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen.

Räddningsplan

Enligt 16 § i räddningslagen (+ statsrådets förordning om räddningsväsendet 407/2011) ska en räddningsplan lämnas till räddningsverket för en tillställning (både offentlig och privat) där

- minst 200 personer beräknas vara på plats samtidigt,
- öppen eld, fyrverkeripjäser eller andra pyrotekniska artiklar eller som specialeffekter brand- och explosionsfarliga kemikalier används på platsen, (I räddningslagen avses med öppen eld en brasa eller annan motsvarande användning av eld, från vilken elden kan sprida sig via marken eller gnistor.)
- arrangemangen för utrymning av platsen avviker från det normala, eller
- evenemangets natur medför särskilda risker för människor.

Om en räddningsplan måste göras upp för en privat tillställning ska tillställningen även anmälas till polisen, dvs. bestämmelserna om offentliga tillställningar enligt lagen om sammankomster tillämpas.

12.5 Ordningen under allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och privata tillställningar

Arrangören av tillställningen ska se till att ordningen upprätthålls under tillställningen (LS 17 §).

Arrangören av en tillställning har självständig rätt att utse av polisen godkända ordningstvakter för att upprätthålla ordningen och säkerheten under tillställningen (LPST 26 §).

- Av polisen godkända ordningstvakter är:

- Personer som innehar ett giltigt ordningsvaktskort.
 - Personer som genom separat beslut av polisen har utsetts för en enskild tillställning eller flera tillställningar (LPST 37 §, tillfällig ordningsvakt).
- Ordningsövervakningsuppgifter vid en privat tillställning får endast skötas av innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen eller en ordningsvakt som är anställd av en innehavare av näringsstillstånd för säkerhetsbranschen (LPST 26 § 4 mom.).

Tillfälliga ordningsvakter (LPST 37 §).

- Tillfälliga ordningsvakter kan godkännas endast för offentliga tillställningar och allmänna sammankomster enligt lagen om sammankomster.
- Vid en tillställning för vilken tillfälliga ordningsvakter utses ska det också finnas utbildade ordningsvakter med ordningsvaktskort.
- Får inte använda maktmedelsredskap i sitt uppdrag, bl.a. handfängsel (LPST 49 §).
- Snävare befogenheter, har ingen rätt att gripa och hålla i förvar enligt LPST.

Ordningsvakternas tjänstgöringsområde är (LPST 25, 26 §):

- Tillställningsområdet.
- Tillställningsområdets omedelbara närhet (offentlig tillställning, allmän sammankomst);
 - ett område från vilket tillställningens förlopp störs eller äventyras, där man vistas på grund av tillställningen.
 - Området framför entréportarna, där publiken väntar på att få komma in.
 - Inga ingrepp görs dock i förbipasserandes rättigheter.
- Parkeringsområdet vid tillställningen och de vägområden som leder till parkeringsområdet (offentlig tillställning och allmän sammankomst).
- Andra motsvarande områden med anknytning till tillställningsarrangemangen (offentlig tillställning och allmän sammankomst).

Tjänstgöringsområdet kan emellertid inte vara större än vad som är nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten.

12.6 Polisens rätt att ge anvisningar och föreskrifter

Polisen kan vid behov på förhand eller under tillställningen ge anvisningar och föreskrifter om hur tillställningen ska ordnas (LS 20 §):

- för att allmän ordning och säkerhet skall kunna upprätthållas (t.ex.)
 - fastställa minimiantalet ordningsvakter, deras tjänstgöringsområde och tjänstgöringstid
 - ge order om att ordningsvakterna för att hitta förbjudna ämnen eller föremål ska visitera dem som anländer till tillställningen (LS 23 §).

- förbjuda innehav av rusmedel (LS 23 §, tillställningens arrangör har samma rätt)
- för att skada på hälsa, egendom eller miljön skall kunna förhindras eller olägenhet för miljön skall kunna begränsas (t.ex.)
 - anmälningar till miljöskyddsmyndigheterna; buller, livsmedel, toalettutrymmen
 - anmälningar till räddningsmyndigheterna; räddningsplan, tillfälliga konstruktioner, öppen eld
 - avgränsning av föreställnings-, tävlings- och aktivitetsområden från allmänheten och andra som använder området
- för att utomståendes rättigheter ska kunna tryggas (t.ex.)
 - tecknande av ansvarsförsäkring (LS 16 §)
- för att trafiken ska flyta smidigt (t.ex.)
 - avtal om trafikarrangemang, utseende av trafikledare.

Polisen kan utfärda anvisningar skriftligt (i regel i förväg i det separat beslut som ges om tillställningen) eller muntligt (i regel av en polisman på platsen för tillställningen).

12.7 Straffbestämmelser

Sammankomstförseelse (LS 26 §) → böter

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1. försummar sin skyldighet att anmäla en allmän sammankomst och en offentlig tillställning till polisen och därigenom orsakar avsevärd fara för allmän ordning och säkerhet,
2. ordnar en offentlig tillställning i strid med förbud som polisen har meddelat med stöd av 15 §,
3. väsentligt bryter mot föreskrifter som polisen har meddelat med stöd av 10, 16 eller 20 §,
4. väsentligt försummar arrangörens eller ordförandens skyldigheter eller
5. bryter mot förbudet i 23 § 1 mom. eller förbud som meddelats med stöd av 3 mom. (innehav av farliga föremål och ämnen samt alkohol),

Bestämmelser om straff för diskriminering vid anordnande av ett allmänt möte eller en offentlig tillställning finns i 11 kap. 11 § i strafflagen (39/1889).

Om straff för kränkning av politisk handlingsfrihet bestäms i 14 kap. 5 § i strafflagen och om straff för hindrande av möte i 14 kap. 6 § i strafflagen.

Bestämmelser om straff för olaglig maskering finns i 17 kap. 13 a § i strafflagen.

13. INKVARTERINGS- OCH FÖRPLÄGNADSRÖRELSER

13.1 Lagar som gäller inkvarterings- och förplägnadsrörelser

Lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (IFL, 308/2006).

Lagen om privata säkerhetstjänster (LPST, 1085/2015) reglerar utseendet av ordningsvakter för inkvarterings- och förplägnadsrörelser.

När det gäller ordnande av offentliga tillställningar i inkvarterings- och förplägnadsrörelser tillämpas lagen om sammankomster (530/1999), om tillställningen inte hör till rörelsens normala verksamhet (IFL 1 § 4 mom.).

- Normal verksamhet i en restaurang är bl.a. olika framträdanden (musik, dans etc.), karaoke.
-

13.2 Inkvarteringsverksamhet

Med inkvarteringsverksamhet avses yrkesmässigt tillhandahållande av möblerade rum eller andra inkvarteringslokaler för kunder som behöver tillfällig inkvartering (IFL 1 §).

- bl.a. hotell, vandrarhem, semestercentrum

En utövare av inkvarteringsverksamhet ansvarar för att det görs en anmälan om resanden (resandeanmälan). För resande som deltar i en gruppresa kan det göras gemensam resandeanmälan (IFL 6 §).

- Polisen har rätt att få uppgifter om resande av utövare av inkvarteringsverksamhet (IFL 8 §).

Utövaren av inkvarteringsverksamheten kan utse eller polisinrättningen på den ort där inkvarteringsrörelsen är belägen kan ålägga verksamhetsutövaren att utse ordningsvakter för inkvarteringsrörelsen eller dess omedelbara närhet (LPST 26 §).

13.3 Förplägnadsverksamhet

Med förplägnadsverksamhet avses yrkesmässig servering av mat eller dryck till allmänheten för att avnjutas i en sådan livsmedelslokal som avses i livsmedelslagen (23/2006) (IFL 1 §).

- bl.a. restaurang, bar, café, lunchrestaurang

13.3.1 Öppettider

Restaurangerna får fritt bestämma sina öppettider.

Utövaren av förplägnadsverksamheten kan utse eller polisinrättningen på den ort där förplägnadsrörelsen är belägen kan ålägga verksamhetsutövaren att utse ordningsvakter för förplägnadsrörelsen eller dess omedelbara närhet. (LPST 26 §)

- Förplägnadsrörelsens omedelbara närhet
- o Trottoaren framför restaurangen, i fråga om kunder som anländer till och lämnar restaurangen.

13.3.4 Val av kunder

En utövare av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och rörelsens personal har rätt att vägra en person tillträde till rörelsen (IFL 5 §),

- om det finns grundad anledning till detta av skäl som hänför sig till upprätthållandet av ordningen eller
- rörelsens verksamhetsidé.

Verksamhetsutövaren och rörelsens personal har också rätt att vägra servera en kund mat eller dryck och vid behov avlägsna honom eller henne, om han eller hon stör andra kunder eller annars orsakar störningar i rörelsen eller inte uppfyller de villkor som ställts för tillträde.

Orsaker med anknytning till upprätthållandet av ordningen

- Personen har tidigare förorsakat ordningsstörningar i restaurangen samt andra orsaker vid händelsetidpunkten som påverkar helhetsbedömningen.

Orsaker med anknytning till rörelsens verksamhetsidé

- En förplägnadsrörelse kan ställa krav på sina kunder i fråga om t.ex. klädsel.

Orsaker med anknytning till servering av alkohol (alkohollagen)

En kund som är uppenbart berusad ska vägras tillträde till serveringsstället. Om en kund på serveringsstället är uppenbart berusad, ska han eller hon avlägsnas från serveringsstället (AlkoholL 36 §).

- o Begreppet berusad person definieras inte närmare. En berusad person kan dock beskrivas som en person vars funktionsförmåga är klart nedsatt på grund av rusningsmedel:

- rörelserna är vinglande, talet är sluddrigt/otydligt, reaktionsförmågan och iakttagelseförmågan är tydligt nedsatt.

Kännetecknen för en uppenbart berusad person bedöms alltid i sitt sammanhang. Vid bedömning av graden av berusning bör alltid beaktas att tecken som verkar visa på berusning kan bero på en sjukdom eller en funktionsnedsättning. Tillämpning av kännetecknen får inte leda till diskriminering på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. (Regionförvaltningsverkets anvisning 4/2018)

14. Utskänkning av och detaljhandel med alkoholdrycker

14.1 Detaljhandelsställe för alkoholdrycker

Med detaljhandel med alkoholdrycker avses försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren. (AlkohL 3 §)

Detaljhandel med alkoholdrycker får bedrivas endast så att dryckerna överläts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe. En innehavare av detaljhandelstillstånd får bara sälja alkoholdrycker som avses i tillståndet.

Alkoholdrycker får inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet förfogar över och inte heller i detta områdes omedelbara närhet. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkoholdrycker. (AlkohL 35 §)

Med alkoholdrycker enligt ett detaljhandelstillstånd som innehåller mera än 2,8 % alkohol är detaljhandel tillåten endast mellan klockan 9 och 21 (AlkohL 17 § ja 42 §).

14.2 Serveringsställe för alkoholdrycker

Med servering av alkoholdrycker avses försäljning av alkoholdrycker för förtäring i lokaler som försäljaren kontrollerar eller under övervakning som ordnas av försäljaren. (AlkohL 3 §)

Alkoholdrycker får serveras endast genom att dryckerna överläts till kunden för förtäring på ett godkänt serveringsområde. Serveringsområdet för alkoholdrycker ska avgränsas eller märkas ut på ett tydligt sätt, om dess gränser inte annars klart kan urskiljas.

På serveringsområdet får det förtäras endast sådana alkoholdrycker som sålts av innehavaren av serveringstillståndet. De alkoholdrycker som serveras får inte föras bort från serveringsområdet eller förtäras utanför området. Tillståndsmyndigheten kan när den godkänner serveringsområdet tillåta att kunderna för alkoholdrycker från ett av serveringsställets serveringsområden till ett annat på ett sätt som godkänns i tillståndshavarens i 56 § avsedda plan för egenkontroll.

En kund som är uppenbart berusad ska vägras tillträde till serveringsstället. Om en kund på serveringsstället är uppenbart berusad, ska han eller hon avlägsnas från serveringsstället. (AlkohL 36 §)

14.3 Detaljhandels- och serveringsförbud

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent alkohol förutsätter tillstånd, och detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller mer än 5,5 volymprocent alkohol omfattas av alkoholbolagets ensamrätt.

Fasta alkoholpreparat som innehåller högst 2,8 viktprocent etylalkohol, till exempel chokladpraliner eller glass, får säljas fritt. Detaljhandel med samt servering och marknadsföring av starkare preparat regleras av bestämmelserna i alkohollagen om alkoholdrycker, och gäller till exempel åldersgränser.

Alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt inom detaljhandel eller genom servering överlåtas:

- 1) till personer som inte har fyllt 18 år,*
- 2) till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande,*
- 3) om det finns grundad anledning att befara att alkoholdrycker överlåts eller förmedlas olovligen.*

Med avvikelse från 1 mom. 1 punkten får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel till personer som inte har fyllt 20 år.

Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe (AlkohL 37 §).

Den som säljer alkoholdrycker och deltar i övervakningen av detaljhandel eller servering får i sitt uppdrag inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel (AlkohL 38 §).

Det är alltid förbjudet att servera och förtära kundens egna alkoholdrycker på ett serveringsställe. Vid privata evenemang som anordnas på restaurang, såsom bröllop, är det inte tillåtet att exempelvis som brudskål förtära champagne som av kunden införts från utlandet. Endast alkoholdrycker som på laglig väg anskaffats för servering är tillåtna.

14.4 Allmän övervakning

Innehavaren av detaljhandels- eller serveringstillstånd och dennes personal ska övervaka att förbudet och skyldigheterna enligt 35–38 § iakttas och svara för att ordningen upprätthålls på detaljhandels- eller serveringsstället.

Tillståndshavaren och dennes företrädare får avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad från en lokal som tillståndshavaren förfogar över. Tillståndshavaren eller dennes företrädare får ta ett kärl som har förts bort från serveringsområdet ifrån en person som har brutit mot ett förbud och förstöra den alkoholdryck som finns i kärlet (AlkohL 39 §).

Rörelseidkaren eller personalen har inte rätt att använda maktmedel till exempel för att hindra en person från att komma in eller avlägsna en person. Endast ordningsvakten har rätt att använda maktmedel.

14.5 Styrkande av ålder

Den som köper alkoholdrycker och den som vistas på ett serveringsområde är skyldig att på begäran, med ett fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet eller någon annan tillförlitlig fotoförsedd handling som utfärdats av en myndighet, styrka sin ålder för den personal som övervakar detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn över att denna lag iakttas (AlkohL 40 §).

En sådan handling kan exempelvis vara ett resedokument för flykting eller ett främlingspass. Även Trafis digitala körkort är giltigt för styrkande av ålder. Dokument utfärdade av utländska myndig-

heter gäller likaså som dokument, om de inte verkar lätta att förfalska och om personens ålder framgår på ett tillförlitligt sätt Bestämmelsens syfte är inte att fastställa kundens identitet. Avgörande är att säkerställa kundens ålder (Regionförvaltningsverkets anvisning 4/2018).

Alkohollagen förbjuder inte minderåriga att vistas på ett serveringsställe. Tillståndshavaren kan emellertid fastställa en åldersgräns för serveringsstället.

Alkohollagen innehåller en F-18-bestämmelse om åskådarläktare. Som serveringsområde kan godkännas ett område på åskådarläktaren för idrotts-, motions-, musik- eller därmed jämförbar verksamhet, om läktarutrymmet är reserverat endast för personer som har fyllt 18 år. Till ett F-18-läktarutrymme får inte tillträde ges till minderåriga vid pågående servering (AlkohL 18 §).

14.6 Serveringstider

Servering av alkoholdrycker är tillåten mellan klockan 9 och 1.30. Serveringen får dock fortsätta till klockan 3 natten mot självständighetsdagen, nyårsdagen, första maj och midsommardagen.

Förtäring av serverade alkoholdrycker är tillåten i en timme efter det att serveringstiden gått ut. Serveringsstället behöver inte stängas då förtäringstiden upphör.

Efter att totalreformen av alkohollagen trädde i kraft den 1 mars 2018 tillämpas på det nu gällande tillståndet att förlänga serveringen till klockan halv tre eller halv fyra de bestämmelser som var i kraft då tillståndet beviljades, om tillståndshavaren inte lämnar den anmälan om förlängd tid som avses i 44 § (AlkohL 93 §).

14.7 Avvikelse från serveringstiden

Det är möjligt att fortsätta serveringen efter klockan 1.30 till högst klockan 4 utifrån en skriftlig anmälan till tillståndsmyndigheten (anmälan om förlängd tid). Anmälan ska lämnas till tillståndsmyndigheten minst tre veckor innan den förlängda tiden är planerad att införas. Anmälan ska innehålla uppgifter om längden på och tidpunkterna för den förlängda serveringstiden samt de uppgifter som behövs för bedömning av serveringsverksamhetens konsekvenser.

Serveringen får under den tid som nämns i 1 mom. fortsätta utomhus och serveringen får inledas tidigast klockan 7, om tillståndsmyndigheten beviljat tillstånd för detta (tillstånd till förlängd tid). Tillstånd får inte beviljas för ett utomhusområde, om serveringen kan leda till en sanitär olägenhet i boendemiljön. Tillstånd att påbörja servering tidigast klockan 7 får beviljas bara för frukostserveringen vid tillståndshavarens inkvarteringsställe. På ett serveringsområde som avses i 19 § 1 mom. får serveringen inte fortsätta efter klockan 1.30.

Tillståndsmyndigheten ska lämna in en anmälan om förlängd tid till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten för behandling enligt 15 § i hälsoskyddslagen (763/1994). Närmare bestämmelser om anmälan och de utredningar som ska fogas till den utfärdas genom förordning av statsrådet.

Bestämmelser om tillståndsmyndighetens rätt att meddela begränsningar och villkor som gäller ett serveringstillstånd finns i 22 § 2 mom. Tillståndsmyndigheten får förbjuda förlängning av serveringstiden, om hälsoskyddsmyndigheten konstaterar att det medför sådana sanitära olägenheter som avses i hälsoskyddslagen för dem som bor i närheten och olägenheterna inte kan förebyggas genom tillståndshavarens åtgärder, för vars genomförande skälig tid har reserverats efter det att olägenheterna meddelades.

Kommunen har, om förlängd serveringstid medför mer än ringa olägenhet för den allmänna ordningen och säkerheten, rätt att inom det område i kommunen som olägenheten berör förbjuda förlängning av serveringstid eller bestämma om begränsningar som gäller förlängd serveringstid. Kommunens beslut kan gälla alla veckodagar eller vissa veckodagar och det kan gälla tills vidare

eller för en viss tid. Beslutet träder i kraft tidigast sex månader från det att beslutet har vunnit laga kraft (AlkohL 44 §).

14.8 Övervakning av servering i vissa fall

Om serveringen fortsätter på serveringsstället efter klockan 1.30, ska tillståndshavaren för varje påbörjat hundratal kunder utse en ordningsvakt att övervaka ordningen och säkerheten på serveringsstället och i dess omedelbara närhet från klockan 1.30 till dess att kunderna slutar förtära alkohol drycker, om inte tillståndsmyndigheten bestämt annat (AlkohL 45 §).

Tillståndsmyndigheten kan sänka kravet enligt 1 mom. eller slopa kravet helt och hållet, om tillståndshavaren i anmälan om förlängd tid eller i en skriftlig ansökan framför att kravet är klart onödigt på grund av ställets verksamhetsidé eller av någon annan motsvarande orsak, eller med avvikelse från det som föreskrivs ovan kräva att det utses fler ordningsvakter, om det är nödvändigt på det sätt som avses i 22 § 2 mom.

Alkohol drycker får i de fall som avses i 19 § 2 mom. serveras trots 41 § 2 mom. och i inkvarteringsrum dessutom trots 36 § 2 och 3 mom. och 43 §, om mängden tillgängliga alkohol drycker har begränsats enligt antalet kunder och kraven på övervakning av serveringen. Närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkohol drycker utfärdas genom förordning av statsrådet (AlkohL 45 §).

14.9 Rätt att utföra inspektioner och få information

Tillsynsmyndigheterna får för tillsynen enligt denna lag inspektera tillståndshavarens lokaler, verksamhet och transporter av alkoholhaltiga ämnen samt granska tillståndshavarens dokument.

Företrädare för tillsynsmyndigheterna ska garanteras obehindrat tillträde till de lokaler och obehindrad tillgång till de dokument som övervakas samt rätt att lagra de uppgifter och utan ersättning få de prover som behövs för tillsynen. På inspektioner och granskning som gäller tillsynen tillämpas 39 § i förvaltningslagen.

Utrymmen som används för boende av permanent natur och inkvarteringsrum får inspekteras endast om det finns grundad anledning att misstänka att brott mot denna lag begåtts eller kommer att begås genom en gärning eller försummelse som är straffbar enligt lag och som kan leda till fängelse. Inspektionen ska vara nödvändig för utredning eller förhindrande av ett brott.

Tillståndshavaren ska på utsatta tider lämna tillsynsmyndigheterna de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över försäljningen och verksamheten i övrigt och för bedömning av verksamhetens risker. Närmare bestämmelser om hur anmälningar och upplysningar ska lämnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet (AlkohL 62 §).

14.10 Polisens förbud

Om personalen på ett detaljhandels- eller serveringsställe inte förmår upprätthålla ordningen på stället, om byggnadsföreskrifter, säkerhetsföreskrifter eller de villkor som gäller servering har överträtts på ett betydande sätt vad gäller antalet kundplatser eller om det krävs för att garantera allmän ordning och säkerhet i området kan polisen förbjuda detaljhandel eller servering för högst den pågående försäljnings- eller serveringstiden. Tillståndsmyndigheten ska underrättas om förbudet (AlkohL 67 §).

15. CAMPINGPLATSER OCH PASSAGERARFARTYG

15.1 Campingplatser

I 3 kap. i lagen om friluftsliv (606/1973) föreskrivs det om campingplatser. I 26 § i LPST föreskrivs det om rätten att utse ordningsvakter för en campingplats.

Med campingplats avses i lagen om friluftsliv ett område där man tillfälligt, vanligen på fritiden bor i campingstuga, tält, husvagn eller campingfordon och där det finns sammanlagt minst 25 campingstugor eller platser reserverade för tält, husvagnar eller campingfordon. Ett område med minst 10 campingstugor är dock alltid en campingplats (18 § i lagen om friluftsliv).

Den som driver en campingplats ansvarar för ordningen och säkerheten på campingplatsen och i dess omedelbara närhet (24 § i lagen om friluftsliv).

Den som driver en campingplats och personalen på campingplatsen har rätt att för att bevara ordningen på området eller med hänsyn till dess användningsändamål vägra en person tillträde till området och vid behov avlägsna en person från området (22 §).

- Detta berättigar dock inte till användning av maktmedel.

Ett område där över 100 personer skall inkvarteras högst 14 dygn i tält eller i husvagnar eller campingfordon som är på området högst denna tid är en tillfällig campingplats. På tillfälliga campingplatser tillämpas vad 19 och 24 § stadgar om campingplatser (25 § i lagen om friluftsliv).

15.1.1 Rätt att utse ordningsvakter

Ordningsvakter får utses av

dem som driver en campingplats för en campingplats som avses i lagen om friluftsliv (606/1973) (LPST 26 §).

En ordningsvakt kan också utses för den omedelbara närheten av en campingplats. En ordningsvakts tjänstgöringsområde får dock inte bli större än vad som är nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten.

Polisinrättningen på den ort där campingplatsen är belägen kan ålägga verksamhetsutövaren att utse ett tillräckligt antal ordningsvakter för området, om det för upprätthållandet av ordningen och säkerheten finns särskilda skäl för detta. (LPST 26 §)

15.1.2 Skydd för hemfriden

Hemfridsbrott SL 24:1 § (13.12.2013/879)

Den som obehörigen tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon tar sig in på en hemfridsskyddad plats eller gömmer sig eller stannar kvar på en sådan plats, eller stör någons hemfrid genom att föra oväsen eller kasta föremål eller på något annat motsvarande sätt, ska för hemfridsbrott dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

SL 24:11 § (9.6.2000/531) Definition

Hemfridsskyddade platser är bostäder, fritidsbostäder och övriga utrymmen som är avsedda för boende, såsom hotellrum, tält, husvagnar och fartyg som kan bebos, trappuppgångar i bostadshus samt gårdar som utgör de boendes privata område och de byggnader som är fast förbundna med sådana gårdar.

Hemfriden, som tillhör de grundläggande rättigheterna, åtnjuter särskilt skydd. Hemfriden omfattar bland annat inkvarteringsställen på en campingplats, t.ex. ett tält, en husbil eller en husvagn. Enligt ett beslut av riksdagens justitieombudsman från 2007 omfattas bilen i regel inte av hemfriden. Trots det bör tröskeln vara hög för att ingripa i t.ex. förtärande av alkohol i en bil. På ett område som skyddas av hemfriden kan en person inneha förbjudna föremål såsom eggvapen.

I fråga om upprätthållandet av säkerheten på campingplatser ska man också komma ihåg att en sådan räddningsplan som förutsätts i räddningslagen ska upprättas för campingplatser (statsrådets förordning 407/2011). På en campingplats ska det i händelse av en eldsvåda finnas lättillgänglig primärläckningsutrustning.

Bestämmelserna i lagen om sammankomster tillämpas inte på campingplatser, såvida det inte ordnas allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar, t.ex. danser, på campingplatsen. På inkvarterings- och förplägnadsrörelser som finns på en campingplats tillämpas den lag som gäller drivandet av dessa rörelser. På kiosker och affärer som finns på en campingplats tillämpas på motsvarande sätt de bestämmelser som meddelats om dessa.

15.2 Passagerarfartyg

passagerarfartyg: fartyg som används för handelssjöfart och medför fler än tolv passagerare (Lag om fartygs tekniska säkerhet och säker drift av fartyg 1686/2009)

Lagen om sjöarbetsavtal (17.6.2011/756), som trädde i kraft 01.08.2011, upphävde sjömanslagen (423/1978). I 13 kap. 18-19 § i lagen föreskrivs det om upprätthållande av ordning på ett passagerarfartyg.

I 15 kap. 4 § i sjölagen (674/1994) föreskrivs det om fartygspassagerarens förpliktelser.

I 26 § i LPST föreskrivs det om rätten att utse ordningsvakter för ett passagerarfartyg.

Lagen om sjöarbetsavtal, 13 kap. 18 § Upprätthållande av ordning

Befälhavaren och en person som bistår befälhavaren har rätt att använda sådana maktmedel som behövs för att upprätthålla ordningen på fartyget och som kan anses försvarliga med beaktande av hur farligt motståndet är och situationen i övrigt.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Lagen om sjöarbetsavtal, 13 kap. 19 § Rätt att hindra en person från att avlägsna sig från fartyget

Fartygets befälhavare får hindra en arbetstagare som på sannolika skäl misstänks för ett brott som begåtts ombord på fartyget från att avlägsna sig från fartyget, om det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst två år och det på grund av den misstänktes personliga förhållanden, antalet misstänkta brott eller brottens art eller andra motsvarande omständigheter finns skäl att misstänka att han eller hon flyr eller annars undviker förundersökning eller rättegång, och det inte är orimligt att hindra personen från att avlägsna sig med beaktande av ärendets art och den misstänktes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Sjölagen, 15 kap. 4 § Passagerarens förpliktelser

Passagerarna är skyldiga att iakttä föreskrifter om ordning och säkerhet under resan.

Bestämmelser om maktmedel finns i 13 kap. 18 och 19 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011). Det som nämns om arbetstagare i 19 § gäller även passagerare.

15.2.1 Rätt att utse en ordningsvakt för ett passagerarfartyg

Ordningsvakter får utses av

- 4) befälhavaren på ett fartyg för ett i 15 kap. i sjölagen (674/1994) avsett fartyg som befordrar passagerare (LPST 26 §).

En ordningsvakt kan också utses för den omedelbara närheten av ett fartyg. En ordningsvaks tjänstgöringsområde får dock inte bli större än vad som är nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten.

Passagerarfartygets befälhavare ansvarar för ordningen och säkerheten ombord på fartyget och i fartygets omedelbara närhet. För upprätthållande av ordningen på fartyget har befälhavaren och en person som bistår befälhavaren rätt att använda maktmedel, som med hänsyn till motståndets farlighet och med beaktande av situationen i övrigt kan anses försvarliga. Fartygets befälhavare kan också utse ordningsvakter för denna uppgift.

15.3 Universitet och yrkeshögskolor

I 26 § i LPST föreskrivs det om rätten att utse ordningsvakter för ett universitets eller en yrkeshögskolas verksamhetsställe.

Ordningsvakter får utses av

6) universitet eller yrkeshögskolor för ett i universitetslagen (558/2009) avsett universitets eller en i yrkeshögskolelagen (932/2014) avsedd yrkeshögskolas verksamhetsställe (LPST 26 §).

Begreppet verksamhetsställe definieras inte närmare i förarbetena till lagen. Den allmänna uppfattningen är att de byggnader vid ett universitet eller en yrkeshögskola där undervisning ges ska betraktas som verksamhetsställen. Då skulle bl.a. bostadsområden för studerande och campusområden lämnas utanför definitionen.

16. RÄTT ATT UTSE ORDNINGSVAKTER FÖR ANDRA OMRÅDEN OCH PLATSER

I kapitel 2.8 behandlades LPST 28 §, där det fastställs att polisnrättningen på den ort där ett område finns på ansökan kan bevilja tillstånd att utse ordningsvakter som ska bistå polisen eller gränsbevakningsväsendet

- 1) vid ett verksamhetsställe för hälso- och sjukvården, med undantag för skolhem och barnskyddsanstalter,
- 2) vid Folkpensionsanstaltens verksamhetsställen,
- 3) vid en arbets- och näringsbyrå,
- 4) i ett köpcentrum,
- 5) vid en trafikstation,
- 6) i en hamn,
- 7) på en flygplats eller
- 8) i kollektiva trafikmedel.
- 9) i förläggningar eller flyktingslussar som avses i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011)

Enskilda namn på platser i författningstexten beskriver inte som sådana hurdana platser det är fråga om. I följande kapitel presenteras de preciseringar som ingår i RP 22/2014.

16.1 Verksamhetsställe inom hälso- och sjukvården

Med ett verksamhetsställe inom hälso- och sjukvården i 1 mom. 1 punkten avses de verksamhetsenheter för hälso- och sjukvården och deras separata verksamhetsenheter

- som avses i
- 2 § 4 punkten i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992),
- statliga och kommunala inrättningar där ärenden som gäller
 - arbetskraftspolitiska,
 - studiepolitiska eller sociala förmåner behandlas samt
- de enheter för missbrukarvård
 - som avses i lagen om missbrukarvård
 - eller deras verksamhetsställen

med undantag av sådana enheter av anstaltsnatur som inte kan anses vara offentliga platser.

Skolhem och barnskyddsanstalter står utanför denna avgränsning, varmed ordningsvakter inte kan utses för sådana platser.

16.2 Folkpensionsanstaltens verksamhetsställe

Med Folkpensionsanstaltens verksamhetsställen i 1 mom. 2 punkten avses

- sådana verksamhetsställen som Folkpensionsanstalten använder för kundbetjäning.

16.3 Arbets- och näringsbyrå

Den arbets- och näringsbyrå som avses i 1 mom. 3 punkten är ny som begrepp såtillvida, att motsvarande begrepp i ordningslagen är arbetskrafts- och näringsbyrå. Bestämmelsen motsvarar nuvarande terminologi och med arbets- och näringsbyrå avses

- de verksamhetsställen för arbets- och näringsbyråerna som avses i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna (897/2009).

16.4 Köpcentrum

Det köpcentrum som avses i 1 mom. 4 punkten har inte definierats i ordningslagen. I praktiken har detta dock inte medfört några oklarheter.

Med köpcentrum avses i denna lag dock

- en koncentration av butiker för detaljhandel och andra affärslokaler som omfattar minst en fastighet.

16.5 Trafikstation

Med trafikstation i 1 mom. 5 punkten avses fortfarande

- stationsområden avsedda för kollektivtrafikens fordon
 - inklusive fastigheter,
 - plattformar samt
 - andra liknande områden som utgör en fast del av trafikstationen.

16.6 Hamn

Med hamn i 6 punkten avses

- de hamnskyddsområden och hamnanläggningar som avses i 2 § 1 mom. 9 och 10 punkten i lagen om sjöfartskydd på vissa fartyg
 - och i hamnar som betjänar dem
 - och om tillsyn över skyddet.

16.7 Flygplats

Med flygplats i 1 mom. 7 punkten avses

- en sådan flygplats som definieras i 81 § 1 mom. i luftfartslagen (1194/2009).

16.8 Kollektivt trafikmedel

Ett kollektivt trafikmedel enligt 1 mom. 8 punkten

- kan vara
 - en buss,
 - ett tåg,
 - en spårvagn.
 - ett metrotåg samt
 - ett passagerarfartyg i inrikestrafik som används i linje- eller köptrafik eller övrig regelbunden persontrafik.

16.9 Förläggning och flyktingsluss

Med förläggning och flyktingsluss i 1 mom. 9 punkten avses följande:

Mer förläggning avses en plats där personer som söker internationellt skydd eller får tillfälligt skydd inkvarteras och där det ordnas mottagningstjänster för personer som söker internationellt skydd eller får tillfälligt skydd.

- I det aktuella lagrummet konstateras det separat att grupphem och enheter för stödboende som är avsedda för barn också är förläggningar.

Med flyktingsluss avses för sin del en plats där utlänningar som avses i 109 eller 133 § i utlänningslagen (301/2004) inkvarteras och där mottagningstjänster ordnas för dem.

17. PLANER OCH INSTRUKTIONER

17.1 Räddningsplan

I upprätthållandet av ordningen och säkerheten på ett område eller en viss plats ingår också skyldigheten att göra upp de olika planer som förutsätts i lagstiftningen. En sådan central plan är den i räddningslagen föreskrivna räddningsplanen. En räddningsplan ska göras upp för bland annat sådana inkvarteringsrörelser som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006), sådana campingplatser och tillfälliga campingplatser som avses i lagen om friluftsliv (606/1973), idrotts- och utställningshallar, teatrar, mässområden, motorsportbanor, nöjesparker och samlingsplatser som motsvarar de ovan nämnda samt köpcentrum, motsvarande lokaler och butiker som omfattar över 400 kvadratmeter. En räddningsplan ska också göras upp för restauranger och motsvarande lokaler med över 50 kundplatser.

En räddningsplan ska också göras upp för offentliga tillställningar och evenemang där minst 200 personer beräknas vara på plats samtidigt, öppen eld, fyrverkeripjäser eller andra pyrotekniska artiklar eller som specialeffekter brand- och explosionsfarliga kemikalier används på platsen, arrangemangen för utrymning av platsen avviker från det normala, eller evenemangets natur medför särskilda risker för människor.

Om det för samma objekt ska göras upp en säkerhets- eller beredskapsplan eller någon annan motsvarande plan med stöd av någon annan lag än räddningslagen, behöver ingen räddningsplan göras upp. Då kan de uppgifter som motsvarar uppgifterna i räddningsplanen inkluderas i den plan som görs upp med stöd av någon annan lag.

Räddningsplanen ska innehålla en redogörelse för bland annat de risksituationer som kan förutses och deras konsekvenser, åtgärder för att förhindra risksituationer, utrymnings- och skyddsmöjligheterna samt arrangemang för släckning och räddningsuppdrag. Räddningsplanen ska också redogöra för säkerhetspersonalen och hur den har reserverats och utbildats för uppgifterna samt hur den övriga personalen eller invånarna har insatts i sina uppgifter. I räddningsplanen ska avvikande användning av objektet beaktas vid behov.

Räddningsplanen ska hållas uppdaterad och nödvändig information om den ska ges till invånare och anställda i byggnaden eller objektet i fråga samt till andra som är skyldiga att delta i verkställigheten av räddningsplanen. Räddningsplanen eller en sammanfattning av den ska lämnas till den lokala räddningsmyndigheten enligt räddningsmyndighetens anvisningar.

Om det för samma objekt ska göras upp en säkerhets- eller beredskapsplan eller någon annan motsvarande plan med stöd av någon annan lag än räddningslagen eller enligt föreskrifter av en behörig myndighet, behöver ingen separat räddningsplan göras upp, utan motsvarande uppgifter kan tas in i den andra plan som nämns ovan. Detta ska nämnas i planen.

17.2 Räddningsplan för en offentlig tillställning

En räddningsplan för offentliga tillställningar enligt 16 § i räddningslagen ska göras upp för sådana offentliga tillställningar och evenemang där

- 1) minst 200 personer beräknas vara på plats samtidigt,
- 2) öppen eld, fyrverkeripjäser eller andra pyrotekniska artiklar eller som specialeffekter brand- och explosionsfarliga kemikalier används på platsen,
- 3) arrangemangen för utrymning av platsen avviker från det normala, eller
- 4) evenemangets natur medför särskilda risker för människor.

Om det för samma offentliga tillställning eller evenemang ska göras upp en säkerhets- eller beredskapsplan eller någon annan motsvarande plan med stöd av någon annan lag än räddningslagen eller enligt föreskrifter av en behörig myndighet, behöver ingen separat räddningsplan för den offentliga tillställningen göras upp, utan de uppgifter om innehållet i planen som anges i 16 § 2 mom. i räddningslagen kan tas in i den andra plan som nämns ovan. Detta ska nämnas i planen. Räddningsverket ska ge råd om utarbetandet av räddningsplaner för offentliga tillställningar.

17.3 Instruktioner

En innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska ha allmänna skriftliga anvisningar med vars hjälp en väktare eller ordningsvakt kan utföra sina bevaknings- och ordningsövervakningsuppgifter på ett behörigt och tryggt sätt (instruktioner). Om förhållandena på bevakningsområdet eller ordningsvaktens tjänstgöringsområde eller i fråga om bevakningsobjektet kräver det, ska innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen dessutom ha särskilda instruktioner för respektive bevakningsområde eller tjänstgöringsområde.

Innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska hålla instruktionerna framlagda på sina verksamhetsställen samt vid behov på sina bevakningsområden och tjänstgöringsområden så att de väktare och ordningsvakter som instruktionerna gäller har möjlighet att ta del av dem. (LPST 82 §)

I 82 § i LPST föreskrivs det om allmänna eller särskilda instruktioner.

En innehavare av näringstillstånd för säkerhetsbranschen är skyldig att upprätta instruktioner också för alla ordningsvaktsuppgifter.

Enligt paragrafens 1 mom. är sådana skriftliga anvisningar med vars hjälp en väktare eller ordningsvakt kan utföra sina bevaknings- och ordningsövervakningsuppgifter på ett behörigt och tryggt sätt alltid obligatoriska.

Anvisningarna gäller alla uppgifter som utförs av en väktare eller ordningsvakt. För att det ska vara möjligt att utföra en uppgift på ett behörigt och tryggt sätt, ska instruktionerna åtminstone omfatta frågor i anslutning till

- befogenheter och

- legitima grunder,
- de grundläggande fri- och rättigheterna för dem som blir föremål för åtgärder samt
- säkerheten i arbetet.

Innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen ska ha särskilda instruktioner för respektive bevakningsområde eller bevakningsobjekt om förhållandena kräver det.

Skyldigheten att göra upp sådana instruktioner kan t.ex. bero på särskilda risker som är förknippade med farliga ämnen som förvaras vid objektet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det att instruktionerna ska hållas framlagda.

För att väktarna och ordningsvakterna ska ha möjlighet att sätta sig in i instruktionerna ska de alltid hållas framlagda på de verksamhetsställen som innehavaren av näringstillstånd för säkerhetsbranschen har.

I många fall utför väktarna och ordningsvakterna dock sitt arbete någon annanstans än på dessa verksamhetsställen.

Därför föreskrivs det att instruktionerna vid behov också ska hållas framlagda vid bevakningsområdena och ordningsvakternas tjänstgöringsområden.

Varje väktare och ordningsvakt som instruktionerna gäller ska ha en faktisk möjlighet att sätta sig in i dem.

Utgångspunkten är att de allmänna instruktionerna gäller alla väktare eller ordningsvakter.

Däremot kan de särskilda instruktionerna för ett bevakningsområde eller tjänstgöringsområde gälla t.ex. sekretessbelagda uppgifter om områdets säkerhet.

Därför ska bara de väktare och ordningsvakter som instruktionerna gäller garanteras möjlighet att sätta sig in i dem.

18. NÖDSITUATIONER

Nedan presenteras instruktioner vilka syftar till att säkerställa att den som gör en nödanmälan handlar på rätt sätt och uppger allt som har väsentlig anknytning till det inträffade till den som tar emot anmälan. Situationen kan t.ex. gälla ett misstänkt brott, en sjukdomsattack, eldsvåda, olyckshändelse, olycka eller en annan motsvarande situation eller händelse.

18.1 Nödanmälan

Ring nödnumret 112.

Huvudregel: svara på de frågor som ställs till dig, den som tar emot samtalet ställer alla nödvändiga frågor.

Följ de anvisningar som jourhavande vid nödcentralen ger. Kom ihåg att ringa nödcentralen på nytt om situationen förändras. Avsluta samtalet först när du får tillåtelse till det.

Avbryt inte samtalet innan nödcentralen svarar! Det kan vara rusning vid nödcentralen och genom att vänta i kön besvaras ditt samtal genast när en jourhavande blir ledig. Om du avbryter samtalet och ringer på nytt hamnar du sist i kön.

Efter att du har ringt nödcentralen ska du låta bli att använda telefonen, så att myndigheten omedelbart kan nå dig om det behövs.

Anmälarens uppgifter

Uppge ditt namn och dina kontaktuppgifter och berätta att du ringer i egenskap av ordningsvakt.

Nödcentralen ser ditt nummer så det behöver du inte uppge. Endast om anmälaren är anträffbar på något annat nummer än det som använts för att göra anmälan behöver telefonnumret uppges.

Uppgifter om händelsen

Uppgifter om händelseplatsen, kommun, adress och plats så exakt som möjligt.

Vad har hänt? En allmän beskrivning av händelsen.

Hur ser situationen ut för närvarande på händelseplatsen?

Är situationen akut? Det är dock nödcentralen som bedömer och fastställer hur brådskande hjälpen är.

Uppgifter om gärningsmannen

Uppgifter om hur gärningsmännen/offren kan nå (befinner de sig på platsen/har de avlägsnat sig etc.).

Platsen där gärningsmannen/-männen senast observerades samt riktningen i vilken gärningsmannen/-männen avlägsnade sig och på vilket sätt.

Gärningsmannens/-männens kännetecken: ålder, kön, längd, klädsel, hår, kroppsbyggnad, eventuella särskilda kännetecken.

Fordonets kännetecken: registreringsnummer, märke, modell, färg, särskilda kännetecken.

Gärningsmannens/-männens farlighet: beväpning, sinnesstämning, hot, berusningstillstånd.

Kom överens om på vilken plats polisen och räddningsmyndigheten samt ordningsvakten ska träffas

Mötesplatsen ska vara så entydig som möjligt och lätt att förstå även för en utomstående. Detta är viktigt bland annat eftersom platsen kan vara helt okänd för myndigheten.

Var själv på plats eller kom överens om att någon möter myndigheterna.

Kom ihåg

Lyssna noggrant till de anvisningar som ges och följ dem.

Håll dig lugn, eftersom hjälp ofta är på väg redan medan samtalet pågår.

Ordningsvaktens åtgärder

Myndigheterna ska alltid mötas av en person som känner till vad som inträffat och genast kan ge noggranna preliminära uppgifter om händelsen.

Ordna och säkra obehindrad passage för myndigheterna till händelseplatsen.

Följ efter gärningsmannen eller gärningsmännen och grip dem om det är möjligt. Ta dock inga onödiga risker som kan äventyra din egen eller förbipasserandes säkerhet!

Kom ihåg publikens säkerhet och din egen säkerhet i arbetet.

Försäkra dig om att de inblandade och eventuella vittnen blir kvar på händelseplatsen tills myndigheterna har anlänt. Om detta inte är möjligt ska du anteckna deras person- och kontaktuppgifter.

Försäkra dig om att händelseplatsen förblir orörd, om detta är av betydelse för utredningen av det inträffade.

Kom ihåg att det ingår i ordningsvaktens skyldigheter att vid behov vara vittne i fråga om omständigheter som ansluter sig till händelseförloppet. Anteckna därför huvudpunkterna med anknytning till händelsen och gå igenom vad som verkligen inträffade och vad du såg och hörde.

Kom ihåg att nödvändig första hjälpen och vård alltid går före polisens utredningsmässiga behov.

Kom redan på förhand överens om vem som kan utnyttjas som sakkunnig i en eventuell nödsituation.

Ta reda på om det finns en yrkeskunnig inom hälsobranschen, t.ex. en läkare eller sjukskötare, på händelseplatsen.

18.2 Eldsvåda

Största delen av eldsvådorna kan släckas om de upptäcks redan i ett tidigt skede och lämplig primärsläckningsutrustning finns tillgänglig för släckningen. Grundläggande utbildning i primärsläckningsfärdigheter ska tillhandahållas och färdigheterna ska därefter tränas regelbundet. Den lokala räddningsmyndigheten torde på begäran ordna utbildning och rådgivning.

Primärsläckningsutrustning är bland annat vattenslang eller handspruta, handsläckare, släckningsfilt eller vanlig filt eller matta, sand, snö och hink.

18.2.1 Åtgärder vid en eldsvåda

Rädda och varna andra

Behåll sinnesnärvaron och handla lugnt.
Rädda omedelbart personer som befinner sig i fara.

Släck

Försök släcka eldsvådan med primärsläckningsutrustningen så länge den ännu är under kontroll. Använd aldrig vatten för att släcka en brand i en elektrisk anordning eller brinnande fett.

Öva på att använda primärsläckningsutrustningen och läs redan i förväg bruksanvisningarna för utrustningen. Kontrollera alltid var primärsläckningsutrustningen finns. Släck alltid brandhärdar, men inte lågor eller rök.

Alarmera

Gör en nödanmälan till numret 112.
Kom ihåg att rök snabbt förorsakar medvetslöshet, så håll dig borta från röken.

Begränsa

Stäng fönster och dörrar för att förhindra att elden sprids.

Vägle

Vägledd räddningspersonalen till platsen.

19. INSTRUKTIONER FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

19.1 Före tillställningen

De som bor i omgivningen ska i regel redan i förväg informeras om att tillställningen kommer att ordnas. Detta ingår i en professionell och vederbörlig verksamhet.

I samband med att mer omfattande tillställningar ordnas ska ordningsvakten alltid redan i förväg bekanta sig med tillställningsplatsen och sitt eget tjänstgöringsområde där. I detta sammanhang ska man komma överens om de verksamhetslinjer och verksamhetsprinciper som ska följas samt göra upp förhandsplaner för eventuella överraskande situationer. Samtidigt ska varje ordningsvakt informeras om tillgängliga räddningsvägar, räddningspersonal och räddningsutrustning samt platser där första hjälpen ges. På samma gång ska man också utarbeta lagstiftningsbaserade enhetliga verksamhetsriktlinjer för den praktiska verksamheten. Det kan t.ex. gälla ett enhetligt tillvägagångssätt i fråga om personer som vägras tillträde till tjänstgöringsområdet, avlägsnas därifrån eller gripas.

Vid tillställningen kan en ledningscentral upprättas, som beroende på tillställningen även kan vara den plats dit gripna personer förs. Vid större tillställningar ska det finnas särskilda lokaler för båda dessa ändamål. Båda lokalerna ska alltid vara lätta att hitta och vara placerade i närheten av den färdväg som används. Samtidigt ska man utreda var man ska förvara förbjudna föremål eller rusmedel som personer som anlant till tillställningen har lämnat för förvaring eller som frantagits någon. Förvaringsplatsen ska vara låst eller noggrant bevakad.

Ordningsvakten ska också bekanta sig med den plats där gripna tillfälligt förvaras, om det har ansetts nödvändigt att en sådan plats upprättas för tillställningen. Samtidigt ska man repetera föreskrifterna för de förfaranden som ska tillämpas i fråga om platsen och användningen av den. I anslutning till det sistnämnda bör man alltid minnas att det ska finnas ett uttryckligt godkännande av polisen för att upprätta en förvaringsplats.

Man bör också bekanta sig med eventuella beslut och föreskrifter som polisen utfärdar om ordnandet av tillställningen, så att ordningsvakterna känner till deras centrala innehåll. Denna åtgärd har också central betydelse för ordningsvaktens eget rättsskydd.

Att dela ut skriftliga och tillställningsspecifika säkerhetsanvisningar till tillställningens säkerhetspersonal kan också anses vara god praxis. Detta ska tillställningens arrangör sköta.

Ordningsvakternas placering på tjänstgöringsområdet ska också bestämmas i förväg. Denna åtgärd kan visserligen ha vidtagits redan tidigare, och behöver i så fall inte göras på nytt. Samtidigt ska ordningsvakternas förman (den säkerhetsansvariga) och eventuella chefer för avsnitt, tjänstgöringsområden eller motsvarande presenteras.

Om aktörer som stöder eller kompletterar det huvudsakliga programmet (bl.a. förplägnadsrörelser eller tillfällig försäljning av alkoholdrycker, annan försäljningsverksamhet, förströelsespel eller spelautomater) kommer att delta i tillställningen, ska arrangören och ordningsvakten reda ut vilka eventuella ordnings- och säkerhetshot detta kan ge upphov till. Ofta har arrangörer av sådan sidoverksamhet också med sig egen säkerhetspersonal. Tillsammans med dem ska man utarbeta enhetliga verksamhetsmodeller och tydliga ansvarsgränser.

Före tillställningen ska man också bekanta sig med de trafikarrangemang som vidtagits med tanke på tillställningen. Vid behov ska man placera ut skyltar och trafikmärken med anknytning till trafikarrangemangen i enlighet med polisens och väghållarens föreskrifter.

Man ska också se till att ordningsvakterna har tillgång till kommunikationsutrustning som är tillräcklig i fråga om både mängden och kvaliteten. Endast i sällsynta fall kan mobiltelefoner i tillräcklig utsträckning ersätta radiotelefoner med tanke på fördelarna och säkerhetssynvinklarna.

En tillräcklig matförsörjning ska planeras och genomföras för ordningsvakterna. Vid tillställningar som pågår längre ska ordningsvakterna också ha möjlighet att få en varm måltid. För ordningsvakternas egendom, klädombyten och andra föremål ska ett utrymme med lås eller ett bevakat utrymme reserveras.

19.2 Dagen för tillställningen

Anmäl dig vid den överenskomna eller angivna tidpunkten hos arrangören av tillställningen eller ordningsvakternas förman. Var i gott skick, iklädd lämplig arbetsdräkt och försedd med lämplig utrustning (t.ex. ficklampa, telefon etc.).

Du får inte vara påverkad av rusmedel, ha baksmälla eller vara oskäligt trött.

Din arbetsdräkt ska vara sådan att du kan arbeta effektivt även i obekväma väderförhållanden. Vid lagidrottsevenemang ska du undvika att klä dig i någondera lagets supporterdräkt eller en dräkt som påminner mycket om dessa.

Kom också ihåg att ta med dig igenkänningstecknet för ordningsvakter (bricka eller väst) och ordningsvaktskortet eller en kopia av det beslut om godkännande som polisen utfärdat samt ditt identitetsbevis.

Utrusta dig med vederbörliga igenkänningstecken och arbetsredskap genast när du anländer till ditt tjänstgöringsområde.

Kontrollera dessutom:

- innehållet i de föreskrifter som ingår i polisens beslut och deras inverkan på dina uppgifter,
- att eventuella trafikmärken och skyltar är på plats,
- utrustningen i ditt verksamhetsavsnitt, allmänna utrymmen, utrymnings- och gångvägar,
- primärläckningsutrustning samt att den och nödutgångarna är utmärkta,

- att tillfälliga konstruktioner, kabeldragningar etc. har genomförts och skyddats så att ingen kan skada sig på dem,
- att tillställningens toalettutrymmen fungerar.

Kom ihåg att även de preliminära åtgärderna för att motverka halka (sandning, avspärning av ett område) kan vara din uppgift.

Försäkra dig om att den kommunikationsutrustning du eventuellt använder fungerar. Se även till att bland annat batterierna laddas och att de vid behov byts ut.

Om du tjänstgör i uppgifter som omfattar övervakningen av de personer som anländer till tillställningen, bekanta dig i god tid med den väg de kommer in. Se vid behov till att övervakningen av ankomsten börjar på tillräckligt långt avstånd så att personer som äventyrar ordningen och säkerheten vid tillställningen kan gallras ut i god tid.

Kom överens med övriga ordningsvakter om de omständigheter som ansluter sig till säkerheten, bland annat om givande och erhållande av bistånd.

Kom överens med ledningscentralen och chefen för avsnittet om hur kontakt skall hållas.

Ta reda på tidpunkterna för dina raster samt vem som är din ställföreträdare.

Var omsorgsfull och noggrann och följ de tider som överenskommits.

19.3 Under tillställningen

- Var ett exempel på god ordning och säkerhet.
- Följ reglerna!
- Var en utåtriktad och förtroendeingivande tjänare av allmänheten.
- Provocera inte, utan lugna ned.
- Bevara fattningen, men var ändå strängt flexibel.
- Om du dirigerar trafiken, håll då dina rörelser lugna och tydliga så att de tecken du ger förstås på rätt sätt.
- Iaktta publiken och omgivningen (inte främst programmet) för att uppmärksamma eventuella störningar och faror på förhand samt för att kunna gripa eventuella gärningsmän.
- Ingrip snabbt och tillräckligt tidigt för att förhindra att eventuella störningar av ordningen utvidgas.
- Se inte mellan fingrarna i fråga om brott och förseelser utan ingrip om så krävs även vid mindre förseelser.
- Underrätta omedelbart arrangören om du uppmärksammar faktorer som äventyrar säkerheten. Om de är allvarliga, vidta då samtidigt säkringsåtgärder såsom alarmering av räddningsmyndigheter och polis och utrymning av den publik som finns på platsen.
- Var beredd att inleda åtgärder för att avbryta tillställningen om lindrigare medel inte är tillräckliga.
- För hittegods till den plats som särskilt överenskommits och skriv upp kontaktuppgifterna till den som hittat egendomen.

- Rök endast under rasterna och endast på de platser som är reserverade för tobaksrökning, förutsatt att rökning överhuvudtaget är tillåten under tillställningen. Ordningstakten får inte förtära rusmedel under sitt arbetsskift. Det kan inte ens anses vara tillåtet att dricka öl i samband med måltider.
- Avlägsna dig inte från ditt tjänstgöringsområde och lämna inte din uppgift utan tillstånd av förmannen för avsnittet e.d.

19.4 Efter tillställningen

- Frige personer som eventuellt ännu hålls i förvar eller överlåt dem till polisen.
- Skicka anmälningarna om de personer som hållits i förvar till polisen.
- Led publiken som befinner sig i ditt avsnitt bort från platsen för tillställningen eller bort från ditt tjänstgöringsområde. Låt dem inte bli kvar i ditt tjänstgöringsområdes omedelbara närhet utan godtagbar orsak.
- Kontrollera att ingen blivit kvar i ditt tjänstgöringsområde. Granska även toalettutrymmena.
- Samla ihop hittegods och för det till den överenskomna platsen för att vidarebefordras till polisen eller hittegodsbyrån.
- Observera att det är fråga om inlämningsfynd på vilka minimivärdet för hittegods inte tillämpas (20 euro). Av denna anledning ska alla typer av egendom i regel överlämnas till polisen eller hittegodsbyrån. I fråga om inlämningsfynd får den som hittat egendomen inte rätt till den eller till hittelön.
- Överlåt till ägarna de lagliga ämnen och föremål som tagits i förvar med anledning av att det inte varit tillåtet att inneha dem under tillställningen.
- Överlåt de ämnen och föremål som otillåtet innehafts inklusive uppgifter om innehavaren till polisen.
- Stäng vid behov färdvägarnas dörrar och portar.
- Ta ner anvisningar och trafikmärken som använts vid dirigeringen av trafik.
- Anteckna dina iakttagelser om eventuell skadad egendom och underrätta arrangören om detta.
- Spara dina anteckningar en tid.
- Avlägsna dig inte från ditt tjänstgöringsområde innan du fått tillstånd till detta. Ordningstakterna avlägsnar sig först efter att den sista person som tillhört publiken har avlägsnat sig och de åtgärder som förutsätts verkställas efter att tillställningen har upphört har verkställts.

20. ATT BEMÖTA EN AGGRESSIV PERSON

20.1 Bakomliggande faktorer vid aggressivt beteende

Bemötande av en person som betar sig våldsamt eller aggressivt är idag ett problem som berör allt fler yrkesgrupper. I praktiken kan vi var som helst och när som helst påträffa personer som av olika orsaker betar sig våldsamt eller hotar bete sig våldsamt. I synnerhet inom säkerhetsbranschen, där uppgiften är att ingripa i ordningsstörningar, händer det ofta att man i utövandet av uppgiften möter personer som betar sig hotfullt. Därför är det bra om ordningsvakten känner till de bakomliggande faktorerna till våldsamt beteende och beteendets uttrycksformer samt förbereder sig på att hantera även våldsfenomen i sitt arbete.

Väldigt varierande orsaker och bakgrundsfaktorer kan ligga bakom aggressivt beteende. Det är sällan endast en enda situation eller händelse som förorsakar sådant beteende. Olika livssituationer och personliga egenskaper utgör en bakgrundskraft, en benägenhet, för våldsamt beteende. Stress eller frustration förorsakad av en motgång kan då utlösa en våldsam reaktion. Bakgrunden till våldet är ofta en anhopning av många svårigheter. Sådana, delvis samhällsrelaterade, bakgrundsfaktorer är marginalisering, arbetslöshet, ekonomiska svårigheter, relationsproblem och psykiska störningar. Missbruk av alkohol och andra rusmedel ökar risken för aggressivt beteende. Även normer inom en viss grupp av människor kan tillåta, till och med belöna, aggressivt beteende.

Alla reagerar dock inte våldsamt på problem och besvikelser. Aggressionsrisken ökar om personen har ett häftigt temperament och är hetlevrad, har asociala personlighetsstörningar, lider av förvirring förorsakad av rusmedel samt om irriterande och provocerande beteende förekommer hos de övriga parterna. Allvarliga störningar och våld förorsakas till största delen av unga män. Också stressfyllda omständigheter såsom köande, en omgivande människomassa, hunger, trötthet och nattetid ökar risken för våld. Berusningstillstånd leder dessutom till att individens och gruppens kontroll försämras ytterligare, vilket innebär att de aggressiva fenomenen ökar.

20.2 Identifiering av en aggressiv person

Våld framträder som många olika typer av beteende. Det är svårt att ingripa i planerat, kontrollerat våld, eftersom gärningsmannen då följer sin plan och det finns få synliga varningssignaler. Exempel på sådana våldshandlingar är de planerade massmord som har utförts i Finland under de senaste åren, till exempel skolskjutningar och familjemord. Även i samband med planerat våld har man upptäckt svaga signaler som också kan identifieras i förväg, förutsatt att det finns kapacitet att tolka signalerna. Sådana signaler är bl.a. vissa gemensamma bakgrundsfaktorer för skolskyttar, till exempel lindriga mentala störningar samt att skjutningsplanen har läckt till sociala medier en kort tid före händelsetidpunkten. Därför är det viktigt att man i det förebyggande arbetet fäster uppmärksamhet vid förändringar i ungas beteende och med låg tröskel vägleder dem att söka hjälp.

Reaktiv aggressivitet som uppstår i en viss situation framträder däremot som både verbal och icke verbal kommunikation. Ofta reagerar en person som upplever aggressiva känslor först icke verbalt. I takt med att nervositeten och stressen ökar, ökar också de verbala hoten såsom svordomar, förolämpningar riktade mot den andra parten och dödshot.

Icke verbal kommunikation har stor betydelse i umgänget mellan människor. Enligt undersökningar varierar den icke verbala kommunikationens inverkan beroende på situationen och kan som mest stå för 80 procent av kommunikationens totala inverkan. En ökning av aggressionsnivån visar sig icke verbalt på många sätt. Personen kan bli tyst och titta snett. Blicken blir vass och spänd, händerna knyter sig och kroppsställningen kan vara offensiv. Andra uppvisar nervösa rörelser. Tonfallet kan bli spänt och rösten kan höjas före ett angrepp. Även icke verbala reaktioner är individuella. Det lönar sig alltså för aktörer inom säkerhetsbranschen att lära sig att tolka många olika typer av reaktioner och lita på det helhetsintryck som uppstår om en kund eller kundgrupp. Man bör akta sig för alltför stereotypiska antaganden och styva verksamhetsmodeller.

20.3 Växelverkan

Situationen är dock ofta sådan att ordningsvakten med sin egen verksamhet, gott exempel och förhandlingsfärdigheter kan påverka situationens förlopp. Målet är alltid att använda den lindrigaste metoden och sträva efter att lugna ned situationen utan maktmedel.

I en situation som signalerar om våld ska en lägesbild upprättas. Först observerar ordningsvakten själv situationen eller får en anmälan om en störning. Lägesbilden är baserad på ordningsvaktens slutsatser om vad situationen gäller denna gång. Slutsatsen dras utifrån ordningsvaktens observationer. Ordningsvakten kommer ihåg tidigare erfarenheter samt verksamhetsanvisningar och -modeller, med stöd av vilka ordningsvakten börjar söka en lösning på situationen och inleder åtgärder. Verksamhetsmodellen revideras automatiskt om den inte fungerar eller om situationen förändras. Personen som är föremål för ordningsvaktens åtgärder reagerar på åtgärderna på sitt eget sätt och ordningsvakten gör en ny lägesbedömning och fattar verksamhetsbeslut på basis av personens reaktioner. Denna interaktiva kedja av åtgärder fortsätter tills situationen är löst. Ofta sker tolkningen av en situation och reaktionerna på den automatiskt. Med hjälp av utbildning strävar man efter att identifiera sitt eget tillvägagångssätt och göra det professionellt.

Endast i sällsynta fall är motparten så förvirrad att han eller hon inte alls lyssnar på lugnande instruktioner. I praktiken kan ordningsvakten i mycket stor utsträckning med sitt eget beteende påverka hur en situation framskrider och blir löst i ett enskilt fall. Ytterligheterna i fråga om tillvägagångssätt är genomtänkt och lugnande verksamhet eller provocerande, ogenomtänkt verksamhet som bidrar till våldsamt beteende.

I en situation där hot om aggressivitet förekommer har båda parternas verbala och icke verbala kommunikation en mycket stor inverkan på hur situationen framskrider. Man ska i all verksamhet sträva efter att göra en professionell bedömning av situationen och lugna de personer som är inblandade. Samtidigt ska man undvika att med sin egen verksamhet provocera en aggressionskänslig part.

20.4 Stresstålighet i en stressande situation

Hot om våld eller att bli utsatt för våld är ofta en kraftigt stressande situation för den som i sitt arbete befinner sig i en sådan situation. En kontrollerad och rationell lösning på situationen, som man har lärt sig bl.a. genom utbildning, fungerar därför inte alltid på planerat sätt i praktiken. Stresstålighet och stressreaktionernas karaktär är mycket individuella egenskaper som delvis grundar sig på medfött temperament. Genom utbildning och träning kan man dock påverka irritationströskeln, den punkt där stressreaktionerna börjar påverka och störa en god verksamhetsnivå.

Nedan beskrivs några av de mest typiska stressreaktionerna:

- snävare tänkande och omdömesförmåga
- förmågan att hantera situationen förloras delvis eller helt
- irrationell verksamhet i förhållande till situationen
- dålig förmåga att lyssna och ta emot information
- dålig flexibilitet och stereotypisk tillämpning av en enda tillägnad verksamhetsmodell
- anvisningar glöms bort
- nervositet och jäkt
- nervösa rörelser
- kontrollverksamhet, pillar på utrustningen
- höjer rösten, skriker, spänd röst
- rädsla, ångest, irritation och ilska är framträdande känslor
- lamslås, stelnar på sin plats
- undvikande beteende, till och med okontrollerad flykt
- skräck- och chockreaktioner: ropar, gråter, vandrar omkring, rusar iväg

Stressreaktionerna varierar från lindrig nervositet till kraftigt panikbeteende. Det är bra om en ordningsvakt känner till och på ett mångsidigt sätt kan tolka kundens, kollegans och sina egna stressreaktioner.

20.5 Man hinner inte alltid lugna ned

Ibland är en aggressiv kund i ett så kraftigt upprört tillstånd eller stört sinnestillstånd att det inte går att påverka honom eller henne genom att tala. Trots flera försök uppstår ingen interaktiv kontaktyta. Då är det dags för befallningar och maktmedel enligt ordningsvaktens befogenheter.

Om användning av maktmedel blir aktuellt i en situation, är det viktigt att agera målmedvetet och bestämt i enlighet med de anvisningar och den utbildning som har getts för situationen. När situationen är löst ska man också komma ihåg efterutredning och eftervård. Om situationen tillåter ska kunden informeras om på vilket sätt han eller hon har brutit mot lagen eller andra normer och samtidigt ska ordningsvakten motivera sina åtgärder. Om någon skadas i situationen, ska personen få första hjälpen och annan relevant vård omedelbart ordnas. Även ordningsvakten eller en annan aktör ska få bearbeta sina upplevelser och sin verksamhet i efterhand. Målet är att ingen som har varit delaktig i en exceptionellt svår situation ska lämna platsen utan vederbörlig efterföljande diskussion. Om en situation utvecklar sig till en maktmedelssituation är det förutom den ovan nämnda diskussionen viktigt att

komma ihåg att den person som varit föremål för användningen av maktmedel kan misstänkas för motstånd mot person som upprätthåller ordningen eller beroende på fallet till och med för ett allvarigare brott. Då bör polisen kallas till platsen. Det är särskilt viktigt att polisen anländer snabbt till platsen i fall där en kund har skadats i samband med användning av maktmedel.

21. RUSMEDEL

I det här avsnittet behandlas rusmedel som en ordningsvakt kan komma i kontakt med i sina uppgifter. De vanligaste substanserna är alkohol och tobak, men också narkotika, läkemedel eller andra ämnen som lämpar sig som rusmedel kan påträffas. Nedan ges en kort och allmän sammanfattning av rusmedel. Med beaktande av utbildningstillfället och målgruppen kan utbildaren utöka avsnittet efter behov genom att berätta mer om narkotika, alkoholserving och -tillsyn etc.

Lagen om sammankomster förbjuder inte innehav av rusmedel under allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Arrangören av tillställningen eller polisen kan dock enligt lagen om sammankomster förbjuda innehav av rusmedel i specifika fall. Begränsningarna i fråga om innehav och förtäring av rusmedel härstammar emellertid från annan lagstiftning. Till exempel är innehav av narkotika alltid förbjudet med stöd av både strafflagen och narkotikalagen (5 kap. 1 § i strafflagen, 5 § i narkotikalagen) och förtäring av egna alkoholdrycker är förbjudet under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster (85 § i AlkohL.). Man bör dock beakta att det under offentliga tillställningar på basis av tillståndet kan finnas skilt avgränsade serveringsområden, där det med beaktande av bestämmelserna i alkohollagen är tillåtet att förtära alkohol.

21.1 Alkohol

Definitioner (AlkohL 3 §)

Alkoholhaltigt ämne ett ämne eller en produkt som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol,

Alkoholdryck ett alkoholhaltigt ämne som är avsett att drickas och som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol,

Svag alkoholdryck en alkoholdryck som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol,

Stark alkoholdryck en alkoholdryck som innehåller mer än 22 volymprocent etylalkohol,

Sprit etylalkohol eller en sådan vattenlösning av etylalkohol som innehåller mer än 80 volymprocent etylalkohol,

Innehav av alkoholhaltiga ämnen

Alkoholdrycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade får inte innehas.

Den som är under 20 år får inte inneha starka alkoholdrycker. Den som är under 18 år får inte inneha svaga alkoholdrycker.

Sprit får innehas och transporteras endast av den som enligt denna lag har rätt att tillverka, importera, sälja eller använda sprit. (AlkohL 83 §)

I regel är det inte förbjudet att inneha lagliga alkoholdrycker till exempel under offentliga tillställningar. Beroende på tillställningen kan tillställningens arrangör eller polisen ändå förbjuda innehav av alkoholdrycker. Alkohollagen förbjuder emellertid förtäring av egna alkoholdrycker bl.a. under offentliga tillställningar och på restauranger.

Ordningslagen förbjuder i regel förtäring av alkohol på allmänna platser i tätorter. Ordningsvakten ska övervaka att dessa förbud följs i sitt tjänstgöringsområde. Om brott mot förbuden förekommer och råd eller uppmaningar inte fungerar, har ordningsvakten rätt att avlägsna alkoholdryckerna från sitt tjänstgöringsområde. Huvudregeln är att en avlägsnad alkoholdryck returneras till den person som fråntagits alkoholdrycken när personen lämnar området, om inga hinder för detta föreligger (minderårig person, olaglig dryck e.d.). Om en avlägsnad alkoholdryck inte kan återlämnas, ska fallet dokumenteras (vem tog alkoholdrycken, varför och av vem, vilken substans, mängd) och alkoholdrycken lämnas till polisen. En ordningsvakt har också rätt att bevisligen förstöra alkoholdrycken med kärl (AlkohL 86 § och LPST 47 §).

Tillstånd krävs för servering av alkoholdrycker under en offentlig tillställning. Noggrannare anvisningar framgår av tillståndet, men nedan anges några allmänna viktiga punkter som påverkar upprätthållandet av ordningen:

Alkoholdrycker får serveras endast genom att dryckerna överläts till kunden för förtäring på ett godkänt serveringsområde. Serveringsområdet för alkoholdrycker ska avgränsas eller märkas ut på ett tydligt sätt, om dess gränser inte annars klart kan urskiljas.

På serveringsområdet får det förtäras endast sådana alkoholdrycker som sålts av innehavaren av serveringstillståndet. De alkoholdrycker som serveras får inte föras bort från serveringsområdet eller förtäras utanför området. Tillståndsmyndigheten kan när den godkänner serveringsområdet tillåta att kunderna för alkoholdrycker från ett av serveringsställets serveringsområden till ett annat på ett sätt som godkänns i tillståndshavarens i 56 § avsedda plan för egenkontroll.

Alkoholdrycker, även starka alkoholdrycker, får serveras i serveringsområdet till personer som har fyllt 18 år.

En berusad person får inte ges tillträde till serveringsområdet.

En tydligt berusad person eller en person som betar sig störande ska avlägsnas från serveringsområdet.

21.2 Narkotika

I Finland avses med narkotika substanser som har definierats som narkotika i de författningar som gäller narkotika. Listan är lång och innehåller bl.a. många läkemedel. De vanligaste narkotikasubstanserna är marijuana, hasch, amfetamin och extacypiller. Mer sällsynta narkotiska ämnen som dock förekommer ofta i diskussioner är heroin, kokain och LSD. Dessutom förekommer derivat av dessa ämnen samt andra ämnen som används i berusningssyfte.

En ordningsvakt kan i sin uppgift stöta på narkotika och personer som är påverkade av narkotika. Kort sagt verkar en person som är påverkad av narkotika berusad, men luktar inte alkohol. Vissa ämnen är lugnande och vissa uppiggande, många gör personen oberäknelig och rastlös, även ängslig. Såväl alkohol som olika droger påverkar en person på olika sätt. När man har att göra med en påverkad person ska man alltid vara försiktig, eftersom personen kan reagera annorlunda än en nykter person.

Det är inte lätt att känna igen narkotika, eftersom de förekommer i fast form, som pulver, i vätskeform och blandade med andra mer bekanta ämnen. Om en ordningsvakt av motiverade orsaker misstänker att någon innehar narkotika eller ordningsvakten annars har hittat narkotika, ska polisen underrättas.

21.3 Läkemedel

Olika läkemedel som missbrukas lämpar sig för användning i berusningssyfte. Det finns många sådana preparat, både receptbelagda och fritt tillgängliga läkemedel. Produkterna i fråga är avsedda för behandling av sjukdomar och läkaren har fastställt en dos och en behandlingsanvisning som ska följas. Om dessa läkemedel används på ett sätt som avviker från ändamålet eller av en person som inte behöver dem, förändras effekten och följderna kan vara oväntade. Läkemedlen kan orsaka ett berusningstillstånd, men de kan också medföra en allvarlig hälsorisk och till och med leda till att personen avlider.

I ordningsvaktens tjänstgöringsområde kan det finnas personer som innehar läkemedel som också kan användas som rusmedel. En person som verkligen behöver sådana läkemedel har i regel inte med sig mer än den nödvändiga dosen och följer också de anvisningar som läkaren har utfärdat. Om någon innehar stora mängder läkemedel kan man misstänka missbruk eller försäljning. Om oklarheter förekommer lönar det sig att vända sig till polisen för fortsatt utredning.

21.4 Tobak

Ordningsvaktens uppgift omfattar också övervakning av tobaksrökning i tjänstgöringsområdet och till och med avlägsnande av en person som trots anvisningar och befallningar inte upphör med sådan rökning som strider mot reglerna. Brandsäkerheten är den viktigaste faktorn i övervakningen, men också trivseln för andra människor som deltar i tillställningen är viktig.

Tobaksrökningen regleras av tobakslagen. Man ska observera att det är förbjudet för personer som inte har fyllt 18 år att inneha tobaksprodukter. Det är dock inte förbjudet för personer under 18 år att röka, om tobaksrökning inte förbjuds separat i området i fråga. Förbudet mot tobaksrökning tillämpas också på de elcigaretter som används idag. Huvudregeln är att man under offentliga tillställningar endast får röka i områden som reserverats för rökning. Man ska ingripa i brott mot rökförbudet i enlighet med anvisningarna och bestämmelserna.

21.5 Andra substanser

Det finns många andra substanser som kan användas för att uppnå ett berusat tillstånd antingen genom att inhalera eller dricka dem. De vanligaste produkterna som kan åstadkomma berusning genom inhalering är bensin, vissa typer av lim, lack, målarfärger, rengöringsmedel och gaser. Många tvättmedel samt rakvatten och parfymer innehåller alkohol som man kan bli berusad av att dricka. Dessa produkter är avsedda för helt andra användningsändamål och kan vara ytterst skadliga för kroppen om de dricks eller inhaleras. Om en ordningsvakt i sitt tjänstgöringsområde upptäcker en person som har förtärt sådana produkter, bör personen undersökas av hälsovårdspersonal.

22. ORDNINGSLAGEN

Syftet med ordningslagen är att främja allmän ordning och säkerhet på allmänna platser.

Ordningslagen förbjuder sådana aktiviteter och förfaranden som enligt den allmänna uppfattningen stör den allmänna ordningen eller äventyrar säkerheten. Gärningar som betraktas som allvarligare är dock straffbara enligt strafflagen. En grov indelning kan anses vara att gärningar som nämns i strafflagen är brott och gärningar som nämns i ordningslagen är förseelser. En ordningsvakt ska i sina åtgärder beakta även paragraferna i lagen, eftersom de gäller i tjänstgöringsområdet.

Det här avsnittet innehåller utdrag ur ordningslagen till de delar som har en väsentlig inverkan på ordningsvaktens verksamhet, men det är bra om ordningsvakten på eget initiativ sätter sig in i ordningslagen som helhet.

22.1 Störande av den allmänna ordningen och äventyrande av säkerheten

Det är förbjudet att störa den allmänna ordningen eller äventyra säkerheten på allmän plats

- 1) genom att föra oljud eller på något annat motsvarande sätt,*
- 2) genom upprepade hotfulla gester, aggressiva rörelser, muntligen framförda hotelser eller något annat motsvarande hotfullt beteende som inger rädsla,*
- 3) genom att skjuta, kasta saker eller på något annat motsvarande sätt.*

Verksamhet som avses i 1 mom. är förbjuden även annanstans än på allmän plats, om verkningarna av verksamheten sträcker sig till en allmän plats. (OL 3 §)

22.2 Förtäring av rusmedel

Det är förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser i tätorter, vid gränsövergångsställen som avses i gränsbevakningslagen (578/2005) och i fordon i kollektivtrafik.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller intagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål. (OL 4 §)

22.3 Farliga föremål

Det är förbjudet att tillverka, införa i landet, saluföra samt på allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats inneha knogjärn, stiletter eller kaststjärnor samt som något annat föremål maskerade eggvapen liksom även förlamande elvapen, elbatonger, fjäderbatonger, precisionsslangbågar och precisionsslungor, om inte något annat bestäms i 2 eller 3 mom. eller i 12 §.

Saluföring av teleskopbatonger är förbjuden, om inte förvärvaren är ett bevakningsföretag eller en anordnare av specialutbildning för väktare i att använda maktmedel som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (282/2002). Det är förbjudet att inneha teleskopbatonger på allmän plats och i ett trafikmedel på allmän plats, utom om den som innehar vapnet är en i lagen om privata säkerhetstjänster avsedd väktare eller en i 22 § i denna lag avsedd ordningsvakt i arbetsuppdrag eller om det finns någon sådan godtagbar orsak till innehavet som har samband med överlåtelse av teleskopbatongen eller något annat bestäms i 12 §.

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller inte staten eller innehav av föremål i statens ägo, om innehavet grundar sig på att en person i anställning hos staten handhar sina uppgifter. (OL 9 §)

22.4 Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan

Det är förbjudet att på allmän plats inneha följande föremål och ämnen som är avsedda att eller lämpar sig för att allvarligt skada någon annan:

- 1) eggvapen, söndriga glasföremål och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att skära eller sticka,*
- 2) batonger, kättingar, fjädrar, vajrar, kablar, bobollsträn och andra med dessa jämförbara föremål som är lämpliga som tillhygge,*
- 3) kastpilar, kulor och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att kastas,*
- 4) ämnen som är frätande eller lämpar sig för att allvarligt skada eller förlama någon annan,*
- 5) luftvapen, vapen med fjäderfunktion, harpuner, slangbågar, blåsrör och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för skjutande,*
- 6) hälsofarliga laserpekare.*

Det är förbjudet att på allmän plats inneha sådana föremål som är förvillande lika skjutvapen eller explosiva varor.

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller inte sådana föremål eller ämnen som någon måste inneha på grund av sitt arbetsuppdrag eller av någon annan godtagbar orsak.

Innehav av skjutvapen och explosiva varor regleras i skjutvapenlagen (1/1998), lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953) och i förordningen om explosiva varor (473/1993).

L om explosionsfarliga ämnen 263/1953 har upphävts genom L om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor 390/2005. (OL 10 §)

22.5 Innehav av ämnen som lämpar sig för klottring

Det är förbjudet att utan godtagbart skäl på allmän plats inneha sprayfärger och andra sådana målarfärger eller andra ämnen som lämpar sig väl för klottring av egendom. (OL 13 §)

I 16 § i ordningslagen föreskrivs det bl.a. om brott mot de ovan nämnda paragraferna. Den som uppsåtligen bryter mot bestämmelserna i denna lag ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för ordningsförseelse dömas till böter. Av de ovan nämnda brotten är innehav av farliga föremål samt föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan straffbart enligt 41 kap. 4-7 § i strafflagen. Detta är väsentligt med tanke på den allmänna rätten att gripa och gäller endast för dessa brott, inte för de övriga förseelserna som nämns ovan.

BILAGOR

Bilaga 1: Övningens inledning och säkerhetsbestämmelser

I början av utbildningen presenterar utbildningens ansvariga utbildare:

- ansvarig utbildare/övriga utbildare (måste vara av Polisstyrelsen godkända utbildare i användningen av maktmedel)
- presentation av innehållet under utbildningsdagen och ämnesområdet
- övningens inledning/avslutning
- övningsområde
- att lämna/återvända till övningsområdet

Den ansvariga utbildaren ger information om säkerhetsbestämmelserna:

- skyldighet att avbryta: PAUS
- alarmtelefoner + utrustning för första hjälp
- skyddsväst, skor
- inga smycken, klockor, m.m.
- görs endast om utbildaren befäller
- utbildaren informeras om olycksfall och skador på utrustning

Den ansvariga utbildaren kontrollerar:

- hinder för att delta i övningen/fysiska begränsningar
- inspektion och utdelning av utrustning och skyddsutrustning